

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านหนองนาถุ่ม หมู่ที่ 7 ตำบลหมื่นไวย
อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

นางสาววรางคณา ทมวกหมื่นไวย

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2545

บทคัดย่อ

วางแผน ควบคุมหนี้ไว้อ : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
 กองทุนหมู่บ้านหนองนาถุ่ม หมู่ที่ 7 ตำบลหมื่นไวย
 อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
 อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์พีระพงษ์ อุฑารสกุล : 183 หน้า

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านหนองนาถุ่ม มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินกองทุนหมู่บ้านหนองนาถุ่มว่าบรรลุวัตถุประสงค์ 5 ข้อ ตามที่กำหนดไว้หรือไม่และเพื่อให้ทราบปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน เพื่อการพัฒนา กองทุนหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพและเกิดการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนต่อไป การประเมินโครงการ ใช้รูปแบบการประเมินแบบซิพพ์ (CIPP Model) มีการประเมินอยู่ 4 แบบ คือ การประเมินบริบท การประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวนการ การประเมินผลผลิต วิธีการดำเนินการวิจัยนั้น ใช้รูปแบบการประเมินแบบซิพพ์ในการสร้างตัวชี้วัดและตัวแปรที่ศึกษา เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวม ข้อมูลได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การศึกษาจากเอกสาร วิธีการเก็บข้อมูลได้แก่ การสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต การจัดเวทีประชาคม การเลือกกลุ่มตัวอย่างจะเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ สอดคล้องกับข้อมูลที่ต้องการศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลจะวิเคราะห์ตามตัวแปรที่ศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกกู้เงินกองทุนไปเป็นทุนหมุนเวียนในการดำเนินโครงการมีความ สะดวกและเกิดความคล่องตัวในการดำเนินงานกลุ่มที่ประสบความสำเร็จ คือ กลุ่มค้าขายเพราะมี เงินทุนหมุนเวียนและมีรายได้ ผู้กู้เงินไปเลี้ยงไก่พันธุ์ไข่มีรายได้และมีทุนหมุนเวียนตลอด ส่วน กลุ่มทำนาปลูกผักนั้นไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินโครงการ การบรรลุวัตถุประสงค์ 5 ข้อ พบว่า บรรลุวัตถุประสงค์การเกิดกองทุน การมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง การมีศักยภาพและ ความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น แต่ไม่บรรลุวัตถุประสงค์การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและ สังคม ส่วนการมีระบบบริหารกองทุนมีการแบ่งหน้าที่ให้คณะกรรมการกองทุนอย่างชัดเจน แต่ ระบบการบริหารจะมีประสิทธิภาพหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้กู้ว่าจะชำระหนี้กองทุนตามกำหนดเวลาหรือไม่ ซึ่งขณะนี้ยังไม่ถึงกำหนดเวลาการชำระหนี้ จะชำระหนี้กองทุนในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2545 ปัญหาของการบริหารจัดการ คือ ผู้กู้จะชำระหนี้กองทุนตามกำหนดเวลาหรือไม่

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
 ปีการศึกษา 2545

ลายชื่อนักศึกษา
 ลายชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
 ลายชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา
 ลายชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

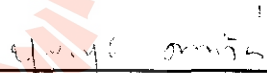

(อาจารย์พีระพงษ์ อุچارสกุล)

กรรมการสอบ

(อาจารย์วีระอากาศเอกประโชชน์ คำสวัสดิ์)

(นางปุณนุช คาวเที่ยง)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

(.....)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลงได้ด้วยดี , ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคลและกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่งทั้งในด้านวิชาการและด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิเช่น

- รองศาสตราจารย์ ดร. ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข อาจารย์ที่สอนและแนะนำสารนิพนธ์
- รองศาสตราจารย์ ดร. องค์การ อินทร์มพรรย์ อาจารย์ที่สอนและแนะนำสารนิพนธ์
- อาจารย์ที่ระพงษ์ อุหารสกุล อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- อาจารย์ปณณนุช ดาวเที่ยง , อาจารย์นิคม พรประสิทธิ์ ที่ให้คำแนะนำปรึกษาทางด้านวิชาการ
- คุณบุญทิยา พงษ์สุวรรณ ที่ช่วยเหลือในการจัดทำสารนิพนธ์
- กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกองทุนหมู่บ้าน ที่ให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติงานในพื้นที่ การสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวก และขอขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่าง ๆ

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

วางควา หมวกหมั่นไว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	ก
หน้าอำนวยการ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. หลักการและเหตุผล.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	1
3. กรอบความคิดทฤษฎี.....	1
4. วิธีดำเนินการ.....	4
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ.....	5
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	6
1. ความหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	6
2. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	6
3. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544.....	7
4. แบบติดตาม สังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	9
5. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุน หมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	9
6. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	10
7. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	11
8. หลักการประเมินโครงการแบบชีพพ์โมเดล.....	12
9. เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ	13
10. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	15

บทที่ 3	วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ.....	17
1.	วิธีการประเมินโครงการ.....	17
2.	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	19
3.	ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	22
4.	เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	27
5.	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	30
6.	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	32
บทที่ 4	ผลการติดตามการประเมินโครงการ.....	34
1.	ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	34
2.	ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม.....	56
3.	ผลการทดลองวิธีการใหม่.....	63
4.	ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้ดูแล.....	64
5.	ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	65
6.	สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์.....	66
บทที่ 5	สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	73
1.	วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	73
2.	วิธีดำเนินการ.....	73
3.	ผลการดำเนินการ.....	74
4.	อภิปรายผล.....	79
5.	ข้อเสนอแนะ.....	81
บรรณานุกรม.....		83
ภาคผนวก.....		85
ภาคผนวก ก	เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	86
ภาคผนวก ข	ระเบียบกองทุนหมู่บ้านหนองนาถุ่ม.....	97
ภาคผนวก ค	แบบรายงาน บร.1 - บร.12.....	109
ภาคผนวก ง	รูปภาพด้านวัฒนธรรมประเพณี.....	148
ภาคผนวก จ	รูปภาพกิจกรรมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน.....	150
ภาคผนวก ฉ	รายชื่อสมาชิกที่กู้เงินกองทุน.....	154
ภาคผนวก ช	แผนที่หมู่บ้านหนองนาถุ่ม.....	157
ภาคผนวก ซ	- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 - ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้าน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544.....	159

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

นโยบายรัฐบาลที่มี พ.ศ.ท. ดร. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลที่ต้องการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศให้มีการจับจ่ายใช้สอยและเกิดการหมุนเวียนของเงิน เกิดสภาพคล่องทางเศรษฐกิจ จึงได้มีนโยบายในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้นสำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้านและชุมชนเมือง อีกทั้งเป็นการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นให้ท้องถิ่นบริหารจัดการกองทุนด้วยตนเอง กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนี้จัดขึ้นสำหรับประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้กู้ยืม เพื่อการสร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย บรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นการติดตามประเมินผลที่เกิดขึ้นจากกองทุน 1 ล้านบาทที่รัฐบาลจัดสรรให้กับหมู่บ้าน ทั้งนี้เพื่อให้ทราบแนวทางการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและทราบปัญหาอุปสรรคของการบริหารงานกองทุนไม่ว่าจะเป็นระเบียบกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุน สมาชิกกองทุน รวมทั้งได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นระบบของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกรณีศึกษาหมู่บ้านหนองนาถุ่มในครั้งนี้

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อให้ทราบแนวทางการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการกองทุน
2. เพื่อให้ทราบว่าเงินกองทุน 1 ล้านบาทช่วยสร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย และบรรเทาเหตุฉุกเฉินได้จริง
3. เพื่อให้ทราบตัวชี้วัดที่ทำให้หมู่บ้านมีความเข้มแข็ง
4. เพื่อให้ทราบปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน
5. เพื่อประเมินกองทุนหมู่บ้านหนองนาถุ่ม ว่าบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดไว้

3. กรอบความคิดทฤษฎี

กรอบความคิดทฤษฎีที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีหลายแนวคิดและรูปแบบการประเมินแตกต่างกันไปนักประเมินที่ผู้วิจัยนำเสนอแนวคิดและรูปแบบการประเมินได้แก่ สเตก อัลติน สตัฟเฟิลบีม (ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา , 2545)

1. แนวคิดและรูปแบบการประเมินของสเตก (Stake's Concepts and Model of Evaluation) สเตกกล่าวถึง การประเมิน คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายแล้วนำมาจัดให้เป็นระบบที่มีความหมายในการประเมิน โดยนำเสนอรูปแบบการประเมินเคทิแนนซ์ (Stake 's Countenance Model)

สเตก ได้กำหนดการประเมินออกเป็น 2 มิติ ได้แก่

มิติที่ 1 มิติในแนวตั้ง จำแนกออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1. สิ่งนำ (Antecedents) หมายถึง สภาพของสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วก่อนที่จะดำเนินการโครงการ
2. การปฏิบัติ (Transaction) หมายถึง การดำเนินการของโครงการตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้
3. ผลผลิต (Outcome) หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการที่มีการดำเนินการโครงการ

มิติที่ 2 มิติในแนวนอน ที่จำแนกออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. ส่วนของการบรรยาย (Description) หมายถึง สภาพที่เกิดขึ้นจริงหรือที่ต้องการให้เกิดขึ้นที่สามารถสังเกตได้ จำแนกออกเป็นส่วนย่อย ๆ 2 ส่วน ได้แก่

1.1 ความมุ่งหมายที่คาดหวัง หรือต้องการให้เกิดขึ้น

1.2 ผลที่เกิดขึ้นจริง

2. ส่วนของการตัดสิน (Judgement) หมายถึง สภาพของการตัดสินใจเชิงประเมินจำแนกออกเป็นส่วนย่อย ๆ 2 ลักษณะ ได้แก่

2.1 มาตรฐานที่กำหนดขึ้นเพื่อเทียบผลที่เกิดขึ้นว่ามีคุณภาพในระดับใด

2.2 การตัดสินเป็นการนำผลที่เกิดขึ้นมาเทียบกับมาตรฐานที่กำหนด

2. แนวคิดการประเมินของอัลคิน (Alkin 's Concept of Evaluation) การประเมิน คือ กระบวนการคัดเลือก การประมวลผลข้อมูลและการจัดระบบสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอข้อมูลต่อผู้ที่อำนาจการตัดสินใจ หรือใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางในการเลือกการดำเนินโครงการ ซึ่งอัลคินได้จำแนกการประเมินตามจุดประสงค์ของการใช้ผลการประเมินเป็น 5 ส่วน ได้แก่

1. การประเมินระบบเพื่อกำหนดจุดประสงค์ของโครงการ เป็นการประเมินก่อนเริ่มดำเนินการโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

2. การประเมินวางแผนโครงการ เป็นการประเมินเพื่อหาแนวทางหรือวิธีการที่จะส่งเสริมให้การดำเนินการโครงการให้บรรลุจุดประสงค์

3. การประเมินระหว่างการดำเนินการ เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาการดำเนินการเป็นไปตามแผนที่กำหนดให้หรือไม่ หรือการดำเนินการอยู่ในขั้นตอนที่ควรจะเป็นมากหรือน้อยเพียงใด

4. การประเมินเพื่อพัฒนางาน เป็นการประเมินเพื่อแสวงหารูปแบบ แนวทาง หรือข้อเสนอแนะในการที่จะส่งเสริมให้โครงการดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินเพื่อรับรองผลงาน ขยาย ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ เป็นการประเมินหลังจากสิ้นสุดโครงการ เพื่อตรวจสอบผลผลิตกับจุดประสงค์ของโครงการ และประมวลผลข้อเสนอแนะเพื่อรับรองปรับเปลี่ยน ขยายหรือขยายโครงการต่อไป

อัลคินได้นำเสนอแนวคิดการประเมินที่เป็นระบบ คือ เริ่มต้นตั้งแต่การประเมินจุดประสงค์ จนกระทั่งการประเมินเพื่อปรับปรุงโครงการที่เป็นแนวคิดพื้นฐานของการประเมิน โครงการแต่ยังคงขาดแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจน ทำให้การเผยแพร่ยังอยู่ในวงแคบ ๆ เท่านั้น

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ถูกกำหนดให้ใช้รูปแบบการประเมินโครงการแบบซิฟท์ ซึ่งเป็นแนวคิดและรูปแบบการประเมินของสตฟเฟิลบีม (Stufflebeam 's CIPP Model)

สตฟเฟิลบีม ให้ความหมายว่า " การประเมิน เป็นกระบวนการของการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ "

รูปแบบการประเมินแบบซิฟท์ (CIPP Model) มาจากอักษรภาษาอังกฤษตัวแรกของประเด็นที่จะประเมิน มีความหมาย ดังนี้

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการ โครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหาและความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความเพียงพอของทรัพยากร อาทิ จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินการ โครงการ

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการชุก เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

นอกจากนี้ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่จะประเมิน ดังนี้

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planing Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินงาน

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ

3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นเพื่อพิจารณาการยุติล้มเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

4. วิธีการดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีการดำเนินการดังนี้

1. การศึกษาบริบทชุมชนของหมู่บ้านที่รับผิดชอบโดยศึกษาจากเอกสาร เช่น ข้อมูลจปฐ. จากการสอบถาม การสังเกต การสัมภาษณ์ โดยใช้แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน (บร. 1)

2. ศึกษาการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งได้แก่ การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน การจัดทำระเบียบกองทุน บทบาทและหน้าที่ในการบริหารจัดการของคณะกรรมการกองทุน

3. การใช้รูปแบบการประเมินแบบชีพชีโมเดล ในการกำหนดตัวชี้วัด และตัวแปรที่ต้องการศึกษา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยข้อมูลบางส่วนจากแบบ บร. เพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

4.1 การกำหนดข้อมูลและตัวชี้วัด เป็นการกำหนดข้อมูลว่าเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพหรือข้อมูลเชิงปริมาณและจะใช้อะไรเป็นตัวชี้วัดจึงจะสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของข้อมูลที่ตามที่ต้องการอย่างแท้จริง

4.2 การกำหนดแหล่งข้อมูล ว่าข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ หรือแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ

4.3 เลือกกลุ่มตัวอย่างจะต้องเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่ดีที่สุด เพื่อเป็นตัวแทนของประชากรที่ต้องการศึกษา

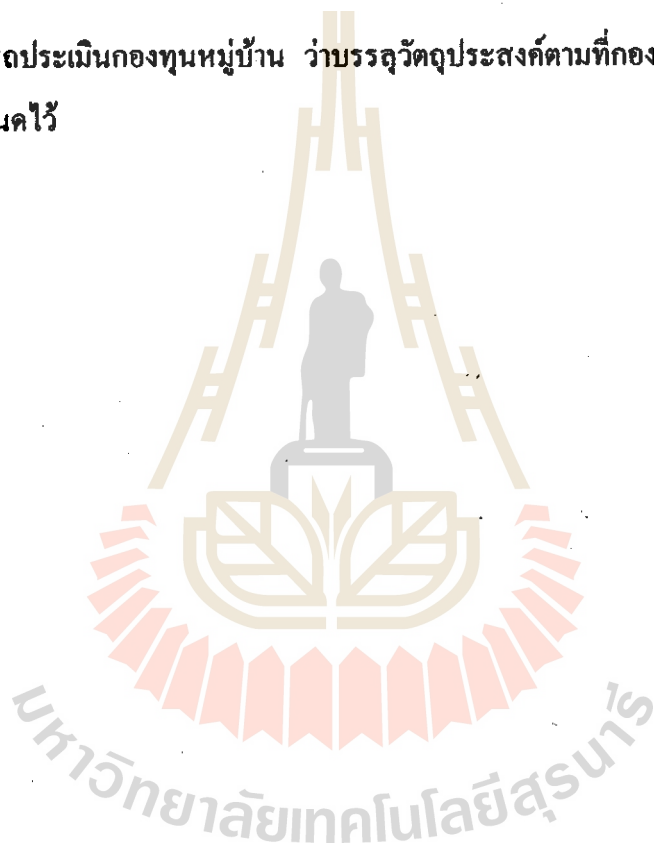
4.4 เลือกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีหลายวิธี ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การสอบถาม การศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต้องเลือกวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง และน่าเชื่อถือ

4.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล ต้องมีการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วน เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แบบ บร. ต่าง ๆ ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกต การสอบถาม การสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูลตามตัวแปรที่ศึกษา มีข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนากองทุนหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพ และให้ยั่งยืนตลอดไป

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

1. ได้ทราบแนวทางในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการกองทุน
2. ได้ทราบว่าเงินกองทุน 1 ล้านบาท ช่วยสร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่ายและบรรเทาเหตุฉุกเฉินได้จริง
3. ได้ทราบตัวชี้วัดที่ทำให้หมู่บ้านมีความเข้มแข็ง
4. ได้ทราบปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้
5. สามารถประเมินกองทุนหมู่บ้าน ว่าบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดไว้

บทที่ 2

ปฏิทัศน์วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

(จุดเด่น จุดด้อย กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง นางลัดกษณ์ เจริญพิพษ์, วารสารการศึกษานอกโรงเรียน)

ความหมายของรัฐ คือ เครื่องมือในการกระตุ้นเศรษฐกิจจากฐานราก

ความหมายทางสังคม คือ เครื่องมือในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้บริหารและจัดการกองทุนเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

ความหมายทางการเมือง คือ นโยบายเชิงรูปธรรมที่เกิดผลอย่างรวดเร็วทั่วถึงและบูรณาการโดยไม่จำกัดพื้นที่และไม่แบ่งพรรค ไม่แบ่งพวกหวังผลประโยชน์จากการกลับมาเข้าพวกเข้าพรรคเดียวกัน

2. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1. นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายของรัฐบาล ซึ่งมี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มและการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถ ในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียน ในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง

2 หลักการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

- 1) เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น
- 2) ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้าน และชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง
- 3) เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
- 4) เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชนและประชาสังคม
- 5) กระจายอำนาจและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

3. วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน และชุมชนเมืองสำหรับการลงทุน เพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน

ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้สามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการกองทุนด้วยตนเอง

เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองในการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาและเสริมศักยภาพและมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง

กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในท้องถิ่น

4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ. ศ. 2544

2. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544

ในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ ผู้ทำสารนิพนธ์จะใช้แนวทางนโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านฯ เป็นหลักในการประเมินโครงการกองทุนฯ ด้วย

3. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ประกอบไปด้วย 2 หมวด ดังนี้

หมวดที่ 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1. ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ซื่อย่อ กทบ.

2. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ดำรงตำแหน่งคราวละสองปีและแต่งตั้งได้อีก

3. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

1) ตาย

2) ลาออก

3) เป็นบุคคลล้มละลาย

4) คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง

5) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

6) ได้รับความจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

4. การประชุมคณะกรรมการ ต้องมาประชุมไม่น้อยกว่า กึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมด การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการหนึ่งคนมีหนึ่งคะแนน ถ้าคะแนนเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่ม เป็นเสียงชี้ขาด

5. คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1. กำหนดนโยบาย การจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และกองทุน

2. กำหนดแผนการจัดหาเงินกองทุน และแผนการจัดสรรให้แก่กองทุน

3. ร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เสนอต่อคณะรัฐมนตรี

4. กำหนดแผนงาน และออกระเบียบ ข้อบังคับ และประกาศในการจัดตั้งและบริหารงานกองทุน

5. ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดหา และจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน

6. ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุน การบริหารกองทุน

7. แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการ

8. ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่น ๆ เพื่อปฏิบัติตามระเบียบ

9. เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานสำนักงาน อาจมีคำสั่งให้ข้าราชการ หรือลูกจ้างของส่วนราชการ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ช่วยปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานได้ โดยมีค่าตอบแทน

10. รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งเงินกองทุนให้คณะรัฐมนตรีอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

11. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ตามที่รับมอบหมาย

หมวดที่ 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1. สำนักงานมีอำนาจ หน้าที่ ดังนี้

1) ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ

2) ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการที่ปรึกษาคณะกรรมการและคณะกรรมการ

3) ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและกองทุน

4) ประชาสัมพันธ์การจัดตั้ง นโยบาย และแนวทางการบริหารกองทุน

5) ดำเนินการและประสานงานกับหน่วยงานอื่น เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งกองทุน และแนวทางการบริหารกองทุน

- 6) สนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคลากรในการดำเนินงานกองทุน
- 7) เสนอความเห็นในการพิจารณาแผนการบริหารและจัดการกองทุน
- 8) ให้การสนับสนุน ปรึกษาหารือ ข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการ
- 9) ดำเนินการที่ได้รับมอบหมายและรายงานผลต่อคณะกรรมการในส่วนการ

บริหารกองทุน

- 10) รายงานผลประจำปี
- 11) ดำเนินการอื่นที่ได้รับมอบหมาย
(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

4. แบบติดตามคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. ต้องมีครัวเรือนจำนวนไม่น้อยกว่าสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมด เข้าร่วมประชุม
2. การเลือกคณะกรรมการกองทุน ให้เป็นไปตามมติของเวทีชาวบ้าน

คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. เป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านไม่น้อยกว่าสองปี
2. เป็นผู้มีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์
3. เป็นผู้ปฏิบัติคนในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบเสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ไม่มีประวัติเสียด้านการเงิน ชีวมันระบอบ

ประชาธิปไตย

4. ไม่เป็นบุคคลล้มละลายหรือไร้ความสามารถ
5. ไม่เคยรับโทษจำคุก เว้นแต่โทษที่กระทำโดยประมาท
6. ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือ ไม่เคยกระทำ

ผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน เว้นแต่ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สินและความผิดฐานบุกรุก

7. ไม่เคยถูกไล่ออก หรือออกจากราชการหรือรัฐวิสาหกิจ
8. ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง
9. ไม่เคยถูกให้ออกจากคณะกรรมการกองทุน ด้วยมติของคณะกรรมการหรือมติ

ของสมาชิก

5. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. การขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1.1 จัดทำแบบคำขอขึ้นทะเบียนตามแบบ กทบ.2 ซึ่งขอรับแบบ กทบ.2 จากคณะ

อนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ

1.2 ยื่นแบบคำขอขึ้นทะเบียนกับธนาคารออมสิน หรือธนาคารเพื่อการเกษตรและ

สหกรณ์ ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด พร้อมเอกสารคือ ระเบียบข้อบังคับของกองทุน

1.3 เปิดบัญชีกับธนาคาร

2. การประเมินความพร้อมกองทุน

2.1 การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน

2.2 คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน

2.3 ความรู้ ประสบการณ์ และความมั่นใจการบริหารกองทุนของคณะกรรมการ

กองทุน

2.4 ระเบียบ ข้อบังคับในการดำเนินการกองทุน

2.5 การมีส่วนร่วมของชาวบ้านหรือสมาชิกในการจัดการกองทุน

2.6 การปฏิบัติของสมาชิกตามระเบียบ และข้อบังคับของกองทุน

2.7 การเปิดบัญชีเงินฝากของกองทุน

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

6. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองนาถุ่ม มีดังนี้

1. ที่ตั้ง

ที่ทำกรผู้ใหญ่บ้าน บ้านหนองนาถุ่ม หมู่ที่ 7 ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัด

นครราชสีมา

2. วัตถุประสงค์

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านให้สมาชิกได้กู้ยืม เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย บรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน

2. เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์แก่สมาชิกโดยการถือหุ้น

3. เพื่อส่งเสริมพัฒนาอาชีพ ด้วยการให้ความรู้แก่สมาชิก

4. เพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันของสมาชิก

5. เป็นการจัดสวัสดิการในด้านต่าง ๆ แก่สมาชิกและครอบครัว

6. เพื่อพัฒนาความเจริญในหมู่บ้าน

3. แหล่งที่มาของกองทุน

1. เงินที่ได้รับจัดสรรจากรัฐบาล

2. ค่าธรรมเนียมแรกเข้า

3. ค่าหุ้นสมาชิก

4. ดอกผลหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดจากกองทุน

5. เงินกู้ยืม

6. เงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ที่กองทุนได้รับโดยไม่มีเงื่อนไขผูกพันหรือภาระคิดค้น

อื่นใด

7. เงินฝากสัจจะและเงินรับฝาก

8. เงินสมทบจากกลุ่มและองค์กรสมาชิก

4. คุณสมบัติของสมาชิก

1. เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้านเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 6 เดือน
2. เป็นผู้มีอายุ 20 ปีบริบูรณ์ ถ้าเป็นผู้เยาว์ต้องได้รับอนุญาตจากผู้ปกครอง
3. ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนคนไร้ความสามารถ
4. เป็นผู้ที่มีนิสัยอันดีงาม มีความรู้ความเข้าใจ เห็นชอบด้วยหลักการของกองทุน
5. เป็นผู้พร้อมจะปฏิบัติตามระเบียบกองทุน
6. อดทน เสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ของกองทุน
7. ถือหุ้นอย่างน้อย 5 หุ้น แต่ไม่เกิน 100 หุ้น ละ 10 บาท

5. การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

1. ยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนที่คณะกรรมการกองทุน
2. การสมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนได้ปีละ 1 ครั้ง โดยเป็นปัจเจกบุคคล และกลุ่ม

หรือองค์กรชุมชน

3. คณะกรรมการเป็นผู้พิจารณาการรับสมาชิกกองทุน

การพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิก

1. ตาย
2. ลาออกและได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน
3. วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
4. สมาชิกสองในสามของผู้ร่วมประชุมมีมติให้ออก
5. ผ่าฝืนระเบียบกองทุนหรือไม่ให้ความช่วยเหลือหรือร่วมมือกับกองทุน
6. ปิดบังความเป็นจริงในใบสมัครสมาชิก
7. นำทรัพย์สินของกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์
8. มีลักษณะ หรือคุณสมบัติไม่ตรงตามใบสมัคร

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

7. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

1. สมาชิกที่จะกู้เงิน ต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์การกู้ยืมอย่างชัดเจน
2. กู้ยืมรายหนึ่งไม่เกินสองหมื่นบาท กรณีกู้เกินกว่าที่กำหนด คณะกรรมการกองทุนต้อง

เรียกประชุมสมาชิกเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดแต่ไม่เกินรายละเอียดห้าหมื่นบาท

กรณีกู้ฉุกเฉิน ให้คณะกรรมการพิจารณาตามความเหมาะสม

3. ให้คณะกรรมการบันทึกความคิดเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน แจ้งให้ผู้ขอกู้และธนาคาร

พร้อมส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงินที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ ต้องเปิดบัญชีออมทรัพย์ กับธนาคาร และแจ้งหมายเลขสมุดบัญชีให้คณะกรรมการกองทุน

4. คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ ไม่ว่าจะ เป็นบุคคลหรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด

5. ให้คณะกรรมการต้องมีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินฝากและเงินกู้ที่แน่นอนตามมติที่ประชุมสมาชิก

6. การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการพิจารณาตามความเหมาะสม แต่ไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันทำสัญญาการชำระคืนเงินกู้ต้องชำระคืนที่ธนาคาร และนำหลักฐานการส่งชำระเงินกู้ ไปให้คณะกรรมการกองทุนเพื่อจัดทำบัญชี

7. ผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามระเบียบหรือข้อบังคับที่กองทุนกำหนด เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันการชำระหนี้

8. กรณีผู้กู้ไม่ได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์การขอกู้ยืม ให้คณะกรรมการยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยให้พ้นจากการเป็นสมาชิกภายในสามสิบวันและไม่ให้สมัครเป็นสมาชิกกองทุนระยะเวลาสองปี

กรณีกองทุนหมู่บ้าน บ้านหนองนาถุ่ม มีเกณฑ์การพิจารณาเงินกู้ ดังนี้

1. จัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์การกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน

2. กู้ยืมไม่เกินรายละไม่เกินสองหมื่นบาท

ถ้ากู้เกินสองหมื่นบาทต้องประชุมสมาชิกเพื่อตัดสินใจขาดแต่ไม่เกินห้าหมื่นบาท การกู้ฉุกเฉิน รายละไม่เกิน 5,000 บาท

3. ให้คณะกรรมการบันทึกความคิดเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน พร้อมส่งสำเนาแบบคำขอกู้ให้ผู้กู้และธนาคารทราบ

ผู้กู้เงินต้องเปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคารและแจ้งหมายเลขบัญชีให้คณะกรรมการกองทุน

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

8. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล

รูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล

ร.ศ.ดร.ไทย ทิพย์สุวรรณกุล ได้สรุปรูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล ในเอกสารประกอบการเรียนวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา วันที่ 20 มกราคม 2545 ดังนี้

กระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ ต่อการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่

แบ่งการประเมินออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. การประเมินบริบท

2. การประเมินตัวป้อนเข้า

3. การประเมินกระบวนการ

4. การประเมินผลที่เกิดขึ้น

และแบ่งการตัดสินใจที่ควบคู่กับการประเมินเป็น 4 ประเภท

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน
2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้าง
3. การตัดสินใจในการปฏิบัติ
4. การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ

ในการประเมินโครงการกองทุนฯ ผู้ทำสารนิพนธ์จะใช้กรอบตามทฤษฎีในการประเมิน โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ ซิฟท์โมเดล ดังกล่าวแล้ว

9. เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันพุธที่ 23 มกราคม 2545 คอลัมน์ "หมายเหตุประเทศไทย" หน้า 5 กล่าวว่

"เงินกองทุนหมู่บ้าน 7 หมื่นล้านไม่หมุนไปอย่างที่ฝัน"

ข่าวจากบ้านดงยาง ตำบลนาคว่าง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี สะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นไปของเงินกองทุนหมู่บ้าน 70,000 กว่าล้านบาท ได้เป็นไปอย่างดีว่า ความฝันของรัฐบาลทักษิณที่จะให้เงินกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท ลงไปกระตุ้นเศรษฐกิจระดับรากหญ้าเพื่อสร้างกำลังซื้อจากระดับล่างขึ้นมา เห็นที่จะไม่เป็นไปตามที่หวัง

ข่าวนี้ สำนักข่าวไทยของรัฐบาลเป็นผู้รายงานเอง จึงเชื่อว่าถูกต้องและเป็นจริงไม่มีการบิดเบือน

ตามข่าว คุณดวงปี กลางโฮธิ ที่ปรึกษากองทุนหมู่บ้าน บ้านดงยาง ได้ติดตามการใช้เงินของคนในหมู่บ้านที่กู้เงินกองทุนไป 52 ราย ระยะเวลาการชำระหนี้ 1 ปี ส่วนใหญ่ผู้ไปทำการเกษตรและค้าขายพบว่าร้อยละ 30 ไม่ได้นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ แต่นำไปควานร์รถจักรยานยนต์ ใช้หนี้สิน ใช้เล่นการพนัน

ข่าวเดียวกัน รายงานผลการลงพื้นที่กองทุนหมู่บ้าน 3 ตำบล ในจังหวัดอุดรธานี ของผู้ช่วยศาสตราจารย์พิสมัย ชารเลิศ ภาควิชาครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุดรธานี ในฐานะประธานคณะทำงานชุมชนเข้มแข็ง เพื่อไปช่วยเหลือการวางระบบบัญชีการบริหารจัดการและประเมินสินเชื่อ

อาจารย์พิสมัย บอกว่า รู้สึกเป็นห่วงการบริหารกองทุนเพราะชาวบ้านไม่เข้าใจหลักการของกองทุนเกือบทุกหมู่บ้าน เงินที่โอนมาให้สมาชิกก็ไปจนหมดแล้ว บางหมู่บ้านก็เข้มงวดเกินไป เหลือเงินกว่า 3 แสนบาท ทำให้คนระดับล่างไม่มีโอกาสใช้เงินก้อนนี้ ชำรายก็คือจะมีนายทุนชักชวนให้ชาวบ้านลงทุน

จากข้อมูลจังหวัดสงขลา สภาพการใช้เงินกองทุนก็ไม่ต่างไปจากอุดรธานีเท่าไร คือชาวบ้านในหมู่บ้านจะกู้เงินไปลงทุนในโครงการที่เหมือน ๆ กันหมด หมู่บ้านหนึ่งชาวบ้านเลี้ยงวัว ทุกคนกู้คนละ 20,000 บาท เพื่อซื้อลูกวัวมาเลี้ยง วิธีการกู้ที่ใช้วิธีการค้ำประกันกันเอง ใน 3 คน ค้ำกันไปค้ำกันมา พอได้เงินมาก็เอาไปกินเหล้า เล่นการพนัน เพราะต้นทุนลูกวัวตัวละ 6 - 7 พันบาทเลี้ยงจนกว่าจะขายได้ต้องใช้เวลาเกือบ 2 ปี แต่เงินที่ได้มาต้องชำระภายใน 1 ปี พร้อมดอกเบี้ยร้อยละ 2 บาท ต่อเดือน

วารสารการศึกษานอกโรงเรียน เรื่องจุดเด่น จุดด้อย กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ,
นางลักษณ์ เศรษฐพิภย์ คณะทำงานกองทุนชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ

สรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

จุดเด่น

1. เกิดเวทีค้นหาคณะคิด คนที่น่าเชื่อถือ มาเป็นกรรมการกองทุน เกิดการรวมตัวกันเพื่อมาประชุมร่วมกันอย่างน้อย 3 ใน 4 ของครัวเรือนทั้งหมด
2. เกิดการเรียนรู้และเกิดความตระหนักในความสำคัญของการศึกษาเพราะต้องทำเอกสารจำนวนมากและสลับซับซ้อน
3. รัฐบาลให้สิทธิในการรับเงินทุกกองทุนที่มีความพร้อมซึ่งต่างจากกองทุนอื่น ที่การพิจารณาขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่กองทุน

จุดด้อย

1. การกำหนดระยะเวลากู้ยืมไม่เกิน 1 ปี ควรให้อยู่ในดุลพินิจของกรรมการและให้หลากหลายตามอาชีพและวัตถุประสงค์การ
2. ให้กู้คนละไม่เกิน 20,000 บาท ถ้าเกินต้องขออนุมัติเป็นราย ๆ ไป แต่ไม่เกิน 50,000 บาท ไม่เปิดโอกาสให้ทำโครงการขนาดใหญ่
3. ผู้กู้ที่อยู่ในชุมชนแต่ละชุมชน คือลูกหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ที่หักชำระหนี้ ลูกหนี้ในโครงการต่าง ๆ ลูกหนี้ในระบบ อีกทั้งกู้เงินกองทุนหมู่บ้านเกรงว่าจะหาเงินชำระไม่ทัน

จากหนังสือพิมพ์มติชนสุดสัปดาห์ คอลัมน์ เพื่อสุขภาพคนไทย

"กองทุนหมู่บ้าน" ต้องเป็นมากกว่า "กองเงิน"

ชาวบ้านตำบลทุ่งหวัง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ไม่ได้ตื่นตื่นกับเงินกองทุน สักเท่าใด เพราะชาวบ้านมีการรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์มานานกว่า 10 ปี และขยายแนวคิดไปสู่ ตำบลข้างเคียง พื้นที่ 3 ตำบล มีกลุ่มออมทรัพย์ 22 กลุ่ม มีเงินออมของชาวบ้านสามารถนำมาเป็น เงินกู้เพื่อการใช้จ่ายต่าง ๆ เช่นการกู้ยืมไปลงทุนทำมาหากิน การจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก เป็นค่า รักษาพยาบาล ค่าฌาปนกิจ ค่าเล่าเรียน และกิจกรรมเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน ผลกำไรที่ได้จากดอกเบี้ย ร้อยละ 1 สามารถปันผลให้กับสมาชิกทางกลุ่มกองทุนออมทรัพย์ได้ช่วยเหลือให้เงินแก่คนชรา ผู้ พิการ เด็กกำพร้า

ตำบลทุ่งหวัง เป็นตัวอย่างของความเข้มแข็งที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการ การกองทุนชุมชน คลองเป๊ะ จังหวัดสงขลา หรือ แคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีวิธีการแตกต่างกัน แต่ ประสบความสำเร็จเหมือนกัน

ศ.นพ.ประเวศ วะสี กล่าวว่า "กองทุน" ไม่ใช่กองเงิน ในความคิดกระแสหลัก เมื่อ พูดถึงกองทุนมักหมายถึงทุนทางการเงินล้วน ๆ แล้วจะเอามาจากไหน บริหารอย่างไร ระบบบัญชี เป็นอย่างไร จากประสบการณ์ของชาวบ้าน กองทุนหมู่บ้าน ไม่ใช่ทุนทางการเงินอย่างเดียว ประกอบ ขึ้นด้วย 1. ทุน ที่เป็นคนแต่ละคน คือทุนทางสังคมที่ถักทอคนแต่ละคนมาเป็นกลุ่มคนหรือสังคม 2. ทุนทางวัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตร่วมกันของกลุ่มคนที่ประสานสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม 3. ทุนทาง ศีลธรรม คือ ความถูกต้องแห่งการอยู่ร่วมกัน เช่น ความเอื้ออาทร ความสุจริต ความเสียสละ 4. ทุน ทางทรัพยากร เช่น ดิน น้ำ อากาศ ที่มีการอนุรักษ์ และใช้อย่างเป็นธรรมและยั่งยืน 5. ทุนทางปัญญา ได้แก่ การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติและนำเอาความรู้มาสังเคราะห์เป็นปัญญาและการจัดการ 6. ทุนที่เป็นเงิน ช่วยกันออมไว้เพื่อกระบวนการออมและการจัดการรวมทั้งตัวเงินเป็นเครื่องกระตุ้น และส่งเสริมสร้างทุนที่ไม่ใช่เงิน

10. การวิเคราะห์การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพ

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการ ที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนให้มีการพึ่งพาตนเอง โดยชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการกองทุนด้วยตนเอง มีการเกื้อกูลต่อผู้ชรา คนพิการ ผู้ด้อยโอกาส เกิด การเรียนรู้ระหว่างชุมชน หน่วยงานราชการ เอกชน และเป็นการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นเพื่อ การพัฒนาประชาธิปไตยให้ท้องถิ่นโดยบัณฑิตเข้าไปช่วยเหลือให้คำแนะนำ ติดตามประเมินผลวิจัย นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งเพื่อให้ บัณฑิตที่ว่างงานมีรายได้และยกระดับการศึกษาของบัณฑิตให้มีทักษะในการบริหารจัดการและการ ประเมินโครงการอีกด้วย

จากการวิเคราะห์ผลการศึกษาที่เกี่ยวข้อง พบว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่จัดตั้งขึ้นมีทั้งมีปัญหาและไม่มีปัญหา ซึ่งขึ้นอยู่กับศักยภาพของชุมชนเอง ทั้งนี้การบริหารจัดการกองทุนขึ้นอยู่กับคณะกรรมการกองทุน สมาชิกผู้กู้ บางแห่งพบว่ามีปัญหาในเรื่องของระเบียบกองทุน บางแห่งคณะกรรมการเข้มงวดมาก ในส่วนของสมาชิกผู้กู้ก็นำเงินไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์การขอู้ นำเงินไปซื้อรถจักรยานยนต์ นำเงินไปใช้หนี้สิน ถึงแม้จะเกิดการหมุนเวียนของเงิน แต่เป็นเพียงระยะสั้น ส่วนคณะกรรมการกองทุนที่ถูกคัดเลือกมาบางคนจบชั้น ป.4 อ่านหนังสือออกบ้างไม่ออกบ้าง เขียนหนังสือไม่เป็น ความวุ่นวายในการจัดทำเอกสารจึงเกิดขึ้น สมาชิกผู้กู้เขียนคำขอู้ไม่เป็น จะหวังพึ่งกรรมการกองทุนก็ค่อนข้างยาก

การชำระคืนเงินกู้ ระยะเวลาส่งเงินกู้สั้นใกล้เคียงกัน ระยะเวลาส่งเงิน ธกส. สำหรับผู้กู้บางราย ทำให้เกรงว่าจะหาเงินมาชำระหนี้ไม่ทัน ต้องกู้เงินจากส่วนอื่นมาใช้หนี้กองทุนหมู่บ้านเพื่อให้ทันกำหนดเวลา ความฝันที่รัฐบาลต้องการสร้างงาน สร้างรายได้ บรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วนนั้นคงจะยาก แต่เป้าหมายสุดท้ายที่ต้องการคือ การชำระคืนเงินคืนพร้อมดอกเบี้ยและเงินต้นจะยังคงอยู่ ดอกผลที่ได้นำมาปรับปรุงพัฒนาหมู่บ้านโดยการบริหารงานจัดการชุมชนด้วยตนเอง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

1. วิธีการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ถูกกำหนดให้ใช้รูปแบบการประเมินเชิงระบบ การประเมินเชิงระบบนั้นในภาษาอังกฤษใช้เรียกกันอยู่หลายคำ เช่น Systems Theory , Systems Approach , Systems Concepts , Systems Thinking

ทฤษฎีระบบ (The Systems Theory) คือ แนวคิดที่เชื่อว่าเอกภพแห่งนี้ (The Universe) เป็นหนึ่งหน่วยระบบ ซึ่งมีคุณสมบัติประการต่าง ๆ ยกเว้นบางประการที่ยังไม่อาจจะรู้ได้ (ชุดวิชาการวิจัยชุมชน , 2545 : 33)

คุณสมบัติของหน่วยระบบแต่ละหน่วย คือ

1. เป็นหน่วยทำงาน
2. มีขอบเขต
3. มีผลผลิต
4. มีกระบวนการ
5. มีปัจจัยนำเข้า
6. มีบริบท
7. มีผลย้อนกลับ
8. ประกอบขึ้นจากหน่วยระบบย่อยระบบจำนวนหนึ่ง
9. เป็นหน่วยย่อยระบบหนึ่งของหน่วยอภิระบบ
10. มีจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดบนมิติเวลา
11. มีที่มาที่อยู่และที่ไป

การวิจัยเชิงระบบ (Systems Research) คือ การวิจัยที่กระทำโดยคำนึงว่าสิ่งที่วิจัยนั้นมีความเป็นหน่วยระบบโดยตัวของมันเองตามแนวคิดทฤษฎีระบบ (System Theory) และในการทำวิจัยได้อาศัยคุณสมบัติความเป็นระบบดังกล่าวเป็นพื้นฐานสำหรับกำหนดความมุ่งหมายหรือทิศทางของการทำวิจัย (ชุดวิชาการวิจัยชุมชน , 2545 : 216)

การประเมินเชิงระบบนั้น มีนักวิชาการหลายท่านได้สร้างแบบจำลองเพื่อใช้ในการประเมินโครงการ เช่น สเตก สตัฟเฟิลบีม เป็นต้น

สเตก (Stake 's Countenance Model)

ให้ความหมาย การประเมิน คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่งแล้วนำมาจัดให้เป็นระเบียบ เพื่อบรรยายและตัดสินคุณค่าของโครงการที่ต้องการประเมิน โดยเน้นการบรรยายสิ่งที่ถูกประเมินให้ชัดเจน

(ไทย ทิพย์สุวรรณกุล เอกสารประกอบการเรียนวิชา การประเมินเพื่อพัฒนา 22 มีนาคม 2545)

การประเมินโครงการในแนวคิดนี้ ลักษณะเป็นการประเมินเพื่อตอบสนอง (Responsive Evaluation) ซึ่งต้องอาศัยการบรรยายและการตีความข้อมูลที่ชัดเจนและเป็นระบบ

กระบวนการประเมินอย่างเป็นระบบ

1. พูดคุยกับบุคลากร และผู้รับบริการที่เกี่ยวข้องกับโครงการ
2. กำหนดขอบเขตของโครงการ
3. ศึกษาทบทวนกิจกรรมทั้งหมดของโครงการ
4. หาจุดมุ่งหมายและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับโครงการ
5. รวบรวมประเด็นและปัญหาที่ควรประเมิน
6. กำหนดข้อมูลที่จำเป็นตามประเด็นปัญหาที่กำหนด
7. คัดเลือกผู้เก็บข้อมูล และเครื่องมือที่จะใช้
8. สังเกตข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งนำเข้า กระบวนการและผลผลิตของโครงการ
9. เตรียมบรรยายข้อมูลและกรณีตัวอย่าง
10. ชี้ประเด็นปัญหาให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง
11. นำเสนอรายงานผลการประเมิน

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ใช้รูปแบบการประเมินเชิงระบบ ซึ่งตรงกับ ซิฟฟ์โมเดล (CIPP Model)

สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam 's CIPP Model)

กล่าวว่า การประเมินเป็นกระบวนการของการวิเคราะห์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่

(ไทย ทิพย์สุวรรณกุล เอกสารประกอบการเรียนวิชา การประเมินเพื่อพัฒนา 22 มีนาคม 2545)

แบ่งการประเมินออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของชุมชนท้องถิ่น คำว่า "บริบท" หมายถึง สภาพแวดล้อมซึ่งอยู่รอบ ๆ หน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการบริหารจัดการและหน่วยระบบกิจการของผู้

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการของทั้งสองหน่วยระบบ คือ หน่วยระบบบริหารจัดการกองทุน และหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ และหน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) หมายถึง สมาชิกทั้งหมดของกลุ่มเป้าหมายของการดำเนินโครงการที่ผู้ประเมินจะต้องเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วน

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) หมายถึง สมาชิกบางส่วนของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นตัวแทนที่ดีของประชากรในการเก็บรวบรวมข้อมูลอื่นเนื่องจากความต้องการประหยัดเวลา และงบประมาณที่ต้องใช้เป็นจำนวนมากในการเก็บรวบรวมข้อมูล (ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา, 2545 : 80)

สำหรับประชากรที่ใช้การศึกษาวิจัยโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในครั้งนี้ มีความหมายดังนี้

ประชากร หมายถึง ประชาชนที่มีภูมิลำเนาและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองนาหลุ่ม หมู่ที่ 7 ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ประชากร ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหนองนาหลุ่ม แบ่งตามครัวเรือนจำนวน 145 ครัวเรือน มีประชากรจำนวน 716 คน แบ่งเป็นเพศชาย 377 คน เพศหญิง 339 คน

สมาชิกผู้กู้เงินกองทุน จำนวน 44 ราย แบ่งเป็นกลุ่มที่กู้เงินกองทุนเพื่อการเกษตรจำนวน 22 ราย กู้เงินกองทุนเพื่อการเลี้ยงสัตว์จำนวน 1 ราย และกลุ่มที่กู้เงินกองทุนเพื่อการค้าขายจำนวน 21 ราย

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 15 คน แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 8 คน เพศหญิงจำนวน 7 คน

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างหลายวิธีด้วยกัน ซึ่งได้แก่

1. การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เป็นวิธีการสุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักการของความน่าจะเป็นที่สมาชิกทุกหน่วยของประชากรมีโอกาสถูกสุ่มเท่า ๆ กัน ซึ่งอาจใช้วิธีจับสลากหรือใช้ตารางสุ่มหรือใช้การสุ่มแบบบังเอิญ

2. การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เป็นวิธีการสุ่มที่จำแนกประชากรออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามพื้นที่ ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีสมาชิกในกลุ่มที่มีคุณลักษณะที่หลากหลาย แต่ในภาพรวมของกลุ่มที่ต่างกันจะมีลักษณะของกลุ่มที่ใกล้เคียงกัน

3. การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เป็นวิธีการสุ่มที่จำแนกประชากร ออกเป็นระดับชั้น (Strata) ที่มีสมาชิกในชั้นเดียวกันมีลักษณะคล้ายกัน แต่ในระดับชั้นที่ต่างกันจะมีคุณลักษณะของสมาชิกที่แตกต่างกัน แล้วสุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้น โดยใช้สัดส่วนเดียวกัน สมาชิกในประชากร เช่น เพศ อาชีพ ระดับการศึกษา

4. การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นวิธีการสุ่ม เลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะสอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

5. การสุ่มตัวอย่างอย่างเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) เป็นวิธีการสุ่มตัวอย่างที่นำมาใช้กับประชากรที่มีการกำหนดลำดับที่ไว้แล้วและใช้อัตราส่วนระหว่างจำนวนประชากรกับจำนวนของกลุ่มตัวอย่างในช่วงของการสุ่ม โดยมีจุดเริ่มต้นการสุ่มที่การจับฉลาก หลังจากนั้นสมาชิกทุก ๆ คน จะมีช่วงของการสุ่มเท่า ๆ กัน

เพื่อให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงจำแนกการสุ่มตัวอย่างตามแบบรายงานที่ใช้เก็บข้อมูล ดังนี้ (รายละเอียดแบบรายงาน บร. 1 - บร. 12 ในภาคผนวก)

1. แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน (บร. 1) ไม่มีกลุ่มตัวอย่างเพราะเป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านและศึกษาจากเอกสารอื่น ๆ ที่มีอยู่แล้ว เช่น จปฐ , แบบรายงานการศึกษาชุมชนกรณีศึกษาบ้านหนองนาถุ่ม

2. แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน (บร. 2) สัมภาษณ์ประชาชน 50 ราย เป็นการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย

3. แบบรายงานความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร. 3) เป็นการสัมภาษณ์กรรมการกองทุน, สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และประชาชนทั่วไป 50 ราย เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เพราะเป็นวิธีการสุ่มที่จำแนกประชากรออกเป็นระดับชั้น เช่น อาชีพ ระดับการศึกษา

4. แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน (บร. 4) เป็นการเก็บข้อมูลจากกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

5. แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร. 5) มีกรรมการกองทุนหมู่บ้านละ 1-2 คน หรือผู้ใหญ่บ้านกำนันที่ยังไม่ตั้งกองทุน พูดุขแลกเปลี่ยนเรื่องกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

6. แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร. 6) กลุ่มผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านแบ่งได้ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้กู้เงินกองทุนเพื่อการเกษตร ผู้กู้เงินกองทุนเพื่อเลี้ยงสัตว์ กลุ่มผู้กู้เงินกองทุนเพื่อการค้าขาย เลือกสุ่มตัวอย่างกลุ่มละ 5 ราย ยกเว้นผู้กู้เงินกองทุนเพื่อเลี้ยงสัตว์ เพราะมี 1 ราย เป็นการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิและการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม

7. แบบรายงานการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะประชาชน (บร. 7) ใช้ประกอบการสัมภาษณ์คู่กับ บร. 2 จำนวน 50 ราย เป็นการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย

8. โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (บร. 8)เขียนแผนธุรกิจประกอบการ SMEs เป็นการจัดทำแผนงานโครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ร่วมกันทุกหมู่บ้านในตำบล จัดเวทีประชาคมระดับตำบลเพื่อการทำประชาพิจารณ์ โดยให้ตัวแทนของหมู่บ้านหมู่บ้านละ 15 คน ร่วมประชาพิจารณ์ในระดับตำบล เป็นการสุมตัวอย่างง่ายดาย เพราะทุกคนมีโอกาสดูกลุ่มเท่า ๆ กัน

9. แบบบันทึกการสัมภาษณ์ (บร. 9) เป็นการสัมภาษณ์ประกอบการทำรายงานต่าง ๆ ได้แก่

- สัมภาษณ์ผู้นำชุมชนชาวบ้าน เรื่องกระบวนการได้มาซึ่งกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และระเบียบกองทุน จำนวนผู้ถูกสัมภาษณ์ 50 ราย เป็นการสุมตัวอย่างง่ายดาย
- สัมภาษณ์ชาวบ้านและผู้นำ เรื่องทัศนคติที่มีต่อการติดตามประเมินผลโครงการ สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน กรรมการกองทุน ข้าราชการ ชาวบ้าน จำนวน 20 ราย เป็นการสุมตัวอย่างแบบชั้นภูมิ
- ศึกษาการทำบัญชีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยการศึกษาจากเอกสารและ สัมภาษณ์กรรมการกองทุน จำนวน 2 คน เป็นการสุมตัวอย่างแบบเจาะจง
- สัมภาษณ์ประชาชนในหมู่บ้านถึงความคิดเห็น ทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทั้งที่เป็นสมาชิกกองทุนและไม่ได้เป็นจำนวน 50 ราย เป็นการสุมตัวอย่างง่ายดาย
- สัมภาษณ์ชาวบ้านเพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน จำนวน 20 ราย เป็นการสุมตัวอย่างง่ายดาย

10. แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน (บร. 10) เป็นการจัดประชุมเวทีสัมมนาระดับหมู่บ้านและระดับตำบล เพื่อค้นหาจุดเด่น จุดด้อย ปัญหาปัจจัยที่ทำให้โครงการกองทุนหมู่บ้านสำเร็จหรือเป็นปัญหา มีกรรมการกองทุนเข้าร่วมสัมมนา หมู่บ้านละ 1-2 คน เป็นการสุมตัวอย่างแบบเจาะจง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและตรงประเด็น

11. แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี (บร. 11) เป็นการสัมภาษณ์สมาชิกที่ผู้เงินกองทุนจำนวน 44 ราย โดยการสัมภาษณ์จะแบ่งกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเกษตรกร เลี้ยงสัตว์ และกลุ่มค้าขาย เป็นการสุมตัวอย่างแบบเจาะจง และการสุมตัวอย่างอย่างเป็นระบบ

12. การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน (บร. 12) เป็นการจัดเวทีวิเคราะห์ทำแผนแม่บทชุมชน ผู้เข้าร่วมคือผู้นำหมู่บ้านที่เป็นทางการ และ ไม่เป็นทางการหมู่บ้านละ 1 คน จำนวน 7 หมู่บ้าน เป็นการสุมตัวอย่างแบบเจาะจง

3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ตัวชี้วัด (Indicator) หมายถึง ข้อความที่แสดงหรือระบุประเด็นที่ต้องการประเมินหรือตัวแปรที่ต้องการศึกษานั้น จะบรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์นั้นจะมีสภาพหรือคุณลักษณะที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรมอย่างไร ซึ่งตัวชี้วัดจะมีทั้งในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงปริมาณ และในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงคุณภาพ (คู่มือวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา, 2545 : 66)

ตัวแปร (Variable) หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่มีค่าเปลี่ยนแปลงได้หลายค่า หรือมีค่าไม่คงที่ (คู่มือการวิจัยชุมชน, 2545 : 164)

1. หลักการของการสร้างตัวชี้วัด

การสร้างตัวชี้วัดที่ดี ต้องมีหลักการที่ใช้เป็นเป้าหมายในการดำเนินการ ดังนี้

1. เลือกใช้ สร้างตัวชี้วัดที่เป็นตัวแทน หรือที่สำคัญเท่านั้น
2. ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะต้องพิจารณาข้อมูลที่อยู่ในระบบเป็นสำคัญ
3. คำอธิบาย หรือการกำหนดตัวชี้วัดควรจะเป็นวลีที่มีความชัดเจน
4. ตัวชี้วัดอาจจะกำหนดได้ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพก็ได้
5. ค่าของตัวชี้วัดในเชิงปริมาณอาจคำนวณได้จากการใช้ การแจกแจง อัตราส่วน สัดส่วน ร้อยละ ค่าจากการวัดแนวโน้มเข้าสู่ศูนย์กลาง หรือค่าการกระจายของข้อมูล เป็นต้น

2. ประเภทของตัวชี้วัด

การจำแนกประเภทของตัวชี้วัด สามารถจำแนกโดยใช้เกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

1. ตามลักษณะตัวชี้วัด
 - 1.1 ตัวชี้วัดโดยตรง เป็นตัวชี้วัดที่ระบุสิ่งที่เกิดขึ้นโดยตรงในประเด็นในการประเมิน
 - 1.2 ตัวชี้วัดใกล้เคียง เป็นตัวชี้วัดที่ระบุสิ่งที่เกิดขึ้นโดยใช้ข้อมูลที่สามารถสื่อความหมายที่จะนำไปสู่ประเด็นในการประเมินได้
 - 1.3 ตัวชี้วัดผสม เป็นตัวชี้วัดที่สามารถจำแนกออกเป็นส่วนย่อย ๆ ที่เมื่อนำมาพิจารณาในสภาพรวมแล้วสามารถที่จะสรุปผลที่จะนำไปสู่ประเด็นในการประเมินได้
2. ตามลักษณะกิจกรรม
 - 2.1 ตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจ เป็นตัวชี้วัดที่ระบุประเด็นที่เกี่ยวข้องทางด้านเศรษฐกิจ อาทิ สถานการณ์การลงทุน การออมเงินของประชาชน อัตราการมีรายได้ หรืออัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ เป็นต้น
 - 2.2 ตัวชี้วัดทางสังคม เป็นตัวชี้วัดที่ระบุประเด็นที่เกี่ยวข้องทางสังคม อาทิ ความหนาแน่นของการตั้งบ้านเรือน ความสามัคคีของชุมชน เป็นต้น
 - 2.3 ตัวชี้วัดทางการเมือง เป็นตัวชี้วัดที่ระบุประเด็นที่เกี่ยวข้องทางการเมือง อาทิ การไปเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อัตราการเปลี่ยนแปลงพรรคของนักการเมืองในท้องถิ่น เป็นต้น

3. ตามลักษณะข้อมูลที่ได้รับ

3.1 ตัวชี้วัดด้านกายภาพ เป็นตัวชี้วัดที่ระบุประเด็นที่สามารถสังเกตเป็นรูปธรรม ได้อย่างชัดเจน อาทิ จำนวนผู้รับบริการการกู้ยืมเงินของกองทุน หรือจำนวนเงินที่กู้ยืม การเพิ่มขึ้นของสาธารณูปโภค

3.2 ตัวชี้วัดด้านคุณลักษณะ เป็นตัวชี้วัดที่ระบุประเด็นที่เป็นนามธรรม ไม่สามารถสังเกตได้อย่างชัดเจน โดยส่วนมากจะเป็นด้านจิตใจความรู้สึก ความคิดเห็นที่มีต่อสิ่งนั้น อาทิ ความพึงพอใจต่อการมีส่วนร่วมของโครงการ การยอมรับผลการตัดสินใจของสมาชิกส่วนมาก ฯลฯ

4. ตามลักษณะสิ่งที่ประเมิน

4.1 ตัวชี้วัดของปัจจัยเบื้องต้น (Input Indicators) เป็นตัวชี้วัดที่ระบุความสอดคล้องของประสิทธิภาพหรือประสิทธิผลของปัจจัยเบื้องต้นกับผลที่ได้รับ

4.2 ตัวชี้วัดของกระบวนการ (Process Indicators) เป็นตัวชี้วัดที่ระบุกระบวนการดำเนินการในแต่ละช่วงเวลา ว่ามีความสำเร็จที่เกิดขึ้นมากหรือน้อยเพียงใด

4.3 ตัวชี้วัดของผลผลิต (Product Indicators) เป็นตัวชี้วัดที่ระบุจำนวนหรือคุณภาพของผลผลิตที่ได้รับหลังจากโครงการ ได้ดำเนินการจนสิ้นสุด

4.4 ตัวชี้วัดของผลกระทบ (Impact / Effect Indicators) เป็นตัวชี้วัดที่ระบุผลกระทบหรือผลลัพธ์ของโครงการที่เกิดขึ้นหลังจากการดำเนินการโครงการสิ้นสุดไปแล้วระยะเวลาหนึ่ง ว่ามีอะไรบ้าง อย่างไร โดยอาจนำไปเทียบกับเกณฑ์สัมบูรณ์หรือเกณฑ์สัมพัทธ์

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นการประเมินระบบ ซึ่งตรงกับการประเมินแบบซิฟท์โมเดล (CIPP Model) มี 4 แบบ ซึ่งต้องประเมิน คือ

1. การประเมินบริบท (Context Evaluation)
2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation)
4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation)

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านหนองนาถุ่ม ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ใช้รูปแบบการประเมินแบบซิฟท์โมเดล ซึ่งมีการประเมิน 2 ระบบ คือ

1. การประเมินการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ (หน่วยระบบ A)
2. การประเมินการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย (หน่วยระบบ B)

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 แบบ คือ

1. ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1.1 บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพของดิน ป่าไม้ สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และตัวบ่งชี้อื่น ๆ ในแบบรายงาน บร. 1

ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1. ความยากจนของประเทศ
2. นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม(SMEs)
3. ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ
4. สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
5. ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน
6. บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่า ความล้มสลายของท้องถิ่นชนบท
7. ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น เช่น สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน สภาพป่าและหนองน้ำ สภาพที่ดินทำกินของชาวบ้านในหมู่บ้าน และตัวชี้วัดอื่น ๆ ในแบบรายงาน บร. 1

ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น ประกอบไปด้วยตัวแปรตาม บร. 1 ดังต่อไปนี้

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน
2. สภาพปัจจุบัน
3. ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน
4. ด้านวัฒนธรรม
5. ข้อมูลด้านอื่น ๆ ได้แก่
 1. ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ
 2. วัฒนธรรมประเพณีที่เด่น ๆ
 3. ลักษณะที่เป็นศักยภาพด้านดี
 4. ลักษณะที่สื่อถึงความไม่เข้มแข็ง

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator) ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- 2.1 นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
- 2.2 เงิน 1 ล้านบาท
- 2.3 คณะกรรมการหมู่บ้าน
- 2.4 เงินที่ผู้กู้ชำระคืน
- 2.5 ผู้สมัครขอกู้
- 2.6 ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน

3. ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator) ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 3.1 การคัดเลือกผู้กู้
 - 3.2 การรับชำระหนี้
 - 3.3 การทำบัญชี
 - 3.4 การประชุมสมาชิกกองทุน
4. ตัวชี้วัดผลผลิต (Output Indicator) แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้
 - 4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่ ตัวแปร
 - 4.1.1 จำนวนผู้กู้
 - 4.1.2 ยอดเงินให้กู้
 - 4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ได้แก่ ตัวแปร
 - 4.2.1 จำนวนผู้ที่กู้ได้
 - 4.2.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน
 - 4.2.3 การขยายกิจการของผู้กู้
 - 4.2.4 การเกิดกิจการใหม่ ๆ ขึ้นในท้องถิ่น
 - 4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่ ตัวแปร
 - 4.3.1 กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง
 - 4.3.2 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้
 - 4.3.3 ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ ระบบดำเนินการของผู้กู้แต่ละราย ประกอบด้วยตัวชี้วัด 4 แบบ คือ

1. ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ
 - 1.1 ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ (ดังรายละเอียดของตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศของหน่วยระบบ A)
 - 1.2 ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น (ดังรายละเอียดของตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่นของหน่วยระบบ A)
 - 1.3 ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 1.3.1 ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว
 - 1.3.2 ทรัพย์สินของผู้กู้
 - 1.3.3 หนี้สินธนาคารของผู้กู้
 - 1.3.4 หนี้ภายนอกในระบบของผู้กู้
 - 1.3.5 อาชีพหลักของผู้กู้
 - 1.3.6 รายได้ของครอบครัว
 - 1.3.7 ประสบการณ์ในการดำเนินการ

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B ประกอบด้วย ตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 2.1 เงินที่กู้มาได้
 - 2.2 เงินอื่น ๆ
 - 2.3 สถานที่ และวัสดุคิบ
 - 2.4 เทคนิควิธีทำงาน
 - 2.5 กำลังทำงาน
3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ B ประกอบด้วย ตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 3.1 การทำกิจการถูกวิธี
 - 3.2 การหาตลาดที่ดี
 - 3.3 การหาวัสดุคิบที่ดี
 - 3.4 การทำบัญชี
4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้
 - 4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่
 - 4.1.1 รายได้เป็นเงิน
 - 4.1.2 ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นถึงของ
 - 4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ได้แก่
 - 4.2.1 ผู้กู้ได้ขยายกิจการ
 - 4.2.2 ผู้กู้ได้ทำการกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้นอันเนื่องมาจาก ได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
 - 4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่
 - 4.3.1 ผู้กู้มีการพึ่งพาตนเอง
 - 4.3.2 ผู้กู้มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน

ตัวชี้วัดผลการทดลองวิธีการใหม่และตัวแปรที่ศึกษา

การทดลองวิธีการใหม่ หมายถึง การนำวิธีปฏิบัติงาน (Process) แบบใหม่ ๆ ไปใช้กับระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ และระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ตัวชี้วัดผลการทดลองวิธีการใหม่ ในหน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 1.1 แหล่งความรู้แห่งใหม่ของหมู่บ้าน
 - 1.2 การหาตลาดใหม่ให้กับธุรกิจ
 - 1.3 ชื่อเสียงของหมู่บ้าน

2. ตัวชี้วัดผลการทดลองวิธีการใหม่ในหน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินการของผู้ดูแลราย ประกอบด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- 2.1 วิธีการทำนาแบบใหม่ให้กับหมู่บ้าน
- 2.2 รายได้เป็นเงิน
- 2.3 สถานที่และวัตถุดิบ
- 2.4 กำลังทำงาน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

แบ่งเครื่องมือออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. แบ่งตามวิธีการสร้าง แบ่งออกได้เป็น 2 แบบ คือ

1.1 เครื่องมือวัดแบบมาตรฐาน เป็นเครื่องมือวิจัยที่ใช้เทคนิคและวิธีการสร้างอย่างเป็นระบบ มีการนำไปทดลองใช้เพื่อวิเคราะห์หาคุณภาพ และประสิทธิภาพของเครื่องมือนั้นก่อนนำไปใช้จริง เครื่องมือสำหรับการวิจัยแบบนี้มีทั้งเครื่องมือวิจัยทางวิทยาศาสตร์และทางสังคมศาสตร์

1.2 เครื่องมือวัดแบบเฉพาะกิจ เป็นเครื่องมือวิจัยที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ศึกษาค้นคว้าเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งเมื่อได้ผลจากการวัดก็มีความเชื่อถือได้ระดับหนึ่ง และถ้ามีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่องแล้ว อาจได้เครื่องมือวัดที่เป็นมาตรฐานได้

2. แบ่งตามลักษณะการใช้งาน แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

2.1 เครื่องมือวัดที่ใช้กับการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ เป็นเครื่องมือวัดที่มีการกำหนดหน่วย สักส่วนการวัดและสิ่งที่ใช้ไว้อย่างแน่นอนชัดเจน เครื่องมือวิจัยแบบนี้ผู้วิจัยไม่จำเป็นต้องสร้างขึ้นมาใช้เอง มีความแม่นยำและมีความเที่ยงตรงในการวัดสูง ใครใช้จะได้ผลการวัดไม่แตกต่างกัน

2.2 เครื่องมือวัดทางสังคมศาสตร์ เนื่องจากพฤติกรรมของมนุษย์เป็นสิ่งที่ไม่มีเครื่องมือใด ๆ วัดค่าออกมาได้อย่างถูกต้องคงเส้นคงวา ดังนั้นเครื่องมือวิจัยประเภทนี้ จึงมีความยุ่งยาก มีความซับซ้อนในการนำไปใช้เก็บข้อมูลเป็นอย่างมาก และข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จะมีความถูกต้องในช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น ดังนั้น จึงต้องอาศัยองค์ประกอบหลาย ๆ อย่างในการนำเครื่องมือวิจัยนี้ไปใช้ ได้แก่ ประสิทธิภาพของผู้วิจัย พฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง ช่วงเวลาที่นำเครื่องมือไปใช้ ระยะเวลา เทคนิคการเก็บข้อมูล เหล่านี้ล้วนมีผลต่อการนำเครื่องมือวิจัยประเภทนี้ไปใช้

เครื่องมือวัดทางสังคมศาสตร์ แบ่งออกเป็น

1. การสังเกต (Observation) เป็นเครื่องมือวิจัยที่จะต้องใช้ตัวบุคคลในที่นี้คือ ตัวของผู้วิจัยเองทำหน้าที่ในการวัด โดยใช้หูและตาเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดตาม ฝ้าสังเกตพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างแล้วจดบันทึกข้อมูลที่ได้ป้องกันการลืมสิ่งที่ได้จากการสังเกต ก่อนบันทึกก็ควรมีการตีความหมายของพฤติกรรมภายหลังการสังเกต แต่ไม่ควรตีความหมายในขณะที่ทำการสังเกต และผู้สังเกตหรือผู้วิจัยต้องไม่ลืมว่าพฤติกรรมที่แสดงออกที่สังเกตนั้นจะต้องเป็นพฤติกรรมที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา

การเก็บข้อมูลด้วยการสังเกต ผู้วิจัยต้องมีการวางแผนล่วงหน้าหรือควรมีการฝึกซ้อม การสังเกตซ้ำหลาย ๆ ครั้ง ควรมีแบบประกอบในการสังเกต ต้องไม่ให้ผู้ถูกสังเกตรู้ตัวว่ามีผู้กำลังเฝ้า มองอยู่ ควรใช้เวลาในการสังเกตช่วงสั้น ๆ ไม่ควรให้นานเกินไป รูปแบบการสังเกตแบ่งออกได้ เป็น 2 แบบ

1. การสังเกตโดยตรง (Direct Observation) เป็นการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่ม ตัวอย่างแต่ละคน โดยตัวผู้สังเกตหรือผู้วิจัยเอง

2. การสังเกตทางอ้อม (Indirect Observation) เป็นการให้ผู้อื่นสังเกตพฤติกรรม ของกลุ่มตัวอย่างแล้วมาเล่าให้ผู้สังเกตหรือผู้วิจัยฟังในภายหลัง

(ชววิชากรวิจัยชุมชน , 2545 : 180)

2. การสัมภาษณ์ (Interview) การสัมภาษณ์เป็นรูปแบบหนึ่งของการสนทนา แต่เป็น การสนทนาอย่างมีจุดมุ่งหมายตามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ ผู้สัมภาษณ์ที่ดีจะต้องเป็นผู้ฟังมากกว่าที่จะพูด เติงเอง ต้องไม่หลงเชื่อคำพูดของผู้ถูกสัมภาษณ์ง่าย ๆ เครื่องมือการสัมภาษณ์จะเป็นแบบเดียวกับ การสังเกต ผู้สัมภาษณ์ต้องเตรียมการและเตรียมตัวให้พร้อม ต้องไม่ทำให้เสียบรรยากาศของการ สัมภาษณ์เกรงเครียดโดยใช่เหตุ ควรใช้การพูดคุยอย่างเป็นกันเองกับผู้ถูกสัมภาษณ์และควรแจ้งให้ผู้ ถูกสัมภาษณ์ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ว่าต้องการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครั้งนี้ ไปใช้ทำอะไร และจะเกิดประโยชน์ในด้านใด จำแนกออกเป็น 2 ประเภท

2.1 การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ได้ กำหนดรายละเอียดที่จะถามไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้วิจัยใช้เป็นคู่มือในการใช้คำถามทุกประเด็นและ บันทึกราคำตอบในแบบสัมภาษณ์

2.2 การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ ที่กำหนดเฉพาะประเด็นหลักที่จะใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ ซึ่งการประเมินสามารถกำหนด คำถามได้อย่างยืดหยุ่นตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ผู้สัมภาษณ์ต้องเป็นผู้มีความเข้าใจในประเด็น นั้น ๆ เป็นอย่างดี และมีความเชี่ยวชาญในการสัมภาษณ์ จำแนกเป็น

2.2.1 การสัมภาษณ์แบบมีเป้าหมาย (Focused Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้ ประเมินต้องมีเป้าหมายที่จะพยายามดึงความสนใจของผู้ให้สัมภาษณ์ให้เข้าสู่ประเด็นที่ต้องการ ประเมิน

2.2.2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ ต้องการความจริงจากผู้ให้สัมภาษณ์มากที่สุด โดยการกระตุ้นให้ผู้สัมภาษณ์ได้แสดงระบยา ความรู้สึก หรือแสดงความเห็นใจจะทำให้ผู้สัมภาษณ์แสดงความรู้สึกส่วนบุคคลมากขึ้น

2.2.3 การสัมภาษณ์แบบไม่มีทิศทาง (Non-directive Interview) เป็นการ สัมภาษณ์ที่ปล่อยให้ผู้สัมภาษณ์ได้แสดงความรู้สึก โดยการเล่าเรื่องต่าง ๆ ตามความพึงพอใจ

3. แบบสอบถามและแบบสำรวจ ประกอบด้วย

3.1 แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เป็นเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบโดยการทำเครื่องหมาย เพื่อแสดงว่า ใช่ - ไม่ใช่ เห็นด้วย - ไม่เห็นด้วย มี - ไม่มี ไป - ไม่ไป แบบตรวจสอบรายการมีข้อคำถามเป็นแบบถูก-ผิด

3.2 แบบสำรวจ (Inventory) เครื่องมือวิจัยแบบนี้ทำให้ผู้ตอบทำเครื่องหมายเลือก เช่นเดียวกับแบบ Checklist แตกต่างกันตรงที่แบบสำรวจจะถามเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยแต่ละเรื่องอาจมีข้อคำถามหลายข้อ เพื่อให้ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการจะถาม เรื่องที่ถามอาจเป็นเรื่องของความสนใจ เจตคติ พฤติกรรม หรือคุณธรรมด้านต่าง ๆ

3.3 แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือวิจัยที่นิยมใช้กันมากที่สุดในการเก็บข้อมูล อาจเป็นแบบให้เขียนตอบ กรอกข้อความสั้น ๆ หรือตอบยาว ๆ ก็ได้ หรืออาจเป็นแบบ Checklist ผสมกับ Inventory ก็ได้ ที่ใช้ในการวิจัยมี 2 แบบ คือ

3.3.1 แบบสอบถามปลายปิด (Closed Form Questionnaire) มีข้อคำถามและคำตอบให้ผู้ตอบเลือกตอบโดยมีตัวเลือกตอบ 2-3 ข้อ หรือมากกว่าก็ได้

3.3.2 แบบสอบถามแบบปลายเปิด (Opened Form Questionnaire) เป็นแบบสอบถามที่ไม่มีการกำหนดคำตอบแต่จะเปิดโอกาสให้ผู้ตอบสามารถแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่ถามได้อย่างอิสระ

3.3.3 มาตรฐานจัดอันดับ (Rating Scale) บางครั้งเรียกว่า มาตรฐานจัดอันดับคุณภาพ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินสถานการณ์ หรือคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ไม่สามารถวัดออกมาเป็นเชิงปริมาณได้โดยตรง เช่น การวัดความประพฤติ การทดสอบภาคปฏิบัติ เป็นต้น โดยผู้สร้างแบบสอบถามอาจแบ่งคุณลักษณะที่ต้องการวัดออกมาเป็นระดับต่าง ๆ กัน เช่น มากที่สุด มาก น้อย น้อยที่สุด หรือดีมาก ดี ปานกลาง ไม่ดี ไม่ดีที่สุด หรืออาจกำหนดเป็นตัวเลขโดยเรียงจากมากที่สุดไปจนถึงน้อยที่สุด เช่น 5 4 3 2 1 เป็นต้น ได้แก่ แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็ง

3. การศึกษาจากเอกสาร ที่เกี่ยวข้อง เช่น ข้อมูล จปฐ ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน แบบคำขอกู้ยืมเงินกองทุน แบบคำขอขึ้นทะเบียนประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (กทบ. 2)

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แหล่งข้อมูล หมายถึง แหล่งที่เก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นคน เอกสาร วัตถุ หรือสถานการณ์ ที่สามารถให้ข้อมูลตามตัวชี้วัดที่กำหนด เพื่อใช้ตอบประเด็นคำถามโดยต้องมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของโครงการนั้น ๆ จำแนกได้ 2 ประเภท ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data Source) แหล่งข้อมูลที่ผู้วิจัยสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้โดยตรงจากกลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง เช่น การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม การสำรวจ

2. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Source) แหล่งข้อมูลที่ถูกวิจัยได้เลือกใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่มีผู้เก็บรวบรวมและสรุปผลไว้แล้ว อาทิ เอกสารหลักฐาน จดหมายเหตุ มันทึกต่าง ๆ ซึ่งการนำข้อมูลจากแหล่งข้อมูลนี้มาใช้ จะต้องมีการตรวจสอบความถูกต้อง และความเชื่อมั่นของข้อมูลที่จะสามารถตอบคำถามได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา , 2545 : 94)

2. ประเภทของข้อมูล

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ จำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้เป็นตัวเลขอย่างชัดเจน เป็นข้อมูลที่สามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติได้หลากหลายวิธี เช่น รายได้ของชาวบ้าน จำนวนสมาชิกในครอบครัว

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ที่เป็นการบรรยายความเกี่ยวกับความคิดเห็น เจตคติ ซึ่งมีวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่แตกต่างจากข้อมูลเชิงปริมาณโดยการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ อาทิ การวิเคราะห์คุณลักษณะ การวิเคราะห์เนื้อหา เป็นต้น ข้อมูลประเภทนี้ได้แก่ ความเข้าใจของชาวบ้านเกี่ยวกับกองทุน การเปลี่ยนแปลงของชุมชนหลังจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเข้าสู่หมู่บ้าน เป็นต้น

(ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา , 2545 : 96)

3. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวม ต้องจำแนกขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดข้อมูลและตัวชี้วัด เป็นขั้นตอนของการกำหนดข้อมูลจากการวิเคราะห์จุดประสงค์ ว่ามีอะไรบ้าง เป็นข้อมูลที่อยู่ในลักษณะใด ระดับของข้อมูลใด และจะใช้อะไรเป็นตัวชี้วัด จึงจะสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของข้อมูลตามที่ต้องการอย่างแท้จริง

2. กำหนดแหล่งข้อมูลว่ามาจากแหล่งใด มาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ หรือแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ต้องแยกข้อมูล

3. เลือกกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้เป็นตัวแทนของประชากรที่เราต้องการศึกษา

4. เลือกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลว่าจะใช้วิธีใดในการเก็บข้อมูล เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต การสอบถาม การศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ใช้เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถามและแบบสำรวจ ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง จำแนกข้อมูลออกเป็น 2 ลักษณะ

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่

- แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน (บร. 1) ใช้วิธีการสัมภาษณ์ สอบถาม การศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน (บร. 4) ใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสอบถาม การศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี (บร. 11) ใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ การสอบถาม และศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่

- แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน (บร.1) ใช้แบบสำรวจ การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม การศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน (บร. 2) ใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์
- แบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร. 3) ใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสอบถาม
- แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร. 5) ใช้วิธีการสังเกต การสอบถาม การสัมภาษณ์ การจัดเวทีประชาคม
- แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร.6) ใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสอบถาม
- แบบรายงานการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน (บร. 7) ใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสอบถาม
- โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (บร. 8) ใช้วิธีการศึกษาข้อมูล การสอบถาม การสัมภาษณ์ การสำรวจ
- แบบบันทึกการสัมภาษณ์ (บร. 9) เพื่อเก็บข้อมูลเจาะลึก ประกอบการทำรายงานต่าง ๆ ได้แก่ การสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเรื่องการได้มาซึ่งระเบียบกองทุนหมู่บ้าน สัมภาษณ์ชาวบ้านและผู้นำเรื่องทัศนคติที่มีต่อการติดตามประเมินผลโครงการ สัมภาษณ์ประชาชนในหมู่บ้านถึงความคิดเห็น ทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สัมภาษณ์ชาวบ้านเพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนว่าจะต้องมีลักษณะ มีอะไรบ้าง
- แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน (บร.10) ใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสอบถาม การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การจัดเวทีประชาคม
- แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี (บร. 11) ใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสอบถาม ศึกษาจากเอกสารของกองทุน

- การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน (บร. 12) การจัดเวทีประชาคม การสัมภาษณ์ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม

- ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน ข้อมูลปฐ. แบบคำขอ ขึ้นทะเบียนประเมินความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง (กทบ. 2)

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data) เป็นกระบวนการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจัดกระทำให้เป็นระบบ ระเบียบ เพื่อสะดวกรวดเร็ว และง่ายต่อการทำความเข้าใจ แปลความและสรุปความ โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนของการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล การจำแนกประเภทของข้อมูล แล้วนำมาดำเนินการวิเคราะห์ โดยการเลือกใช้ค่าสถิติที่เหมาะสมกับจุดประสงค์ระดับของข้อมูล แล้วนำข้อมูลนั้น ๆ มาคำนวณด้วยมือ เครื่องคำนวณ หรือคอมพิวเตอร์

(จุฬาริชาการประเมินเพื่อพัฒนา, 2545 : 113)

1. ประเภทของการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลขแล้วสรุปผลโดยใช้ค่าสถิติ เพื่อจะนำค่าสถิติไปใช้ตอบคำถามในประเด็นที่ต้องการ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความที่เขียนบรรยายความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนดให้ แล้วสรุปผลโดยการประมวลความคิดเห็นเป็นข้อความที่จะนำไปใช้อธิบายในประเด็นที่ต้องการ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1. ความหมายทางสถิติ จำแนกได้ 2 ความหมาย คือ

1. สถิติ หมายถึง ข้อมูลหรือตัวเลขที่แทนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประเด็นที่สนใจ ทั้งที่เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติ หรือเหตุการณ์ โดยจะต้องเป็นข้อมูลในภาพรวมที่มีจำนวนมาก

2. สถิติ หมายถึง ศาสตร์หรือวิชาที่ว่าด้วยหลักการและวิธีทางสถิติ ประกอบไปด้วยขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดระเบียบข้อมูล หรือการนำเสนอข้อมูล และการแปลความหมายข้อมูล

2. สถิติที่ใช้ในการบรรยายลักษณะของข้อมูล

สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistics) เป็นค่าสถิติที่แสดงลักษณะและแปลผลอย่างครอบคลุมเฉพาะกลุ่มเป้าหมายที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเท่านั้น โดยค่าสถิติที่ได้มีการนำมาใช้ อย่างสม่ำเสมอ ดังนี้

2.1 การแจกแจงความถี่ (Frequency) เป็นค่าสถิติที่แสดงจำนวนในลักษณะของความถี่ของข้อมูลที่เกิดขึ้นในแต่ละสถานการณ์ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกันอย่างง่าย ๆ โดยใช้ตารางนำเสนอ

2.2 ค่าร้อยละ (Percentage) เป็นค่าสถิติพื้นฐานที่นำมาเปรียบเทียบกับที่แสดงกลุ่มเป้าหมาย คิดเป็นเท่าไร โดยอาศัยฐานข้อมูลที่มีฐานเท่ากับ 100 หน่วย

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความที่เขียนบรรยายเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ หรือจากการสังเกตโดยการนำข้อมูลมาดำเนินการตามขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้หลักการของครุฑเพื่อหาข้อสรุปของข้อมูลที่สามารถนำไปอธิบายในประเด็นที่ต้องการคำตอบได้อย่างชัดเจน

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น สามารถแบ่งการวิเคราะห์ได้เป็น 2 แบบ คือ

1. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ได้แก่ แบบรายงาน บร. 1 , บร. 4 , บร. 11

2. การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบรายงาน บร. 2 , บร. 3 , บร. 5 , บร. 6 , บร. 7 , บร. 8 , บร. 9 , บร. 10 , บร. 11 , บร. 12 เอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูลนั้นจะวิเคราะห์ตามตัวแปรที่ศึกษาในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ค่าสถิติ ค่าร้อยละในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจะวิเคราะห์ เพื่อหาข้อสรุปและสามารถนำข้อสรุปนั้นไปตอบคำถามสิ่งที่จะวิจัยได้

ข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์และสรุปผลแล้ว จะมีข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่เป็นจุดค้อยของกองทุนหมู่บ้านต่อไป

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองใช้รูปแบบการประเมินแบบซิฟฟ์โมเดล (CIPP Model) ซึ่งมีการประเมินอยู่ 4 ประเภทคือ การประเมินสภาวะแวดล้อมหรือบริบท การประเมินปัจจัยเบื้องต้นหรือปัจจัยนำเข้า การประเมินกระบวนการ การประเมินผลผลิต มีการประเมินอยู่ 2 หน่วยระบบคือ หน่วยระบบ A เป็นหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ หน่วยระบบ B เป็นหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย โดยใช้หลักการประเมินตามสภาพจริงหรือที่เรียกว่า "Authentic Evaluation"

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1 บริบทระดับประเทศ

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

(ที่มา : การประชุมเชิงปฏิบัติการ ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน วันที่ 6 มิถุนายน 2545 ณ ดิคสันติโมเดรี ทำเนียบรัฐบาล จัดโดย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ)

จากบทสรุปสำหรับผู้บริหารสามารถจำแนกข้อมูลได้ดังนี้

1) สถานการณ์และข้อมูลเกี่ยวกับความยากจน

เมื่อพิจารณาถึงภาวะความยากจนพบว่า ความยากจนมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2531 สัดส่วนคนจนอยู่ในระดับร้อยละ 32.6 และลดลงเหลือร้อยละ 23.2 ในปี 2535 และเหลือเพียงร้อยละ 11.4 ในปี 2539 แต่เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ได้ส่งผลให้สัดส่วนคนจนกลับเพิ่มเป็นร้อยละ 13.0 ในปี 2541 และในปี 2542 ร้อยละ 15.9 สัดส่วนคนจนเริ่มลดลงตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา โดยลดลงเหลือร้อยละ 14.2 ในปี 2543 และร้อยละ 12.96 ในปี 2544

ความยากจนในระดับพื้นที่ มีการกระจุกตัวค่อนข้างมากในเขตชนบท คือ คนจนร้อยละ 91.7 ของคนจนทั้งประเทศ อยู่ในเขตชนบทและครึ่งหนึ่งของคนจนอาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและหากพิจารณาหมู่บ้านยากจนของหมู่บ้านทั่วประเทศ โดยจังหวัดที่มีหมู่บ้านยากจนสูงสุด 25 จังหวัดแรกมีสัดส่วนของหมู่บ้านยากจนสูงถึงร้อยละ 80 ของหมู่บ้านยากจนทั้งหมด โดยเป็นหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 18 จังหวัด และ 7 จังหวัดอยู่ในภาคเหนือ

2) การวิเคราะห์สาเหตุของความยากจน

ความยากจนของประเทศไทยที่สรุปได้คือ คนจนส่วนใหญ่อยู่เขตชนบท โดยคนจนสองในสามอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร ถือครองที่ดินน้อย ขนาดครัวเรือนใหญ่ มีอัตราส่วนพึ่งพิงหรืออัตราส่วนการเลี้ยงดูผู้สูงอายุและเด็กสูง ระดับการศึกษาต่ำ

3) ปัจจัยที่มีผลต่อความยากจน

ปัจจัยที่เพิ่มความเสี่ยงต่อการเป็นคนจนได้แก่ อาชีพของผู้ครัวเรือน การศึกษาของสมาชิกในครอบครัว การขาดแคลนที่ดินทำกิน การเข้าถึงบริการพื้นฐานต่าง ๆ

4) สาเหตุของปัญหาความยากจนมี 3 ปัจจัยได้แก่

(1) ปัจจัยภายในได้แก่ สาเหตุจากตัวบุคคลหรือจากสมาชิกในครอบครัว คือ การประกอบอาชีพที่ไม่มั่นคงหรือมีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย ขาดความรู้ความสามารถในการจัดการการผลิตและการลงทุน โดยเฉพาะเรื่องการลงทุน

(2) ปัจจัยภายนอกได้แก่ สาเหตุจากสภาพแวดล้อมในชุมชน ซึ่งประกอบด้วยสภาพแวดล้อมในชุมชนไม่น่าอยู่และไม่ถูกสุขลักษณะ และประสบปัญหาอาชญากรรมและยาเสพติด ทำให้อัตราความเสี่ยงในการดำรงชีวิตในชุมชนมีสูง ขาดการเรียนรู้บริหารจัดการองค์กรภายในชุมชน

(3) ผลกระทบภายนอกได้แก่ สภาพการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิด ประกอบด้วยความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติ วิกฤติเศรษฐกิจ ความแปรปรวนของราคาผลผลิตในตลาดโลก ความร่อยหรอของทรัพยากร

5) การดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจนและประเด็นปัญหา

สรุปภาพรวมผลการดำเนินงานในการแก้ไขปัญหาความยากจน ดังนี้

(1) การดำเนินการโดยใช้งบประมาณแผ่นดิน ประกอบด้วยแผนงานและโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนภายใต้ระบบ (กนภ.) โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และโครงการเพื่อบรรเทาปัญหาความยากจนและการให้ความสงเคราะห์ช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่ยากจน

(2) การแก้ไขปัญหาความยากจน โดยใช้งบประมาณจากเงินกู้ต่างประเทศที่สำคัญได้แก่ โครงการช่วยลดผลกระทบทางสังคม โครงการเงินกู้ของธนาคารเพื่อพัฒนาเอเชีย และโครงการกองทุนเพื่อสังคม

(3) การดำเนินงานตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลปัจจุบัน เพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจนที่สำคัญมี 5 โครงการได้แก่ โครงการพักชำระหนี้กับเกษตรกรรายย่อยเป็นเวลา 3 ปี การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า การจัดตั้งธนาคารประชาชน และโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

(4) บทบาทภาคเอกชน/ชุมชนในการแก้ไขปัญหาความยากจนได้แก่ โครงการธุรกิจเพื่อสังคมประกอบด้วย โครงการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท โครงการจัดสวัสดิการชุมชนเร่งด่วนเพื่อผู้ยากลำบาก โครงการสวัสดิการผู้สูงอายุ และโครงการพัฒนานักส่งเสริมธุรกิจชุมชน

6) ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน

ได้กำหนดกรอบแนวคิดหลักในการแก้ไขปัญหาความยากจน 3 ประการ คือ

(1) การให้ความช่วยเหลือต่อคนจนในปัจจุบัน แบ่งเป็นกลุ่มคนจนที่ขาดปัจจัยในการทำมาหากิน กลุ่มคนจนที่ไม่สามารถพึ่งตนเอง และกลุ่มคนจนที่ไม่มีงานทำหรือมีงานทำแต่ไม่มั่นคง

(2) การสร้างภูมิคุ้มกันแต่กลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อความยากจน แบ่งเป็นความเสี่ยงต่อความยากจนชั่วคราวที่มักเกิดกับกลุ่มที่มีรายได้สูงแต่ไม่มีความแน่นอน และความเสี่ยงต่อความยากจนเชิงโครงสร้างที่มักเกิดในกลุ่มที่มีศักยภาพต่ำในการสร้างรายได้

(3) การสร้างภูมิคุ้มกันแต่ละกลุ่มที่มีความยากจนแก่คนรุ่นใหม่ ได้แก่ เด็กเยาวชนจากครอบครัวที่ยากจนในปัจจุบัน

7) ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

(1) การส่งเสริมนโยบายเศรษฐกิจมหภาคให้เอื้อต่อการแก้ไขปัญหาความยากจน

(2) การเพิ่มศักยภาพ และ โอกาสของคนจน

(3) การพัฒนาระบบคุ้มครองทางสังคม และผู้ด้อยโอกาส

(4) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

(5) การปรับปรุงระบบบริหารภาครัฐ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

(ที่มา : ชุดวิชาการจัดการและการวางแผนธุรกิจ , 2545)

นโยบายของรัฐบาล

จากคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พ.ศ.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 แสดงเจตนารมณ์ยุทธศาสตร์และนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งมั่นจะสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ เพื่อประโยชน์สุขของประเทศไทยนั้น มีหลาย ๆ ประเด็นมีนโยบายที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมโดยตรง เช่น นโยบายการสร้างรายได้ นโยบายด้านพาณิชย์และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

1) นโยบายการสร้างรายได้ พุฒนาการแก้ปัญหานี้เงินของประเทศด้วยการสร้างรายได้โดยเน้นการสร้างรายได้ทุกระดับ โดยส่งเสริมแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงตามศักยภาพของชุมชนในระดับฐานรากของประเทศ ตั้งแต่การผลิตเพื่อบริโภค การนำผลผลิตที่เหลือออกจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ในครอบครัว ส่งเสริมการรวมตัวเพื่อดำเนินเศรษฐกิจระดับชุมชน เร่งพัฒนาผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมรวมทั้งส่งเสริมเชื่อมโยงอย่างเกื้อกูลและสนับสนุนซึ่งกันและกันกับธุรกิจขนาดใหญ่ สู่ตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อสร้างรายได้ให้กับประชาชนอย่างเป็นระบบ

รัฐบาลจะสนับสนุนให้เกิดการปรับเปลี่ยนโครงการการผลิตทั้งภาคเกษตร อุตสาหกรรมและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดยุคใหม่โดยคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติและศักยภาพของทักษะที่โดดเด่นเพื่อสร้างฐานการกระจายโอกาส กระจายความเสี่ยง และฐานการผลิตของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม โดยมีแนวนโยบายครอบคลุม 3 ด้าน คือ ด้านการเกษตร ด้านอุตสาหกรรม และด้านการบริการ

(1) ด้านการเกษตร มี 3 ส่วน คือ การฟื้นฟูและเสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร โดยการปรับโครงการด้านสินเชื่อ การส่งเสริมการทำเกษตรผสมผสาน ส่งเสริมให้เกษตรกรมีที่ดินทำกินโดยการพัฒนาการตรวจสอบคุณภาพมาตรฐาน และส่งเสริมการประมงชายฝั่ง

(2) ด้านการอุตสาหกรรม มีแนวนโยบายหลาย ๆ ด้าน ดังนี้

- ปรับโครงสร้างการผลิตในการผลิตภาคอุตสาหกรรม โดยคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติ ทักษะฝีมือภูมิปัญญาไทย ศักยภาพทางการผลิตและการตลาด

- เสริมสร้างให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นฐาน

- พัฒนาระบบการและแรงงานภาคอุตสาหกรรมให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนา

- ส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมให้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมของประเทศ ให้การสนับสนุนและส่งเสริมความร่วมมือในการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์และเทคโนโลยีระหว่างภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา ผลักดันให้เกิดเครือข่ายสารสนเทศเกี่ยวกับปัจจัยการผลิตและการตลาด

- ส่งเสริมบทบาทของสถาบันการเงิน สนับสนุนการจัดตั้งและดำเนินงานของกองทุนร่วมทุน ระบบการค้าประกันสินเชื่อเพื่อพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม

- สนับสนุนให้เกิดผู้ประกอบการใหม่ ๆ ในธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม

(3) ด้านบริการและการท่องเที่ยว มีแนวนโยบายการส่งเสริมคุณภาพและมาตรฐานในการให้บริการ และยกระดับความสามารถในการแข่งขันของภาคบริการและการท่องเที่ยว

- พัฒนาระบบบริหารจากการปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน จัดหน่วยงานและองค์กรให้มีการใช้ศักยภาพบริการอย่างเต็มที่ พัฒนาผู้ประกอบการด้านบริการให้มีความรู้ทักษะภาษา มาตรฐานการบริหารและการจัดการ

- ส่งเสริมการท่องเที่ยว ร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้ไทยเป็นประตูหลักของการท่องเที่ยวในภูมิภาคนี้ ทั้งด้านการตลาด การขนส่ง การลงทุน การบริหารจัดการ ให้มีแนวทางบริหารท่องเที่ยวโดยใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงรุก โดยการสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ ยกระดับประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการประชุมสัมมนา การแสดงสินค้า เพิ่มรูปแบบการท่องเที่ยวแบบต่าง ๆ ทั้งเชิงอนุรักษ์ เชิงสุขภาพ เชิงเกษตรกรรม การเพิ่มมาตรฐานอำนวยความสะดวกสร้างความปลอดภัย และการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว

2) นโยบายด้านพาณิชย์ และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ได้มีการพัฒนาเครือข่าย การตลาดเข้าสู่ระดับโลก ผลักดันการแข่งขันเสรีเวทีการค้าระหว่างประเทศ ส่งเสริมให้ไทยเป็นศูนย์กลางการค้า ส่งเสริมพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ การส่งเสริมให้ธุรกิจค้าปลีกขนาดกลางและขนาดย่อม สามารถดำรงอยู่และปรับตัวรองรับการแข่งขันการเปิดเสรีการค้า และบริการ ได้

รัฐบาลมีนโยบายชัดเจนที่จะส่งเสริมผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ให้มีความเข้มแข็งพร้อมเร่งสร้างผู้ประกอบการ SME เพื่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ อันเป็นฐานภาษีให้กับประเทศ ได้ดำเนินการดังนี้

(1) คณะรัฐมนตรีเห็นชอบจัดตั้งธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME Development Bank) จึงอนุมัติหลักการให้ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อแปรรูปบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม (บอย.) เป็นธนาคารเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนให้กับ SME ทั้งในรูปแบบการกู้ยืมและประกันสินเชื่อ

(2) มอบหมายให้ธนาคารพาณิชย์ของรัฐเร่งรัดปล่อยสินเชื่อให้กับ SME

(3) ลดภาษีเงินได้นิติบุคคลให้กับ SME กรณีที่ผู้ประกอบการมีทุนจดทะเบียนชำระแล้วไม่เกิน 6 ล้านบาท จากอัตราภาษีปัจจุบัน 30 % เป็นดังนี้

- SME ที่มีกำไรไม่เกิน 1 ล้านบาท เสียภาษี 20 %
- SME ที่มีกำไรไม่เกิน 1 - 3 ล้านบาท เสียภาษี 25 %
- SME ที่มีกำไรไม่เกิน 3 ล้านบาทขึ้นไป เสียภาษี 30 %

(4) ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีสำหรับธุรกิจเงินร่วมลงทุน (Venture Capital) เพื่อจูงใจให้นำเงินไปลงทุนในกิจการ SME ที่มีศักยภาพในการเติบโตดังนี้

- ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลให้สำหรับรายได้ที่เป็นเงินปันผล หรือผลประโยชน์ที่ได้จากการ โอนหุ้นที่ธุรกิจร่วมลงทุนได้รับ
- ยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินปันผล และผลประโยชน์จากการ โอนหุ้นที่ผู้ลงทุนได้รับจากการลงทุนในธุรกิจเงินร่วมลงทุน

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

(ที่มา : ชุควิชาการจัดการและการวางแผนธุรกิจ 2545 : 132)

ภายใต้ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมที่มีการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรมมาตั้งแต่ปี 2504 นับได้เกือบ 40 ปี แล้วนั้น ระบบเศรษฐกิจและสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปมากจากระบบเศรษฐกิจที่มีภาคเกษตรเป็นภาคนำทั้งการผลิตรายได้ และการจ้างงาน มาสู่การพัฒนาอุตสาหกรรม การค้า และบริการ แม้ว่าประชากรส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 51 ยังคงทำงานอยู่ในภาคเกษตร แต่รายได้ภาคเกษตรพื้นฐาน (ยังไม่แปรรูป) ปัจจุบันนี้เหลือเพียงประมาณร้อยละ 12 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเท่านั้น

นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจตั้งแต่เริ่มต้นเป็นการพัฒนาที่ไม่สมดุล (Unbalance growth) เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมและโลหะภาคเกษตรกรรม จึงทำให้ผลผลิตภาคอุตสาหกรรมมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น ขณะที่ผลผลิตภาคเกษตรกรรมมีสัดส่วนลดลง เบื้องลึกแห่งแนวคิดการพัฒนาไม่สมดุลโดยการเน้นอุตสาหกรรมก็คือ การสะสมทุนอุตสาหกรรมโดยการดูดซับมูลค่าส่วนเกินจากภาคเกษตรใน 2 ลักษณะ ลักษณะแรก คือ การแลกเปลี่ยนไม่เสมอภาค (unequal exchange) นั่นคือ การซื้อสินค้าเกษตรราคาถูกจากภาคมหานจนแล้วขายสินค้าอุตสาหกรรมราคาแพงผลผลิตส่วนเกินที่ภาคเกษตรผลิตได้ก็จะถูกย้ายจากภาคเกษตรสู่ภาคอุตสาหกรรมผ่านกลไกตลาด ที่ภาคอุตสาหกรรมมีอำนาจในตลาดมากกว่า จึงทำให้การแลกเปลี่ยนไม่เสมอภาคโดยภาคเกษตรได้มูลค่าต่ำแต่ภาคอุตสาหกรรมได้มูลค่าสูง ลักษณะที่สอง แรงงานจากภาคเกษตรที่ย้ายสู่ภาคอุตสาหกรรม ทำให้เกิดภาวะแรงงานส่วนเกินในภาคอุตสาหกรรมกลายเป็นกองทัพแรงงานสำรอง (reserve army) ค่าจ้างแรงงานจึงถูกเปิดโอกาสให้ภาคอุตสาหกรรม "ขูดรีด" แรงงานได้มากทำให้ภาคอุตสาหกรรมมีต้นทุนต่ำ กำไรสูง

ขณะนี้ความผิดพลาดของแนวทางพัฒนา ได้ปรากฏผลเลวร้ายที่ยากแก่การแก้ไข นั่นคือ

1. โครงสร้างอุตสาหกรรมไทย เป็นโครงสร้างของการพึ่งพา เป็นอุตสาหกรรมที่พึ่งการนำเข้ายังผลิตยังต้องนำเข้ามาก กล่าวคือ นำเข้าเครื่องจักร วัตถุดิบแปรรูป และเทคโนโลยี

การพัฒนาอุตสาหกรรมไทยจึงต้องควบคู่กันไปกับการขาดดุลการค้า ความเชื่อทางทฤษฎีที่ว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมช่วงแรกย่อมขาดดุลการค้า เพราะมีการนำเข้าสินค้าทุน แต่เมื่อสินค้าทุนเกิดดอกออกผลแล้วจะทำให้การส่งออกมากขึ้น ดุลการค้าจะลดลง แต่ความจริงกลายเป็นว่าแม้สินค้าอุตสาหกรรมจะส่งออกได้มากขึ้น แต่การนำเข้าเพื่อการอุตสาหกรรมกลับเพิ่มเร็วขึ้น เราจึงต้องขาดดุลการค้าเพิ่มขึ้น การขาดดุลการค้าเพิ่มขึ้นแสดงให้เห็นความเชื่อเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรมไทยผิดพลาด เพราะการพัฒนาอุตสาหกรรมไทยเป็นการพัฒนาที่พึ่งพามากเกินไป ขณะที่ภาคเกษตรพึ่งพาน้อยมากกลับไม่ได้รับการเหลียวแล หากมีการพัฒนาการเกษตรและยกระดับไปสู่เกษตรอุตสาหกรรมก็คงไม่ประสบปัญหาการขาดดุลการค้ามากมายดังที่เป็นอยู่

การขาดดุลการค้าเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ นำไปสู่ปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด (ดุลการค้าและดุลบริการ) เพราะรายได้จากภาคบริการในที่สุดแล้วก็ไม่เพียงพอที่จะนำมาชดเชยดุลการค้า ยิ่งการนำเข้าและการส่งออกของไทยต้องพึ่งการขนส่งของบริษัทการเดินเรือต่างประเทศ จึงต้องเสียค่าธรรมเนียมและค่าประกันภัยให้ต่างประเทศมากขึ้น ยิ่งมีการส่งออก-นำเข้ามากขึ้นค่าใช้จ่ายนี้ยิ่งมากขึ้น

การขาดดุลเช่นนี้นำไปสู่ปัญหาเงินทุนระหว่างประเทศ หรือเงินรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศ ซึ่งเป็นหลักค้ำประกันค่าเงินบาทยังขาดดุลมากก็หมายความว่า เงินตราต่างประเทศก็ยิ่งร่อยหรอ บังคับค่าจุนงเงินสำรองที่สำคัญคือเงินกู้ยืมต่างประเทศทั้งการกู้ยืมภาครัฐและภาคเอกชน แต่เมื่อถึงกำหนดการชำระหนี้โดยเฉพาะเป็นหนี้ระยะสั้น (ทั้งหมดเป็นหนี้เอกชน) มีผลให้ค่าเงินบาทตกต่ำและต้องปล่อยให้ค่าเงินบาทลอยตัวในที่สุด เมื่อ 2 กรกฎาคม 2540 เพราะสถานการณ์บ่งชี้ว่า เงินสำรองที่มีอยู่ไม่พอชำระหนี้ถ้านำเงินสำรองไปใช้หนี้หมด หลักประกันค่าเงินบาทก็ต้องหมดไปด้วย จึงนำไปสู่วิกฤติทางการเงิน

2. ภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่ ที่เริ่มตั้งแต่ 2531 มีผลทำให้ราคาที่ดินและราคาหุ้นพุ่งสูงจนเกินความเป็นจริง และจูงใจให้มีการลงทุนในด้านนี้มาก แต่เนื่องจากเงินออมภายในไม่พอทำให้สถาบันการเงินในประเทศและบริษัทใหญ่ ๆ หันไปกู้เงินจากต่างประเทศมาลงทุน ประกอบกับทั้งเงินกู้จากต่างประเทศดอกเบี้ยถูก (4-5 %) และธนาคารแห่งประเทศไทยมีนโยบายกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ ทำให้ผู้กู้ไม่ต้องเสี่ยงกับการเปลี่ยนแปลงของค่าเงิน ยิ่งกว่านั้นในปี 2536 มีการดำเนินงาน BIBF (Bangkok International Banking Facilities) คืออนุญาตให้มีการนำเงินเข้า-ออกได้เสรี คือ ดอกเบี้ยต่างประเทศถูกอัตราแลกเปลี่ยนคงที่ มีผลให้เงินกู้ต่างประเทศภาคเอกชนเข้ามาสูงมากถึง 72,000 ล้านดอลลาร์ ดังกล่าวแล้วแต่การที่ธุรกิจการค้าและอุตสาหกรรมไม่ได้นำเงินกู้นี้ไปลงทุนให้เกิดดอกออกผลเป็นเงินตราต่างประเทศแต่รั้นถึงเวลาใช้หนี้ต้องใช้หนี้เป็นเงินตราต่างประเทศจึงทำให้เกิดภาวะวิกฤติ คือ ขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ เพื่อชำระหนี้เงินสำรองที่มีอยู่เดิมก็ร่อยหรอลง เพราะขาดดุลบัญชีเดินสะพัด และถูกแลกเอาไปชำระหนี้ต่างประเทศด้วย

จากสองประเด็น ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมและความผิดพลาดของภาคอุตสาหกรรม ได้นำไปสู่ภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจและการเงิน เมื่อรวมกับการบริหารและการจัดการที่ผิดพลาดและไร้ประสิทธิภาพของรัฐบาล เหตุการณ์ก็ถูกลามบานปลายเป็นวิกฤติการณ์เศรษฐกิจนั้นคือ ค่าเงินบาทตกต่ำ ความเชื่อถือในสถาบันการเงินหดหาย ถูกค้าลอนเงินออก สถาบันการเงินที่เหลืออยู่ขาดสภาพคล่อง ผู้ลงทุนกู้เงินไม่ได้ การลงทุนชะงักงัน การว่างงานซึ่งประมาณว่ามีถึง 2 ล้านคน ในปี 2541 เป็นปัญหานักกหน้ารุนแรงและเห็นว่าทางแก้ประการหนึ่ง คือ การให้แรงงานกลับไปทำอาชีพต่าง ๆ ในภาคเกษตร

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

(ที่มา : หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ วันที่ 10 มีนาคม 2545 : 18)

ภัยแล้งในปีนี้มีหลายฝ่ายเป็นห่วงว่าจะเกิดความแห้งแล้งรุนแรง เกิดความเสียหายในวงกว้าง เนื่องจากมีความเป็นไปได้สูงว่าจะเกิดปรากฏการณ์ " เอลนีโญ " ซึ่งจะทำให้ภูมิภาคนี้รวมถึงประเทศไทยเกิดภาวะแห้งแล้งต่อไปอีก 1 - 2 ปี นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ รัฐมนตรีช่วยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เปิดเผยภายหลังการประชุมคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขภัย

แล้ว เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2545 ว่า ขณะนี้สถานการณ์ค่อนข้างชัดเจนว่าจะเกิดปรากฏการณ์เอลนีโญ หากเกิดภัยแล้งคาดว่าจะมีพื้นที่ได้รับความเสียหายใน 44 จังหวัดทั่วประเทศ คิดเป็นพื้นที่ 57.7 ล้านไร่ รวมมูลค่าความเสียหายกว่า 100,000 ล้านบาท แต่หากเกิดเอลนีโญจะเพิ่มขึ้นเป็น 75.4 ล้านไร่ จึงสั่งการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำแนกพื้นที่เป้าหมายระหว่างพื้นที่ในเขตและนอกเขตชลประทานว่า พื้นที่ใดต้องการความช่วยเหลือด่วน โดยเฉพาะบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง - ล่าง ภาคเหนือตอนล่าง ภาคตะวันออก และภาคตะวันตกบางส่วน โดยให้ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เร่งจัดทำรายละเอียดแผนการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางการให้ความช่วยเหลือในพื้นที่เป้าหมายก่อนที่จะมอบหมายให้หน่วยงานในระดับจังหวัดรีบไปดำเนินการต่อ

สำหรับภัยแล้งที่คุกคามประเทศไทย ภาคเหนือที่ จ.อุตรดิตถ์ นายสมชาย บุญมีลักษณะ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 ค.น้ำทิ อ.ทองแสงขัน กล่าวว่า คลองห้วยพิที่ไหลผ่านหมู่บ้านแห่งนี้ทำให้น้ำดิบที่ใช้ทำน้ำประปามีน้อยต้องปิดระบบประปาหมู่บ้านและเปิดเป็นเวลา ในขณะที่ชาวบ้านหมู่ 7 ค.น้ำทิ กล่าวว่าในหมู่บ้านแทบไม่มีน้ำกินน้ำใช้ ทุกวันก่อนออกไปทำงานต้องขับรถไปขอน้ำจากญาติที่อยู่ต่างหมู่บ้านมาใช้ หากเดือนเมษายนฝนยังไม่ตกลงมาคงต้องซื้อน้ำกิน

ภาคใต้ที่ จ.สตูล สถานการณ์ภัยแล้งยังคงสร้างความเดือดร้อนให้ประชาชนอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะเด็กนักเรียนในโรงเรียนระดับประถมศึกษาขาดแคลนน้ำดื่มแล้วในทุกอำเภอ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้ง สำนักงานประถมศึกษาจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด ศูนย์เร่งรัดพัฒนาชนบท ต้องเร่งส่งน้ำไปช่วยเหลือ ขณะเดียวกันทางจังหวัดได้ขนส่งถังน้ำไปมอบให้โรงเรียนบนเกาะต่าง ๆ แล้วให้ทางโรงเรียนนำเรือไปรับน้ำที่ท่าเรือมาเติมใส่ถัง

ภาคอีสานที่ จ.ยโสธร เกิดพายุร้อน ฝนตกหนักในหลายอำเภอ ตั้งแต่เวลา 21.00 น. วันที่ 7 มีนาคม 2545 ถึง รุ่งเช้า วันที่ 8 มีนาคม 2545 ทำให้คลายความร้อนไปได้มาก น้ำฝนยังเพิ่มความชุ่มชื้นให้พืชผัก และข้าวนาปรังที่กำลังจะแห้งตายได้ยืดอายุไปอีกระยะหนึ่ง

1.1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

(ที่มา : ชุดวิชาการจัดการและการวางแผนธุรกิจ 2545 : 102)

ความยากจน เป็นปัญหาที่ยืดเยื้อเรื้อรังมานาน ทางภาครัฐก็พยายามที่จะแก้ปัญหาามาโดยตลอด จะเห็นได้ว่าสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กำหนดเรื่องการลดความยากจนเป็นเป้าหมายสำคัญของแผนพัฒนาประเทศ นอกจากนี้เมื่อประเทศไทยประสบกับวิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นตั้งแต่กลางปี 2540 ส่งผลให้ปัญหาดังกล่าวยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น ส่วนราชการและนักวิชาการเริ่มทบทวนถึงปรัชญาการแก้ไขปัญหา จนกระทั่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำรัส เรื่อง "เศรษฐกิจพอเพียง" เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2540 ซึ่งภาครัฐได้น้อมนำกระแสพระราชดำริมาเป็นแนวทางกำหนดเป็นปรัชญานำทางในแผนพัฒนาประเทศฉบับที่ 9

สำหรับนักวิชาการก็มีการนำเสนอแนวคิดที่เกี่ยวกับการแก้ปัญหาเศรษฐกิจตามแนวทางดังกล่าว เช่น ประเวศ วะสี (2544) กล่าวว่า "การพัฒนาในช่วง 40 ปีที่ผ่านมา คือ การทำลายฐานล่างของสังคมให้อ่อนแอโดยสรุป คือ การไปเอาของที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของคนส่วนใหญ่มาเป็นเงินของคนส่วนน้อย เช่น ทรัพยากรต่าง ๆ อันได้แก่ ที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ วิถีชีวิตร่วมกันของชุมชนหรือวัฒนธรรมคุณค่าที่ผูกพันผู้คนไว้ด้วยกันเป็นชุมชน เช่น ความใกล้ชิด ความเอื้ออาทรต่อกัน ความเชื่อถือไว้วางใจต่อกัน การเรียนร่วมกันซึ่งอาจเรียกว่าทุนสังคม ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมชุมชน ทำให้เกิดเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเชื่อมโยงเป็นบูรณาการกับชีวิต สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และจิตวิญญาณ การพัฒนาที่ผ่านมาทำลายฐานเหล่านี้ลงทุก ๆ ทาง ทั้งฐานทางสังคม คือ ชุมชน ฐานทางวัฒนธรรม ฐานทางสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ฐานทางเศรษฐกิจชุมชน และฐานทางคุณค่าหรือจิตวิญญาณ ถ้าทั้ง 70,000 หมู่บ้านหายจน ชาวบ้านย่อมมีอำนาจซื้อมากเศรษฐกิจข้างบนก็จะเจริญและมั่นคง ทิศทางใหญ่การพัฒนา คือ สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็ง พลังชุมชนจะเป็นพลังแผ่นดินที่ทำให้ประเทศไทยมั่นคง "

จากคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 แสดงเจตนารมณ์ยุทธศาสตร์และนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งมั่นจะสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ เพื่อประโยชน์สุขของประเทศไทยนั้นมีหลายประเด็น ในหลาย ๆ ประเด็นมีนโยบายที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมโดยตรง เช่น นโยบายสร้างรายได้ นโยบายด้านพาณิชย์และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

นโยบายการสร้างรายได้ ได้พูดถึงการแก้ปัญหาหนี้สินของประเทศด้วยการสร้างรายได้ทุกระดับ โดยส่งเสริมแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงตามศักยภาพของชุมชนในระดับฐานรากของประเทศ ตั้งแต่การผลิตเพื่อบริโภค การนำผลผลิตที่เหลือออกมาจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ในครอบครัว ส่งเสริมการรวมตัวเพื่อดำเนินเศรษฐกิจระดับชุมชน เร่งพัฒนาผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม รวมทั้งส่งเสริมเชื่อมโยงอย่างเกื้อกูลและสนับสนุนซึ่งกันและกันกับธุรกิจขนาดใหญ่ ครอบคลุมทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อเสริมรายได้ให้กับประชาชนอย่างเป็นระบบ

รัฐบาลจะสนับสนุนให้เกิดการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตทั้งภาคเกษตร อุตสาหกรรมและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดยุคใหม่โดยคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติและศักยภาพของทักษะที่โดดเด่น เพื่อสร้างฐานการกระจายโอกาส กระจายความเสียงและฐานการผลิตของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม โดยมีนโยบายครอบคลุม 3 ด้าน คือ ด้านการเกษตร ด้านอุตสาหกรรมและด้านการบริการ

1.1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่า ความสลายของท้องถิ่นชนบท

(ที่มา : ทศวิชาการวิจัยชุมชน สำนักมาตรฐานการศึกษา , 2545 : 128)

ในส่วนของชนบทไทย ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศนั้น ความล้มเหลวที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาตามแนวคิดของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรี ได้สร้างวิกฤติให้แก่หมู่บ้านในชนบทและประเทศในลักษณะของการล้มละลายทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ ทำให้สถาบันครอบครัวล่มสลาย ทำให้ครอบครัวแตกแยกกันไป เช่น ไปรับจ้างเป็นกรรมกร เป็นคนใช้ ไปหางานทำที่ต่างประเทศ ไปเป็นโสเภณี มีการขายลูกให้เป็นโสเภณี เป็นกรรมกรเด็ก ความล้มละลายทางเศรษฐกิจของชุมชนชนบท และความล้มละลายของสถาบันครอบครัวย่อมทำลายชีวิตชุมชนลง เพราะผู้คนเคลื่อนตะเกียบตะกายเอาตัวรอด ชีวิตในเมืองเป็นชีวิตที่ปราศจากชีวิตแบบชุมชน เป็นชีวิตเดี่ยวขายของแต่ละครอบครัวเป็นชีวิตที่ทอดทิ้งคนแก่ เด็ก คนป่วย เป็นสาเหตุให้มีการทำลายสิ่งแวดล้อมหรือระบบนิเวศชาวบ้านที่ยากจนเป็นหนี้สินข่มคอกอยู่ในสภาพหน้ามืด และทำได้ทุกอย่างแม้แต่จะเผาป่าทำลายป่าไม้ บุกริวกเข้าไปปลูกมันสำปะหลัง ปลูกอ้อย ทำทุกอย่างเท่าที่จะทำได้

ความล้มเหลวของการพัฒนาได้สร้างความทุกข์ยากให้แก่ชาวชนบท พร้อมกับจุดประกายให้ชาวบ้านในหมู่บ้านหลายแห่งที่เคยวิ่งตามทิศทางเศรษฐกิจแบบผลิตเพื่อขาย ให้เริ่มหันมามองสภาพความเป็นจริง รู้จักประมาณตนเอง และหวนนึกถึงสภาพความเป็นอยู่ของคนรุ่นพ่อแล้วเริ่มต้นสร้างฐานการผลิตของตนเองภายในหมู่บ้านรวมถึงการรวมตัวเพื่อดำเนินกิจการสาธารณะในรูปแบบของประชาคม ที่นำมาสู่ขบวนการขับเคลื่อนในการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 การมีส่วนร่วมที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ฉบับปี 2540 ได้ใช้เป็นแนวทางของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549)

1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรม และสินค้าจากต่างประเทศ

(ที่มา : เอกสารประกอบการสอนวิชา การจัดการและการวางแผนธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี วันที่ 19 มกราคม 2545)

ไทยตกอยู่ภายใต้กระแสของโลกาภิวัตน์ (Globalization) ทำให้คนไทยหลงกระแส เกิดความเชื่อว่างของสากล หรือของฝรั่งเป็นของดีจนหลงลืมพื้นฐาน ทุนสังคม สภาพแวดล้อม และวิถีชีวิตไทยของตนเอง มุ่งเข้าเปลี่ยนแปลงระบบต่าง ๆ ตลอดจนเปิดเสรีตามแฟชั่นโดยเฉพาะด้านการเงินการคลัง โดยปราศจากความพร้อมใจ ๆ ไม่ว่าด้านบริหาร กฎหมาย ฯลฯ และปราศจากความเข้าใจในสาระที่เป็นหลักสำคัญของเรื่องต่าง ๆ ในสังคม เช่น ประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทำให้เกิดสภาวะ " หลง - โลก - ไร่ - ไถง - กัด " เกิดขึ้นในสังคม และครอบงำวิถีประจำวันของคนไทย

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

บ้านหนองนาถุ่ม เดิมเรียกว่า " บ้านหนองอีถุ่ม " ในสมัยโบราณประมาณ 200 ปีล่วงมาแล้ว ในบริเวณบ้านหนองอีถุ่ม มีต้นไม้ขึ้นหนาแน่น เป็นที่อยู่อาศัยของพวกนกอีถุ่ม ซึ่งมีจำนวนไม่ต่ำกว่า 100 ตัวขึ้นไป (150 - 200 ตัว) นกอีถุ่มมีขนาดตัวเท่าแม่ไก่ได้หากินตามริมน้ำ วิ่งเร็ว นกจะอยู่ได้ก็ต้องมีหนองน้ำ และมีต้นไม้เป็นที่อาศัยหลบนอน ดังนั้นบริเวณหนองน้ำจึงมีต้นไม้ขึ้นอยู่หนาแน่นเหมือนอยู่ในป่าในดง ช่วงเวลานั้น ชาวบ้านยังมาอาศัยอยู่ไม่หนาแน่นมากนักจึงไม่ได้รับความรบกวน นกอีถุ่มจึงอยู่ด้วยความสุขสบาย ไม่มีคนมาเบียดเบียนทำอันตรายแต่อย่างใด

ในราวปี พ.ศ. 2473 หรือ 70 ปีที่แล้ว บ้านหนองนาถุ่มเดิมเรียกชื่อว่า " บ้านหนองอีถุ่ม "

ในสมัยก่อนถ้าจะตั้งชื่อหมู่บ้านจะหาสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เป็นสัญลักษณ์ในหมู่บ้าน จึงเห็นว่าในหมู่บ้านนั้นมีนกอีถุ่มมาอาศัยอยู่จึงตั้งชื่อว่า " บ้านหนองอีถุ่ม " และต่อมาเห็นว่าคำว่า "อี" ไม่ไพเราะจึงเปลี่ยนเป็นหนองนาถุ่ม และเป็นพื้นที่ที่มีน้ำท่า พืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ และในสมัยก่อนนั้นมีทั้งเชื้อชาติไทย - จีน อพยพเข้ามาอยู่อาศัยมากมาย ส่วนมากจะอยู่กันแบบพี่น้องมีแค่เครือญาติช่วยเหลือจนเจือปนกัน รู้จักกันทั่วครัวเรือน ไม่มีการซื้อขาย มีแต่นำมาแลกเปลี่ยนกัน ของที่อยู่อาศัยก็ให้กันปากเปล่ายกให้เลย แล้วก็กินเขตเองแม้แต่ล่าคลองใครที่มีที่คิดคลอง คนนั้นก็สามรถจับปลา ณ บริเวณนั้นได้

ในสมัยนั้นทางเดินเข้าหมู่บ้านนั้นเป็นสะพานแผ่นดินเดียว และยาวตามลำเหมืองสาธารณะประโยชน์ ชาวบ้านนอนไม่กางมุ้ง ไม่มียุง และใช้ไฟจากตะเกียงในยามค่ำคืน และใช้พื้นทุ่งข้าวเพราะในสวนมีดินมะพร้าวใช้กั้นมะพร้าวก่อไฟหุงข้าวได้ และยังมีดินมะม่วง มะพร้าวมากมาย อุดมสมบูรณ์มาก และได้นำมาแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ไม่มีการซื้อขาย

ต่อมาพระสิริธรรมโสภณ (จันทร์ ศรีหมื่นไวย) เจ้าอาวาสวัดสะแกได้บริจาคเงิน และร่วมกับชาวบ้านสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน โดยสร้างตามลำเหมืองสาธารณะประโยชน์ และตัดผ่านที่ของคนในตระกูลศรีหมื่นไวย เมื่อมีถนนตัดผ่านเข้ามาก็มีไฟฟ้าใช้ บ้านหลังแรกที่มีไฟฟ้า มีโทรทัศน์สีขาวดำ และมีโทรศัพท์ก็คือบ้านของนายมา ทรงโพธิ์ นางสายหยุด ทรงโพธิ์ (สกุลเดิมศรีหมื่นไวย)

สมัยก่อนในหมู่บ้านยังไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงมากนัก ชาวบ้านมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย มีน้ำท่าอุดมสมบูรณ์ ในน้ำมีปลา มีพืชผักผลไม้ในสวนไม่ต้องซื้อหา และแบ่งปันกันตามอัธยาศัย

อาชีพหลักของชาวบ้านคือการทำนา ทำสวน หลังจากการทำนาแล้ว ชาวบ้านก็ทำการปลูกผักเป็นอาชีพเสริม และพอล่วงเทศกาลตรุษจีนและสารทจีน ทุกครอบครัวก็จะพากันนั่งเย็บกระทงขนมแข่งจะมีแม่ค้าไปรับซื้อถึงที่บ้าน สำหรับการเย็บกระทงขนมแข่งชาวบ้านได้ทำกันมานาน และเวลาว่างที่มีเหลืออยู่ก็จะใช้ให้เป็นประโยชน์โดยการไปฝึกใบตองแห้งในสวนมาใช้สำหรับเย็บกระทงแห้งเอาไว้ขาย ชาวบ้านส่วนมากจะไม่ค่อยมีเวลาว่างมากนัก เพราะจะมีวัสดุที่พอทำอะไรได้ก็จะทำ เช่น ใบตองแห้งเย็บกระทง เคยหนามใช้สำหรับทอเสื่อ ดินกล้วยใช้ทำปอไว้มัดผัก

ต่อมาเมื่อมีความเจริญมากขึ้นผู้คนก็เริ่มเห็นแก่ตัวมากขึ้น ทุกสิ่งทุกอย่างมีแต่ราคา การคมนาคมสะดวกสบาย ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นการค้าหมดแต่ทุกคนในหมู่บ้านก็พึ่งพาอาศัยกันได้ และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

1.2.2 สภาพปัจจุบัน

1) ท่าเลที่ตั้ง

บ้านหนองนาถุ่มตั้งอยู่ที่หมู่ 7 ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของบ้านหมื่นไวย ไม่มีที่สาธารณประโยชน์ รอบ ๆ หมู่บ้านจะเป็นพื้นที่นาล้อมรอบ เส้นทางการคมนาคมสะดวก ติดต่อกับอำเภอเมืองนครราชสีมา เป็นถนนคอนกรีตเชื่อมสู่หมู่บ้าน

2) อาณาเขตติดต่อ

ทิศใต้	ติดต่อกับบ้านหมื่นไวย
ทิศเหนือ	ติดต่อกับบ้านกรูด ตำบลจอหอ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับบ้านคลองบริบูรณ์ ตำบลหมื่นไวย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับบ้านคอกวัว บ้านต่างตา ตำบลหนองกระทุ่ม

3) สภาพการใช้ที่ดิน

บ้านหนองนาถุ่มมีพื้นที่ทั้งหมด 1,163 ไร่ เป็นที่ทำกิน 700 ไร่ เป็นที่อยู่อาศัย 35 ไร่ มีคลองบริบูรณ์ไหลผ่านซึ่งไหลมาจากเขื่อนลำตะคองใช้ในการเกษตร ลักษณะพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นที่ราบลุ่ม และร่องสวนเหมาะแก่การทำเกษตร ทำสวน เช่น การปลูกผัก ทำสวนกล้วย สวนมะพร้าว

4) ระบบสาธารณูปโภค

ปัจจุบันมีน้ำประปา มีไฟฟ้าใช้ทุกหลังคาเรือน ถนนลาดคอนกรีตเชื่อมถนนในหมู่บ้าน ทำให้การคมนาคมสะดวกขึ้น บ้านหนองนาถุ่มเป็นเส้นทางเชื่อมสู่ถนนบายพาส เป็นเส้นทางคมนาคมที่สะดวกเพราะเป็นถนนลาดยาง ซึ่งจะออกไปสู่ตำบลจอหอ อำเภอเมือง และสามารถแยกไปอำเภอโนนไทย อำเภอโนนสูง อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้เส้นทางนี้

5) ด้านสาธารณสุข

การสาธารณสุขในหมู่บ้านหนองนาถุ่มถือว่าดี เพราะชาวบ้านให้ความสำคัญต่อสุขภาพอนามัยของตนเองและครอบครัว มีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) คอยสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของชาวบ้าน และบอกข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับด้านสาธารณสุขอยู่เสมอ ทำให้ชาวบ้านมีความรู้ความเข้าใจเรื่องสุขภาพอนามัยมากยิ่งขึ้น

เมื่อเจ็บป่วยก็จะไปสถานีอนามัยของตำบล เพื่อทำการรักษาเบื้องต้นถ้าเจ็บป่วยมากก็จะไปโรงพยาบาล เพราะโรงพยาบาลมีความพร้อมด้านต่าง ๆ อีกทั้งการคมนาคมสะดวกไม่ไกลจากหมู่บ้าน หมู่บ้านหนองนาถุ่มมีบุคลากรด้านสาธารณสุขที่ผ่านการอบรมจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขทำให้บุคลากรเหล่านี้มีความรู้ที่จะประสานงานและให้ความรู้กับหมู่บ้านได้ กิจกรรม

ของ อสม. เช่น การรณรงค์ป้องกันไข้เลือดออก การรณรงค์ฉีดวัคซีนให้กับเด็กในหมู่บ้าน การเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) การรณรงค์ให้มีการตรวจสุขภาพประจำปี การประชาสัมพันธ์ให้ทำบัตรประกันสุขภาพ (30 บาท รักษาทุกโรค) หมู่บ้านหนองนาถุ่มได้รับการประกาศเป็นหมู่บ้านสุขภาพดีถ้วนหน้า ลำดับที่ 338 วันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2543 ดังคำกล่าว " พวกเราจะรักษาสุขภาพดีถ้วนหน้าให้ยั่งยืนตลอดไป "

6) ประชากร

ประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านแบ่งตามครัวเรือน จำนวน 145 ครัวเรือน มีประชากร 716 คน แบ่งเป็นเพศชาย 377 คน เพศหญิง 339 คน

ประชากรวัย	1 วัน - 3 ปีเต็ม	จำนวน 22 คน
	3 ปี 1 วัน - 6 ปีเต็ม	จำนวน 44 คน
	6 ปี 1 วัน - 12 ปีเต็ม	จำนวน 59 คน
	12 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	จำนวน 37 คน
	15 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	จำนวน 40 คน
	18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	จำนวน 403 คน
	50 ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม	จำนวน 38 คน
	60 ปี 1 วันขึ้นไป	จำนวน 73 คน

ประชากรส่วนใหญ่ของหมู่บ้านอยู่ในช่วงอายุ 18 ปี 1 วัน ถึง 50 ปีเต็ม เป็นจำนวน 403 คน ประชากรในหมู่บ้านนับถือศาสนาพุทธทั้งหมด อาชีพของประชากรส่วนใหญ่คือ อาชีพรับจ้างทำนา ปลูกผัก อาชีพรับจ้าง เช่น รับจ้างก่อสร้าง ลูกจ้างร้านค้า ลูกจ้างบริษัท ส่วนมากจะอยู่ติดกับดินที่อยู่ไม่ออกไปหางานต่างจังหวัด

ในหมู่บ้านมีคนพิการจำนวน 7 คน คนพิการได้เรียน 3 คน ไม่ได้เรียน 4 คน คนพิการจะมีทั้งพิการมาตั้งแต่กำเนิดจำนวน 6 คน และพิการเพราะอุบัติเหตุจำนวน 1 คน

7) การศึกษา

ชาวบ้านส่วนมากไม่ค่อยได้เรียนหนังสือในระดับที่สูงมากนัก ส่วนมากจบการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเป็นคนช่วงอายุ 40 ปีขึ้นไป มัธยมศึกษาชั้นนั้นมีจำนวนน้อย แต่ชาวบ้านนิยมส่งให้ลูกหลานได้เรียนหนังสือเท่าที่จะสามารถส่งให้เรียนได้เพราะเชื่อว่าถ้าลูกหลานได้เรียนสูงจะมีงานทำมีรายได้สามารถเลี้ยงครอบครัวได้ และทำให้พ่อแม่มีหน้ามีตาในหมู่บ้าน คนในหมู่บ้านจะชื่นชมจะเห็นได้ว่าคนในหมู่บ้านให้ความสำคัญต่อการศึกษาอย่างน้อยก็ให้จบมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวนไม่มากที่จบระดับปวช. ปวส. และระดับปริญญาตรี ปัจจุบันที่มีผลต่อการศึกษาต่อของคนในหมู่บ้าน คือ เรื่องของรายได้เพราะคนในหมู่บ้านส่วนมากมีรายได้แค่พอใช้จ่ายในครอบครัวต่อเดือนเท่านั้น

โรงเรียนระดับประถมศึกษา คือ โรงเรียนบ้านหมื่นไวย ตั้งอยู่ที่บ้านหมื่นไวย หมู่ที่ 2 ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีพื้นที่ทั้งหมด 6 ไร่ 2 งาน 40 ตารางวา เป็นโรงเรียนหนึ่งในตำบลหมื่นไวย ชาวบ้านหมื่นไวยและบ้านหนองนาถุ่มส่งลูกหลานได้เรียนโรงเรียนนี้หลายต่อหลายรุ่น ปัจจุบันมีนักเรียนทั้งหมด 85 คน ครู 6 คน สาเหตุที่ทำให้มีนักเรียนน้อยลงเพราะ ผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นว่าถ้าลูกหลานได้เรียนในโรงเรียนในตัวเมืองการเรียนการสอนน่าจะดีกว่า เด็กจะเรียนรู้ได้ดีและฉลาด เชื่อว่าครูสอนดีอีกทั้งอุปกรณ์ในการเรียนการสอนมีความพร้อมมากกว่า จึงส่งลูกหลานไปเรียนในตัวเมืองจึงทำให้โรงเรียนบ้านหมื่นไวยมีนักเรียนน้อยลง

จำนวนนักเรียนในโรงเรียน

ชั้นอนุบาล 1	มี 1 ห้อง	มีเด็ก	13 คน
ชั้นอนุบาล 2	มี 1 ห้อง	มีเด็ก	8 คน
ชั้น ป. 1	มี 1 ห้อง	มีเด็ก	9 คน
ชั้น ป. 2	มี 1 ห้อง	มีเด็ก	6 คน
ชั้น ป. 3	มี 1 ห้อง	มีเด็ก	12 คน
ชั้น ป. 4	มี 1 ห้อง	มีเด็ก	8 คน
ชั้น ป. 5	มี 1 ห้อง	มีเด็ก	17 คน
ชั้น ป. 6	มี 1 ห้อง	มีเด็ก	12 คน
		รวม	85 คน

8) ผู้นำในหมู่บ้าน

ผู้นำมีทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ

ผู้นำที่เป็นทางการ

- นางอำไพ วิทยากุล ผู้ใหญ่บ้าน
- นายทิม จันทร์หมื่นไวย ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
- นายรัศ มีหมื่นไวย ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
- นายเฉลียว ปานหมื่นไวย สมาชิก องค์การบริหารส่วนตำบล
- นายหวย หมวกหมื่นไวย สมาชิก องค์การบริหารส่วนตำบล

ผู้นำไม่เป็นทางการ

- นายมา ทรวงโพธิ์ ครูอาวุโส
- นายอิน ขอนโคกสูง หมอรักษากระดูกภายในหมู่บ้าน
- นายฉ่ำ ป้อมสนาม ครูอาวุโส

9) การเมืองการปกครอง

ประชาชนในหมู่บ้านนับถือการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เมื่อมีการเลือกตั้ง เช่น เลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน เลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) การเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎร (สส.) การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา (สว.) ชาวบ้านจะไปใช้สิทธิเลือกตั้งกันอย่างเต็มที่

หมู่บ้านหนองนาถุ่มแบ่งการปกครองเป็น 9 คุ่ม 13 ละแวก มีหัวหน้าคุ่มแต่ละคุ่ม

10) ที่สาธารณประโยชน์

1. ศาลากลางหมู่บ้าน 1 แห่ง
2. เสียงตามสายในหมู่บ้าน โดยใช้งบประมาณของชาวบ้าน 1 แห่ง

11) ผู้สื่อข่าวสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

นางประภา ฤทธิวัชร ประธานกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.)

12) ผู้สื่อข่าวประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้าน

นางอำไพ วิทยากุล ผู้ใหญ่บ้าน

ปัจจุบันหมู่บ้านมีร้านค้า 6 ร้าน เป็นร้านค้าที่ขายของชำ พร้อมของสด เช่น

เนื้อหมู ผัก เนื้อไก่ เป็นต้น จำนวน 2 ร้าน และร้านค้าที่ขายเฉพาะของชำ จำนวน 4 ร้าน มีโรงสี 1 โรง มีการจ้างงาน 1 คนเป็นโรงสีแห่งเดียวในหมู่บ้านชาวบ้านได้นำข้าวมาสีที่โรงสีแห่งนี้ มีฝายกั้นน้ำ 1 แห่ง คลองน้ำ 1 แห่ง ซึ่งใช้ได้ตลอดปี

1.2.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน

คนในหมู่บ้านส่วนมากประกอบอาชีพรับจ้าง ทำนา ปลูกผัก ค้าขาย มีจำนวนไม่มากที่ประกอบอาชีพรับราชการ และอาชีพอื่น ๆ ชาวบ้านที่ทำนาหลังการเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว จะปลูกผัก เช่น หอม ผักชี จะทำอย่างนี้ประจำมีแม่ค้าในหมู่บ้านจะนำผักไปขายตลาด โดยอาศัยได้กำไรจากการขายผัก คนที่ปลูกผักไม่ต้องไปขายเองถือว่าเป็นรายได้ของครอบครัว แม้จะไม่มากมายนักแต่ก็สามารถเลี้ยงครอบครัวได้ แต่บางครั้งขาดทุนก็มีเพราะผักมีราคาถูก พอถึงเทศกาลตรุษจีน และสารทจีนแม่บ้านที่ไม่ได้ทำอะไรก็เย็บกระทงขนมแข่งเพื่อนำขายมีแม่ค้าในหมู่บ้านรับไปขายต่อที่ตลาด สำหรับการเย็บกระทงขนมแข่งชาวบ้านได้ทำกันมานานแล้ว และเวลาว่างที่มีเหลืออยู่ก็จะใช้ให้เป็นประโยชน์โดยการไปฉีกใบตองแห้งในสวนมาไว้สำหรับเย็บกระทงแห้งเอาไว้ขาย โดยจะมีช่วงเวลาที่ขายช่วงเทศกาลตรุษจีนถึงแม้จะได้เงินน้อยแต่ชาวบ้านก็ภาคภูมิใจ

คนที่ประกอบอาชีพทำนา มีรายได้เฉพาะหลักการเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าว ซึ่งเป็นรายได้จากการขายข้าวเปลือกเมื่อขายข้าวเปลือกแล้วต้องนำเงินมาจ่ายค่าสีข้าว ค่าขนส่งอื่น ๆ เหลือรายได้ที่ใช้จ่ายจริงก็ไม่มาก

คนที่ประกอบอาชีพรับจ้างมีทั้งถูกจ้างร้านค้า รับจ้างก่อสร้าง ลูกจ้างบริษัท รายได้ต่อเดือนประมาณ 4,000 บาทขึ้นไป อาชีพรับจ้างก่อสร้างนั้นไม่มีความแน่นอน บางครั้งมีงานบางครั้งไม่มีงานถ้าไม่หาอาชีพอื่นทำเสริมก็ไม่มีรายได้

ในหมู่บ้านมีการทำไร่กรอกอีสาน หม่าหมู ทำพริกแกง นำไปขายที่ตลาด ทำรายได้ให้กับคนในหมู่บ้านให้มีรายได้เลี้ยงครอบครัวได้

1.2.4 ด้านวัฒนธรรม

1) วัด

วัดหมื่นไวย จะมีชาวบ้าน 2 หมู่บ้านที่เข้ามาทำบุญ คือ บ้านหมื่นไวย และบ้านหนองนาถุ่ม ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ใกล้กัน เวลาทำบุญ เช่น งานทอดผ้าป่า งานทอดกฐิน วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา ตักบาตรเทโว งานเทศน์มหาชาติ ชาวบ้าน 2 หมู่บ้านนี้จะมาช่วยกันเตรียมงาน และช่วยงานจนเสร็จ

2) ประวัติความเป็นมาของวัด

วัดหมื่นไวย ตั้งอยู่ที่บ้านหมื่นไวย หมู่ที่ 2 ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา วัดหมื่นไวย เริ่มทำการก่อสร้างเมื่อ พ.ศ. เท่าไรไม่ปรากฏหลักฐาน จากการศึกษาจากผู้สูงอายุในหมู่บ้านได้ความว่า กังเต่า (เต่า ขุนศรีจ้อย) ซึ่งเป็นคนจีนแผ่นดินใหญ่ได้อพยพมาทำมาหากินในประเทศไทย ในขณะนั้นวัดหมื่นไวยเป็นสำนักสงฆ์เล็ก ๆ ไม่มีกุฏิ โบสถ์ กังเต่าได้รับจ้างก่อสร้างโบสถ์ของวัดหมื่นไวย และได้แต่งงานกับนางสาวอิม จึงได้ตั้งหลักฐานอยู่ที่หมู่บ้านหมื่นไวย และได้เป็นผู้นำในการทำนุบำรุงวัดหมื่นไวยจนกระทั่งเสียชีวิต

คุณตาอ่อง ขุนศรีจ้อย ซึ่งเป็นบุตรคนที่ 4 ในจำนวน 9 คนของกังเต่าได้เปลี่ยนนามสกุลจากขุนศรีจ้อย เป็นศรีหมื่นไวย ได้เป็นผู้นำในการทำนุบำรุงวัดหมื่นไวยตลอดมาจนคุณตาอ่องได้เสียชีวิตที่บ้าน 1 หลังนำมาก่อสร้างกุฏิสงฆ์ เนื่องจากพิจารณาเห็นว่าพระสงฆ์ไม่มีกุฏิพักอาศัย จำพรรษา วัดหมื่นไวย มีเจ้าอาวาสตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบันจำนวน 8 คน คือ

1. หลวงพ่อจู้
2. หลวงพ่อทน
3. พระอาจารย์หรั่ง
4. พระอาจารย์อู่
5. พระอาจารย์คำ
6. พระอาจารย์อู่
7. พระอาจารย์เสนอ ฐิตศีโร
8. พระอาจารย์เลิศศิลป์

3) ภาษา

ภาษาพื้นบ้าน คือ ภาษาโคราชที่นิยมพูดกัน เช่น กินอะหลั้ย หมายถึง กินอะไร กินคา หมายถึง กินด้วย ไปเค็ง หมายถึง ไปด้วย ในหมู่บ้านยังคงสืบทอดการพูดภาษาโคราชซึ่งเป็นภาษาพื้นบ้านของคนในหมู่บ้าน

4) ภูมิปัญญาชาวบ้าน

ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

1. เชี่ยวชาญด้านการทอเสื่อ ชื่อนางคุณ จันทร์หมื่นไว อายุ 62 ปี ประสบการณ์ 30 ปี
2. เชี่ยวชาญด้านแกะสลักเครื่องประดับแต่งโบสถ์ ชื่อนางสาคร แดวโคกสูง อายุ 63 ปี ประสบการณ์ 30 ปี

ด้านการแพทย์แผนไทย

เชี่ยวชาญด้านการเป็นหมอรักษากระดูก โดยใช้น้ำมันงารักษาควบคู่กับการเป่าคาตา ชื่อนายอิน ขอนโคกสูง อายุ 65 ปี ประสบการณ์ 30 ปี

ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน

1. เชี่ยวชาญด้านการตั้งกองทุนหมู่บ้าน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มออมทรัพย์สังจะ ชื่อนางอำไพ วิทยากุล อายุ 43 ปี ประสบการณ์ 10 ปี
2. เชี่ยวชาญด้านกองทุนเงินฉาปนกิจ ธกส. ชื่ออิน ขอนโคกสูง อายุ 65 ปี ประสบการณ์ 20 ปี
3. เชี่ยวชาญด้านกองทุนฉาปนกิจประจำหมู่บ้าน ชื่อนายแน่น กักหมื่นไว อายุ 67 ปี ประสบการณ์ 20 ปี

ด้านศิลปกรรม

1. เชี่ยวชาญด้านดนตรี - ตรีขนาด ชื่อนายสมวงศ์ ศรีหมื่นไว อายุ 48 ปี ประสบการณ์ 20 ปี
2. เชี่ยวชาญด้านดนตรี - ดิกลองยาว ชื่อนายเฉลียว ปานหมื่นไว อายุ 68 ปี ประสบการณ์ 30 ปี

ด้านภาษาและวรรณกรรม

เชี่ยวชาญด้านการเขียนประวัติหมู่บ้าน ชื่อนายถ้ำ ป้อมสนาม อายุ 94 ปี ประสบการณ์ 50 ปี

ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี

1. เชี่ยวชาญด้านการเป็นผู้นำทำพิธีทางศาสนา ชื่อนายทิม ทิมสันเทียะ อายุ 62 ปี ประสบการณ์ 20 ปี
2. เชี่ยวชาญด้านการเป็นผู้นำทำพิธีทางศาสนา ชื่อนายอิน ขอนโคกสูง อายุ 65 ปี ประสบการณ์ 20 ปี

ด้านองค์กรชุมชน

1. ชื่อกลุ่ม กลุ่มออมทรัพย์สัจจะ กิจกรรมหลักของกลุ่มคือ ให้สมาชิกกู้ประกอบอาชีพ ตั้งขึ้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2541 ประธานกลุ่ม ชื่อนายหวย หมวกหมื่นไวย อายุ 43 ปี จำนวนสมาชิกเริ่มก่อตั้ง 65 คน ปัจจุบัน 112 คน

เดิมกลุ่มมีทุนก่อตั้ง 2,510 บาท ปัจจุบันกลุ่มมีทุน 145,230 บาท

2. ชื่อกลุ่ม กองทุนสงเคราะห์หมู่บ้านหมื่นไวย-หนองนาถุ่ม กิจกรรมหลักของกลุ่มคือ ช่วยเหลือญาติผู้เสียชีวิตกู้ยืมทำศพ ตั้งขึ้นเมื่อ 24 มีนาคม 2538 ประธานกลุ่มชื่อนายอิน ขอนโคกสูง อายุ 65 ปี ปัจจุบันมีสมาชิก 214 คน

ปัจจุบันกลุ่มมีทุน 84,582 บาท

3. ชื่อกลุ่ม กลุ่มออมทรัพย์แม่บ้าน กิจกรรมหลักของกลุ่มคือ จัดหาปุ๋ยให้กับกลุ่มแม่บ้าน, ปล่อยเงินกู้ประกอบอาชีพ ตั้งขึ้นเมื่อ 5 มิถุนายน 2541 ประธานกลุ่มชื่อนางอำไพ วิทยากุล อายุ 43 ปี จำนวนสมาชิกเริ่มก่อตั้ง 15 คน ปัจจุบัน 16 คน

เดิมกลุ่มมีทุนก่อตั้ง 25,000 บาท ปัจจุบันกลุ่มมีทุน 33,111 บาท

4. ชื่อกลุ่ม กองทุนหมู่บ้านหนองนาถุ่ม กิจกรรมหลักของกลุ่มคือ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า พัฒนาหมู่บ้าน ตั้งขึ้นเมื่อ 3 มกราคม 2537 ปัจจุบันมีสมาชิก 142 คน

ปัจจุบันกลุ่มมีทุน 72,710 บาท

5. ชื่อกลุ่ม เกษตรเฉลิมพระเกียรติ กิจกรรมหลักของกลุ่มคือ เป็นเงินออมของหมู่บ้าน ตั้งขึ้นเมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2543 ประธานกลุ่มชื่อนางอำไพ วิทยากุล อายุ 43 ปี ปัจจุบันมีสมาชิก 109 คน

ปัจจุบันกลุ่มมีทุน 104,038 บาท

6. ชื่อกลุ่ม กองทุนยาประจำหมู่บ้าน (ศ.ส.ม.ช.) กิจกรรมหลักของกลุ่มคือ เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการซื้อขายขององค์การ ตั้งขึ้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2542 ปัจจุบันมีสมาชิก 13 คน

ปัจจุบันกลุ่มมีทุน 1,480 บาท

7. ชื่อกลุ่ม กองทุนฌาปนกิจหมู่บ้าน กิจกรรมหลักของกลุ่มคือ ช่วยเหลือในการจัดงานศพ ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2520 ปัจจุบันมีสมาชิก 142 คน

ไม่มีเงินทุนเก็บเมื่อมีผู้เสียชีวิตครอบครัวละ 20 บาท

หมู่บ้านหนองนาถุ่มยังคงสืบทอดประเพณีต่าง ๆ ได้อย่างดี ในรอบปีในหมู่บ้านมีการทำบุญ หรืองานประเพณี ดังนี้

เดือนมกราคม ทำบุญปีใหม่ โดยชาวบ้านจะร่วมกันทำบุญกลางหมู่บ้านจัดเตรียมอาหารคาวหวานไปถวายพระ เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเอง และครอบครัวในวันขึ้นปีใหม่

เดือนกุมภาพันธ์ ทำบุญวันมาฆบูชา

เดือนมีนาคม ทำบุญประเพณีงานบวชนาค งานแต่งงาน

เดือนเมษายน ทำบุญประเพณีวันสงกรานต์ โดยจะไปทำบุญที่วัด เตรียมอาหารคาวหวานไปถวายพระ

เดือนพฤษภาคม ทำบุญประเพณีงานบวชนาค

เดือนกรกฎาคม ทำบุญวันเข้าพรรษา ชาวบ้านจะนำผ้าอาบน้ำฝน ชูบ เทียน พร้อมปัจจัยต่าง ๆ ที่จำเป็น ไปถวายพระที่วัด

เดือนสิงหาคม จะเป็นวันแม่แห่งชาติ ชาวบ้านจะไปทำบุญที่วัด และมีการพัฒนาหมู่บ้าน เช่น การทำความสะอาดในหมู่บ้าน การตัดต้นไม้ที่รกข้างทางทำให้ดูสะอาดขึ้น

เดือนกันยายน ทำบุญประเพณีข้าวกระยาสารท

เดือนตุลาคม ทำบุญประเพณีวันออกพรรษา, ดักบาตรเทโว

เดือนพฤศจิกายน ทำบุญประเพณีทอดกฐิน วันลอยกระทง

เดือนธันวาคม ทำบุญส่งท้ายปีเก่า โดยจะมีพระมาสวดมนต์เย็น

ผู้ที่ราษฎรในหมู่บ้านให้ความเคารพนับถือ

1. นายอิน ขอนโคกสูง หมอรักษากระดูกในหมู่บ้าน ผู้นำทำพิธีทางศาสนา
2. นายทิม ทิมสันเทียะ ผู้นำทำพิธีทางศาสนา
3. นางอำไพ วิทยากุล ผู้ใหญ่บ้าน
4. นายเฉลียว ปานหมื่นไวย สมาชิก องค์การบริหารส่วนตำบล
5. นางหวย หมวกหมื่นไวย สมาชิก องค์การบริหารส่วนตำบล

ถ้าราษฎรในหมู่บ้านมีความจำเป็นเรื่องเงินจะขอความช่วยเหลือจาก

1. กองทุนกู้ยืมฉุกเฉินในหมู่บ้านได้
2. กรณีที่มีคนตายในหมู่บ้านจะมีการเก็บเงินฌาปนกิจหมู่บ้านช่วยเหลือ

โดยเก็บครัวเรือนละ 20 บาท

3. กรณีคนในหมู่บ้านตาย และเป็นสมาชิกฌาปนกิจ รกส. จะมีกองทุนฌาปนกิจ รกส. ในหมู่บ้านให้ยืมก่อนเพื่อจัดงานศพ เมื่อเบิกจ่ายเงินได้แล้วก็นำเงินมาใช้คืนกองทุนฌาปนกิจ รกส. โดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ย

1.2.5 ข้อมูลด้านอื่น ๆ ได้แก่

1) ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจ และอาชีพ ได้แก่ การมีรายได้ และอาชีพของคนในหมู่บ้าน การมีหนี้สินของชาวบ้าน การตลาดสำหรับขายผลผลิต

(1) การมีรายได้และอาชีพของคนในหมู่บ้าน คนในหมู่บ้านส่วนมากประกอบอาชีพรับจ้าง อาชีพทำนา ปลุกผัก อาชีพค้าขาย ลูกจ้างร้านค้า ลูกจ้างบริษัท และอาชีพรับราชการเป็นส่วนน้อย รายได้ก็มีความแตกต่างกันตามลักษณะอาชีพ เช่น อาชีพรับจ้างก่อสร้างวันละประมาณ 200 บาท อาชีพค้าขายไม่แน่นอนบางวันได้กำไรมาก บางวันได้กำไรน้อย แต่ก็มีรายได้ที่เลี้ยงครอบครัวได้ ลูกจ้างร้านค้าเงินเดือนประมาณ 4,000 บาทขึ้นไป ลูกจ้างบริษัทเงินเดือนประมาณ 5,000 บาท ซึ่งแล้วแต่ลักษณะงาน อาชีพรับราชการมีรายได้ที่แน่นอน แต่อาชีพทำนาปลุกผักจะเป็นอาชีพที่มีรายได้หลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตเท่านั้น ไม่ได้มีรายได้ทุกเดือน ปลุกผักบางครั้งขาดทุนเพราะผักมีราคาถูก ข้าวได้ผลผลิตน้อยกว่าที่ลงทุนไปต้องเป็นหนี้สินอีก

(2) การมีหนี้สินของชาวบ้าน ชาวบ้านในหมู่บ้านส่วนมากจะเป็นหนี้สิน ธกส. ชาวบ้านบางส่วนจะกู้เงินนอกระบบมาชำระหนี้ โดยต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราที่แพง เช่น ร้อยละ 5 ร้อยละ 10 ร้อยละ 20 บาท บางคนก็เป็นหนี้นอกระบบเพราะไม่มีรายได้ต้องกู้ยืมจากส่วนอื่นมาใช้จ่าย

(3) การตลาดสำหรับขายผลผลิต คนที่มีอาชีพปลุกผัก เมื่อผักสามารถขายได้ก็ให้แม่ค้าในหมู่บ้านไปขายผักให้โดยการเก็หนุซึ่งกันและกัน แม่ค้าก็ได้กำไรจากการขายผัก ในหมู่บ้านมีแม่ค้าที่ขายผักอยู่หลายรายโดยมีตลาดที่ขายประจำ

2) วัฒนธรรมประเพณีที่เด่น ๆ และขนบที่ขึ้นชื่อของหมู่บ้าน

หมู่บ้านหนองนาถุ่ม เป็นหมู่บ้านเก่าแก่จึงสืบทอดประเพณีเก่าดั้งเดิมในสมัยโบราณมาจนถึงปัจจุบันนี้ ประเพณีที่สำคัญดังนี้

(1) ประเพณีสงกรานต์ ชาวบ้านหนองนาถุ่มยังคงสืบทอดประเพณีสงกรานต์ โดยไปทำบุญที่วัด มีการสงฆ์พระและผู้สูงอายุ มีการทำบังสกุลาอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว

(2) ประเพณีแต่งงาน บ้านหนองนาถุ่มยังยึดประเพณีการแต่งงานแบบดั้งเดิม คือ การยกขันหมากตามประเพณีโบราณ ทำพิธีส่งตัวเจ้าบ่าวเจ้าสาวเข้าหอ มีพิธีเลี้ยงผีทั้งฝ่ายเจ้าบ่าวและเจ้าสาว

(3) ประเพณีบวชนาค โดยทั่วไปยังยึดถือว่าบวชเมื่อมีอายุครบ 20 ปี จะต้องบวชเรียน โดยก่อนวันบวชจะมีการจัดเลี้ยงแขกที่มาช่วยงาน มีการละเล่นแล้วแต่กำลังทรัพย์ของเจ้าภาพ มีการแห่ นาคไปบวช ประเพณีการบวชนาคจะมีลักษณะคล้ายกันหมด

(4) วันเข้าพรรษา ในวันเข้าพรรษาชาวบ้านหนองนาถุ่ม และบ้านหมื่นไวยจะตื่นแต่เช้าเพื่อจัดเตรียมอาหารคาวหวาน ดอกไม้ ต่อจากนั้นก็แต่งตัวไปวัด ร่วมกันถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์หลังจากพระสงฆ์ฉันภัตตาหารเสร็จรับศีล รับพร เป็นเสร็จพิธี บางคนก็จะรับประทานอาหารที่วัด บางคนก็กลับบ้านเพื่อเตรียมสิ่งของที่ให้นำถวายพระในตอนเย็น

ตอนเย็นในวันเดียวกันชาวบ้านก็จะไปวัดอีกครั้งหนึ่งเพื่อถวายผ้าอาบน้ำฝน พร้อมทั้งปัจจัยต่าง ๆ เทียนพรรษา จุดประสงฆ์ที่ถวายเทียนพรรษาเพื่อให้พระสงฆ์ใช้ระหว่างเข้าพรรษา ชาวบ้านมีความเชื่อว่าการถวายเทียนพรรษาจะทำให้ชีวิตมีความรุ่งเรืองมีความสุข เปรียบเสมือนแสงสว่างแห่งชีวิต

(5) วันออกพรรษา ก่อนวันออกพรรษา พระภิกษุและชาวบ้านจะไปขอรับบริจาคมะพร้าวแห้งจากชาวบ้านหมื่นไร่ บ้านหนองนาถุ่มเพื่อนำไปกวนข้าวทิพย์ (ข้าวมธุปายาท) ซึ่งจัดให้มีทุกปี บ้านที่มีมะพร้าวแห้งมากก็มาบริจาคมะพร้าวมาก บ้านที่มีมะพร้าวน้อยก็จะบริจาค่น้อย ก่อนวันออกพรรษา 1 วัน ชาวบ้านก็จะไปที่วัดเพื่อจัดเตรียมสิ่งของที่ใช้ในพิธีกวนข้าวทิพย์ ผู้ชายก็ช่วยกันปอกมะพร้าว สิมะพร้าว คั้นน้ำกะทิ เตรียมสถานที่ ผู้หญิงก็เตรียมส่วนผสมที่ใช้กวนข้าวทิพย์ เช่น ช่วยกันคั้นน้ำส้ม คั้นกล้วยไข่ให้ละเอียด เมื่อคั้นกะทิได้แล้วก็นำกะทิมาเคี่ยวในกะทะให้แตกมัน ซึ่งใช้เวลานานและใช้คนผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกัน จะตั้งกะทะประมาณ 15 - 20 กะทะ เป็นกะทะใหญ่ เมื่อเคี่ยวกะทิได้ที่แล้ว ผู้นำในการปรุงจะจัดตั้งของที่เตรียมไว้ เช่น นม เนย น้ำตาล ถั่วลิสงบด กล้วย น้ำส้มคั้น น้ำผึ้ง เผือก มัน ข้าวคั่วทอง (ข้าวน้ำนม) ก่อนทำพิธีกวนจะต้องรับศีลมีเด็กพรหมจารีเป็นผู้ที่นำสิ่งของต่าง ๆ ลงกะทะ และกวนข้าวทิพย์คนแรก โดยพระสงฆ์จะสวดมนต์เพื่อเป็นสิริมงคล จากนั้นผู้มาร่วมพิธีกวนข้าวทิพย์จะช่วยกันกวน 1 กะทะ ต่อ 2 ไม้พาย จะหมุนเวียนเปลี่ยนกันจนครบทุกกะทะ และช่วยกันจนเสร็จ จากนั้นตอนเช้าของวันออกพรรษาชาวบ้านจะไปทำบุญที่วัดซึ่งเรียกว่า ตักบาตรเทโว ผู้ที่ไปทำบุญที่วัดจะได้รับแจกข้าวทิพย์ไปเรียกขวัญข้าวที่นา ซึ่งชาวบ้านมีความเชื่อว่าจะทำให้ข้าวออกรวงดี และได้ผลผลิตข้าวดี

(6) พิธีเลี้ยงศาลดาปู ศาลดาปูมีที่เดียวในหมู่บ้านหนองนาถุ่ม อยู่หมู่บ้านหนองนาถุ่มมาตั้งแต่การก่อตั้งหมู่บ้าน ชาวบ้านเชื่อว่าศาลดาปูช่วยดูแลคนในหมู่บ้าน ช่วยให้ฝนตก ช่วยให้ผลผลิตของคนในหมู่บ้านงอกงามดี ช่วยปกป้องรักษาให้อยู่กันอย่างร่มเย็นเป็นสุข เมื่อก่อนจะมีการเลี้ยงทุกปี ปัจจุบันนี้บางครั้ง 2 ปีถึงเลี้ยง สิ่งของที่นำเลี้ยงได้แก่ อาหารหวาน ไก่ต้มเป็นตัวเหล่า หัวหมู จะมีร่างทรงคอยเป็นตัวแทนของดาปู ร่ายรำคาบ จะมีการตีโพนให้จังหวะกับร่างทรง

(7) ขนมห่อขึ้นชื่อของหมู่บ้าน หมู่บ้านหนองนาถุ่มดั้งเดิมมีสภาพเป็นร่องสวนมีสวนมะพร้าว สวนมะปราง สวนมะม่วง นำไปขายที่ตลาดก็ขึ้นชื่อว่าเป็นของคุณภาพดี สร้างชื่อเสียงให้กับหมู่บ้าน สร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน หมู่บ้านนี้นิยมทำขนมหวานเพราะมีมะพร้าวมาก เช่น ขนมหม้อแกง ฝอยทอง เม็ดขนุน ขนมชั้น ข้าวเหนียวแดง เป็ยกนูน ซึ่งขนมเหล่านี้บางอย่างต้องใส่กะทิผสมลงไปด้วย

ขนมหม้อแกงเป็นขนมที่ขึ้นชื่อของหมู่บ้าน หมู่บ้านที่อยู่ใกล้เคียง หรือที่อื่นรู้จักรสชาติของขนมหม้อแกงหมู่บ้านนี้ว่ามีความหอม หวาน มันอร่อย ปัจจุบันก็นิยมทำเลี้ยงแขกที่มาร่วมงานบวชนาค งานแต่งงาน ในหมู่บ้านยังมีผู้ยึดอาชีพทำขนมหม้อแกงขายซึ่งมีหลายขั้นตอนพอสรุปได้ว่า นำมะพร้าวมาปอกเปลือกแล้วนำมะพร้าวสับเพื่อที่จะนำไปคั้นกะทิ ตอกไข่ใส่หม้อแล้วนำน้ำตาลปีปมาใส่ในหม้อผสมให้เข้ากันให้ไข่แตกน้ำตาลละลายโดยใช้ใบตองแห้งผสมให้เข้ากัน อีกทั้งได้ความหอมจากใบตองเค็มกะทิคนให้เข้ากัน นำน้ำมันพืชที่ถาดขนมคักส่วนผสมเทใส่ถาดแล้วนำไปนึ่งจนสุก ก่อไฟโดยใช้เปลือกมะพร้าวก่อไฟบนสังกะสี ใช้อิฐบล็อกวางเป็นฐานทั้งสองข้างนำขนมวางได้สังกะสี เพื่อให้ความร้อนเผาหน้าขนมให้เหลือง เสร็จโรยหอมเจียวที่หน้าขนมการทำขนมหม้อแกงยังคงทำแบบวิธีโบราณซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของหมู่บ้านที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน (รูปภาพด้านวัฒนธรรมประเพณีในภาคผนวก)

3) ลักษณะที่เป็นศักยภาพด้านดี

หมู่บ้านหนองนาถุ่มเป็นหมู่บ้านเก่าแก่ การตั้งบ้านเรือนจึงอยู่ใกล้กันโดยเป็นสายสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ เมื่อใครเจ็บไข้ได้ป่วยก็จะทรบทั่วถึงกัน ถ้าเจ็บป่วยมากเข้าโรงพยาบาลก็จะพากันไปเยี่ยมผู้ป่วย ในหมู่บ้านสมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น เวลามีงานบุญในหมู่บ้านก็จะบอกกล่าวกันอย่างทั่วถึงและช่วยงานกันจนเสร็จ สมาชิกในหมู่บ้านมีโอกาสหาความรู้เพิ่มโดยการศึกษาต่อในระดับต่าง ๆ ในหมู่บ้านมีการรวมตัวก่อตั้งกลุ่มองค์กรต่าง ๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์สังจะ กองทุนฌาปนกิจ รกส. กลุ่มออมทรัพย์แม่บ้าน กองทุนฌาปนกิจหมู่บ้าน เป็นต้น การมีส่วนร่วมของคนในหมู่บ้าน เช่น การร่วมกันทำบุญกลางหมู่บ้านในวันปีใหม่ การพัฒนาหมู่บ้าน มีการช่วยเหลือเด็ก คนชรา คนพิการในหมู่บ้าน มีผู้นำในหมู่บ้านที่มีความยุติธรรม คุณธรรม ในหมู่บ้านสามารถร่วมกันแก้ปัญหาของหมู่บ้านโดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านร่วมปรึกษาหารือ มีการประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านได้รับทราบข่าวสารต่าง ๆ อยู่เป็นประจำโดยใช้เสียงตามสายในหมู่บ้าน เมื่อไฟฟ้าสาธารณะในหมู่บ้านเสียก็จะนำเงินของหมู่บ้านมาซ่อมแซมโดยไม่ต้องใช้งบประมาณจากส่วนอื่น นำเงินที่ได้รับบริจาคจากชาวบ้านในวันทำบุญกลางหมู่บ้านช่วงปีใหม่มาซื้อเก้าอี้พลาสติกเพื่อไว้ใช้ในหมู่บ้านเวลาที่มีการประชุมก็ไม่ต้องนั่งพื้นเกิดความสะอึกส่าย เวลามีงานต่าง ๆ ก็นำกลุ่มแม่บ้านไปร่วมงาน เช่น การปลูกต้นไม้ในวันแม่บริจาคเลือดให้แก่มูลนิธิ การร่วมมือกันระหว่างชาวบ้านและโรงเรียน เช่น การจัดงานวันเด็กทางโรงเรียนจะขอรับบริจาคขนม ผลไม้ จากชาวบ้านเพื่อแจกเด็ก ๆ ในวันเด็ก หมู่บ้านหนองนาถุ่มยังคงรักษาประเพณีดั้งเดิมไว้ เช่น งานบวชนาค งานแต่งงาน งานทอดผ้าป่า งานทอดกฐิน เป็นต้น

4) ลักษณะที่ต่อถึงความไม่เข้มแข็ง

ในหมู่บ้านชาวบ้านยังคงเล่นหวย คี๋มสุราและของมีนเมา ทำให้รายได้ไม่พอใช้จ่ายในครอบครัวต้องเป็นหนี้เพราะเล่นการพนันหวย ครอบครัวไม่มีความสุข ภายใน 1 เดือน มีการเล่นการพนันหวยถึง 4 ครั้ง คือ วันที่ 1 วันที่ 10 วันที่ 16 และวันที่ 20 ของเดือน

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยภาพรวมมีดังนี้

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านในหมู่บ้านพบว่า คนที่เข้าร่วมประชุมจะเข้าใจเรื่องกองทุนหมู่บ้านว่าเป็นกองทุนกู้ยืมเพื่อนำไปสร้างงาน สร้างรายได้ พัฒนาอาชีพ บรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วน โดยให้คนในหมู่บ้านบริหารจัดการกองทุนด้วยตนเอง แต่คนที่ไม่เข้าร่วมประชุมเมื่อสอบถามจะไม่เข้าใจแต่มีชาวบ้านบางส่วนที่เข้าร่วมประชุมแล้วไม่เข้าใจ เพราะมีกฎระเบียบค่อนข้างมาก เมื่อสอบถามชาวบ้านที่เคยเข้าร่วมประชุมอีกครั้งหนึ่งพบว่าชาวบ้านบางส่วนจะเข้าใจแต่บางส่วนก็ลืม มีบางส่วนที่ไม่สนใจเพราะไม่ได้กู้เงินก็เลยไม่ใส่ใจเมื่อสอบถามก็ให้ไปสอบคนอื่นแทน

2) เงิน 1 ล้านบาท ที่รัฐบาลจัดสรรได้รับการโอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านเมื่อวันที่ 24 กันยายน 2544 และถือเอาวันที่จัดทำประชาคมหมู่บ้านเป็นวันก่อตั้งกองทุน คือวันที่ 7 พฤศจิกายน 2544 มีการสมัครเข้าหุ้นกองทุนหมู่บ้านเพื่อเป็นเงินกองทุนเข้าหมู่บ้านอีกทั้งคนที่เข้าหุ้นกองทุนจะได้กู้ยืมเงินได้ซึ่งเป็นข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน ผู้ที่ต้องการกู้ต้องเขียนคำขอผู้เสนอต่อคณะกรรมการกองทุนเพื่อพิจารณาเงินกู้โดยจะพิจารณาเป็นราย ๆ ไป แบ่งประเภทของการกู้ยืมได้แก่ การเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ พัฒนากลุ่มอาชีพ บรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน ปัจจุบันมีผู้กู้เงินกองทุนจำนวน 44 ราย โดยแบ่งการกู้ยืมออกเป็น 2 รอบ รอบแรกเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 จำนวน 28 ราย เป็นเงิน 525,000 บาท รอบสองเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 จำนวน 16 ราย เป็นเงิน 320,000 บาท รวมเงินที่กู้ยืมจำนวน 845,000 บาท คงเหลือเงินสุทธิ 155,000 บาท โดยรอบแรกจะปล่อยให้กู้สำหรับผู้ยื่นคำขอไปประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ตามประเภทของการกู้ยืม รอบสองจึงให้คณะกรรมการกู้ยืม ผู้กู้ยืมเงินกองทุนนำเงินไปใช้เพื่อการเกษตรกรรม ทำนา ปลูกผัก ค้าขาย เพาะเห็ด เลี้ยงไก่ เลี้ยงหมู กิจกรรมส่วนตัว

3) คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้านไม่ได้มีส่วนร่วมกับเงิน 1 ล้านบาท เพราะมีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน คณะกรรมการกองทุนจะเป็นผู้บริหารจัดการกองทุน คณะกรรมการหมู่บ้านจะเป็นผู้คอยสังเกตการณ์ เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำกับคณะกรรมการกองทุน และชาวบ้าน

4) เงินที่ผู้กู้ชำระคืน เงินที่ผู้กู้ชำระคืนพร้อมดอกเบี้ยนั้นในที่ประชุมกองทุนหมู่บ้าน มีมติให้นำเงินไปตั้งอยู่ที่ธนาคาร โดยรวมกลุ่มกัน เงินที่ได้จากดอกเบี้ยกองทุนนั้นจะนำมาจัดสรรโดยเป็นค่าดำเนินการกองทุน เข้ากองทุนหมู่บ้าน ค่าตอบแทนคณะกรรมการดำเนินงาน เป็นต้น

5) ผู้สมัครขอกู้ ผู้ที่ต้องการกู้เงินต้องยื่นคำขอกู้ต่อคณะกรรมการกองทุน คณะกรรมการกองทุนจะเป็นผู้พิจารณาผู้กู้เงินเป็นราย ๆ ไป มีผู้ยื่นคำขอกู้ทั้งหมดจำนวน 44 ราย โดยแบ่งการกู้ยืมเป็น 2 รอบคือ รอบแรกจำนวน 28 ราย รอบสองจำนวน 16 ราย ผู้กู้ทั้ง 44 รายจะผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการกองทุนตามคำขอกู้ที่ยื่น

(รายชื่อสมาชิกที่กู้เงินกองทุนอยู่ในภาคผนวก)

6) ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน ระเบียบกองทุนหมู่บ้านมีผลต่อการกู้ยืมเงินเพราะระเบียบค่อนข้างมากมีความซับซ้อนทั้งเรื่องเอกสารการกู้ยืม การกำหนดคุณสมบัติสมาชิก ประเภทของการกู้ยืม มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้ ทำให้ผู้ที่ต้องการกู้บางส่วนไม่ยอมกู้เพราะมีความยุ่งยาก บางคนต้องการกู้แต่ไม่มีผู้ค้ำประกันให้เพราะเกรงว่าจะต้องใช้หนี้แทนจึงไม่สามารถกู้ได้ บางคนต้องการกู้แต่ไม่อยู่ในประเภทของการกู้ยืมจึงกู้ยืมไม่ได้

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A พบว่า

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบว่าผู้ที่ต้องยื่นคำขอกู้ต่อคณะกรรมการกองทุน กรรมการกองทุนจะพิจารณาประวัติด้านการเงินที่ผ่านมา ความสามารถการชำระเงินกู้ ความเป็นไปได้ของโครงการ และก่อนที่จะยื่นคำขอกู้ต่อคณะกรรมการกองทุนต้องมีการเข้ากลุ่มจำนวน 4 คน โดยให้จับกลุ่มกันเองคนที่เข้ากลุ่มนั้นก็ต้องผ่านการพิจารณาจากคนในกลุ่มเพราะต้องเป็นผู้ค้ำประกันให้กัน ผู้กู้ 1 ราย จะมีผู้ค้ำประกัน 3 คน คนที่มีประวัติด้านการกู้ยืมไม่ดีก็ไม่มีใครเข้ากลุ่มด้วยเพราะกลัวว่าจะใช้หนี้แทนเมื่อจับกลุ่มแล้วเขียนคำขอกู้เสนอคณะกรรมการกองทุน กรรมการกองทุนก็ต้องพิจารณาอีกทีหนึ่ง ผู้กู้บางรายต้องการกู้เงินมากกว่านี้แต่คณะกรรมการร่วมกันพิจารณาเห็นสมควรให้จำนวนเท่านี้โดยดูจากความสามารถในการชำระหนี้ ดุลิจการที่ทำ ประวัติด้านการเงินที่ผ่านมา

จุดด้อย บางคนต้องการกู้เงินแต่ไม่เข้าข่ายประเภทของการกู้ยืม จึงไม่สามารถกู้ยืมได้

2) การรับชำระหนี้พบว่า หมู่บ้านหนองนาถุ่มแบ่งการชำระหนี้ออกเป็น 3 เดือน 6 เดือน 1 ปี แต่ผู้กู้ทั้งหมดยื่นขอเสนอคณะกรรมการกองทุนขอชำระเป็นรายปีจะครบกำหนดชำระหนี้ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2545 ซึ่งขณะนี้ยังไม่มีการชำระหนี้เพราะยังไม่ถึงกำหนดการชำระหนี้

3) การทำบัญชีของกองทุนพบว่า มีหลายหน่วยงานที่ให้คำแนะนำการทำบัญชีกองทุนหมู่บ้าน เช่น สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ วิทยาลัยอาชีวศึกษา การศึกษา นอกโรงเรียน แต่หมู่บ้านหนองนาถุ่มทำบัญชีกองทุนหมู่บ้านขึ้นมาใหม่เป็นบัญชีที่ดูง่าย ไม่มีความซับซ้อนเพราะผู้กู้เงินชำระเป็นรายปี มีชื่อผู้กู้ กู้ไปทำอะไร จำนวนเงินเท่าไร และจัดทำบัญชีของ

สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (กทบ.) กรรมการที่ทำหน้าที่ในการทำบัญชีเป็นเจ้าหน้าที่งบประมาณของส่วนราชการ ซึ่งมีความรู้ทางด้านการจัดทำบัญชีผ่านการอบรมการทำบัญชีกองทุนหมู่บ้านของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2545 สำนักงานตรวจเงินแผ่นดินได้มาตรวจบัญชีกองทุนหมู่บ้านและให้คำแนะนำว่า ควรเป็นบัญชีที่ดูง่าย มีความถูกต้อง มีเอกสารอ้างอิงไม่จำเป็นว่าจะต้องยึดรูปแบบไหน ซึ่งจากการตรวจบัญชีกองทุนหมู่บ้านหนองนาคุ้มก็ไม่มีปัญหาอะไร

4) การประชุมสมาชิกกองทุน พบว่าสมาชิกกองทุนเข้าร่วมประชุมถึงร้อยละ 75 สมาชิกกองทุนจะเข้าร่วมประชุมทุกครั้ง ก่อนที่สมาชิกกองทุนที่กู้ยืมจะได้รับเงินกู้มีการเรียกประชุมสมาชิกบ่อย เพื่อให้ทราบปัญหาว่าทำไมจึงยังกู้เงินไม่ได้ สาเหตุมาจากอะไร เมื่อสมาชิกกองทุนกู้เงินได้แล้ว นาน ๆ ครั้งจึงเรียกประชุมเพราะผู้กู้ชำระหนี้เป็นรายปี

2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ผลโดยตรง ได้แก่

(1) จำนวนผู้กู้ พบว่า มีผู้ยื่นคำขอกู้จำนวน 44 ราย และกู้ได้ทั้งหมดซึ่งผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน แล้วทั้งหมดก็มีคุณสมบัติครบถ้วนตามระเบียบกองทุนหมู่บ้านกรรมการกองทุนเห็นความเป็นไปได้ของกิจการจึงปล่อยให้กู้

(2) ยอดเงินให้กู้ พบว่า การกู้เงินถึง 2 รอบ รอบแรก 28 ราย เป็นจำนวนเงิน 525,000 บาท รอบสองจำนวน 16 ราย เป็นเงิน 320,000 บาท รวมยอดเงินให้กู้จำนวน 845,000 บาท คงเหลือเงินสุทธิ 155,000 บาท ส่วนมากจะกู้รายละ 20,000 บาท เป็นจำนวนถึง 25 คน

2) ผลกระทบโดยตรง ได้แก่

(1) จำนวนผู้ที่ได้ พบว่า ผู้ยื่นคำขอกู้จำนวน 44 ราย เนื่องจากในหมู่บ้านรู้จักกันหมดทำให้ทราบว่าผู้กู้แต่ละรายเป็นอย่างไร ทราบฐานะทางการเงิน เห็นโครงการที่ผู้กู้เคยทำมาก่อนว่ามีความเป็นไปได้จึงปล่อยกู้ บางคนต้องการกู้แต่ไม่มีกลุ่มเข้าจึงไม่กู้เงิน

(2) จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน พบว่ากองทุนหมู่บ้านหนองนาคุ้มมีการเปิดรับสมัครสมาชิกโดยการถือหุ้น หุ้นละ 10 บาท แต่ไม่เกิน 100 หุ้น มีค่าสมัครเข้าหุ้น 10 บาท สมาชิกที่เข้าหุ้นมีจำนวน 117 คน มีค่าธรรมเนียมเป็นเงิน 1,170 บาท เงินที่เข้าหุ้น เป็นเงิน 17,500 บาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 18,670 บาท เงินจำนวนนี้เป็นเงินสำรองจ่ายในการดำเนินกิจการกองทุน, อุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น ปากกา สมุด กระดาษ ยางลบ เป็นต้น เป็นจำนวนเงิน 10,136 บาท คงเหลือเงินทุนสะสมของกองทุนหมู่บ้านจำนวน 8,534 บาท เมื่อครบกำหนดชำระหนี้ทางธนาคารจะจัดสรรดอกเบี้ยของกองทุนหมู่บ้านให้คณะกรรมการกองทุน คณะกรรมการกองทุนจะนำเงินดอกเบี้ยของกองทุนมาคืนให้กับทุนสะสมของหมู่บ้าน

(3) การขยายกิจการของผู้กู้ พบว่า ผู้กู้เงินในกลุ่มค้าขายจะนำเงินไปขยายกิจการ ซึ่งแบ่งกลุ่มค้าขายออกเป็นค้าขายของชำ ค้าขายผักสด ค้าขายใส่กรอกอีสาน ค้าขายพริกแกง ซึ่งผู้กู้จะนำเงินที่กู้ยืมไปซื้อสินค้ามาแล้วนำไปขายอีกทอดหนึ่งเพื่อเอากำไร ซึ่งการค้าขายจำเป็นต้องมีทุนเพื่อเป็นทุนในการซื้อสินค้า ซึ่งวัตถุดิบมาผลิตเป็นสินค้าที่นำมาจำหน่ายได้ ผู้กู้ที่นำเงินไปใช้เลี้ยงสัตว์ได้แก่ เลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ เลี้ยงหมู โดยนำเงินไปซื้อพันธุ์เพิ่มขึ้นจากเดิมเพื่อเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น คนที่กู้เงินเพื่อใช้ในการทำนา ปลุกผักนั้น อาศัยเงินกู้ยืมเป็นทุนหมุนเวียนเพราะการทำนามีค่าใช้จ่ายมากทั้งค่าปุ๋ย ค่าเกี่ยวข้าว ค่าสีข้าว ค่าขนส่ง เป็นต้น เมื่อเสร็จจากการทำนาก็ปลุกผัก ซึ่งไม่ได้ขยายกิจการแต่อย่างใด

(4) การเกิดกิจการใหม่ ๆ ขึ้นในท้องถิ่น พบว่าในหมู่บ้านมีผู้กู้บางรายหันมาทำกิจการส่วนตัว คือ การทำใส่กรอกอีสานส่งขายตามร้านค้า และนำไปขายที่ตลาดสร้างรายได้ให้กับตนเอง

3) ผลกระทบทางอ้อม ได้แก่

(1) กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพ และความเข้มแข็ง พบว่าถ้าสมาชิกในหมู่บ้านไม่สามัคคีกันไม่มีการร่วมมือกันกองทุนหมู่บ้านจะไม่สามารถจัดตั้งได้ แต่หมู่บ้านนี้ สมาชิกในหมู่บ้านมีความสามัคคีกัน มีการร่วมมือกัน เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมกองทุนจึงจัดตั้งได้ อีกทั้งมีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกในหมู่บ้านซึ่งเห็นว่าเป็นคนดี มีความรู้ มีความสามารถจึงถูกคัดเลือกมา มีที่ปรึกษา มีผู้ทรงคุณวุฒิคอยให้คำแนะนำให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุน

(2) ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้ พบว่า กลุ่มที่กู้เงินประกอบอาชีพเดียวกันจะพูดคุยแลกเปลี่ยนปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทำให้ทราบปัญหา เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ในกลุ่มอาชีพเดียวกัน ระดับตำบลมีการประชุมกองทุนหมู่บ้าน มีคณะกรรมการของกองทุนหมู่บ้านต่าง ๆ พูดคุยแลกเปลี่ยนปัญหาที่เกิดขึ้นในกองทุนหมู่บ้านทำให้ทราบปัญหา และเสนอความคิดเห็น ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขในหมู่บ้านให้ดีขึ้น มีการจัดตั้งโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เชื่อมโยงการเรียนรู้ในระดับตำบล โดยมีตัวแทนในหมู่บ้านเป็นคณะกรรมการร่วมโครงการ

(3) ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ พบว่า กองทุนหมู่บ้านมีการชี้แจงให้ประชาชนในหมู่บ้านเข้าใจหลักการของกองทุนหมู่บ้านว่าเป็นของสมาชิกทุกคนให้กู้ยืมไปเพื่อการสร้างงาน สร้างรายได้ พัฒนาอาชีพ บรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วน เงิน 1 ล้านบาท ให้สมาชิกได้กู้ยืมและต้องเสียดอกเบี้ย ซึ่งสมาชิกทุกคนก็เข้าใจ เมื่อครบกำหนดการชำระหนี้ต้องชำระตามกำหนดเวลา ถ้าชำระหนี้ไม่ตรงตามกำหนดต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราที่แพงขึ้นซึ่งเป็นไปตามระเบียบกองทุนหมู่บ้านที่กำหนดขึ้น ผู้กู้เงินกองทุนและใช้เงินตรงตามวัตถุประสงค์การขอกู้ก็จะเกิดประโยชน์แก่ผู้กู้ยืม โดยเฉพาะกลุ่มค้าขายซึ่งมีตลาดที่แน่นอนสำหรับการขายสินค้าไม่ต้องหาตลาดเอง ส่วนกลุ่มทำนาปลุกผักนั้นการทำนาเพื่อให้ได้ผลผลิตข้าวและเพื่อให้ได้ผลผลิตข้าวไว้กินตลอดปีถ้ามีมากก็ขาย ส่วนการปลุกผักนั้นจะทำหลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวเพื่อไม่ให้มีเวลาว่าง และเป็นอาชีพที่ทำกันมานานแล้วให้มีรายได้เลี้ยงครอบครัวได้

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B

1) ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของผู้ดูแล พบว่า ผู้ดูแลเงินกองทุนมีประสบการณ์ในการดำเนินงานมาก่อนเป็นส่วนมาก เงินที่กู้ยืมไปเพื่อนำมาหมุนเวียน มาดำเนินการเกิดความคล่องตัวขึ้น แต่มีผู้ดูแลบางรายเท่านั้นที่ไม่มีประสบการณ์แล้วนำเงินมาดำเนินการทำให้กิจการที่ทำไม่ประสบความสำเร็จต้องหาอาชีพอื่นทำเสริมเพื่อให้มีรายได้ ผู้ดูแลบางรายมีประสบการณ์แต่ดำเนินการไม่ประสบความสำเร็จเพราะผลผลิตที่ได้ไม่ได้ตามที่คาดหวัง

2) ทรัพย์สินของผู้ดูแล พบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและผู้ดูแลเป็นสมาชิกในหมู่บ้านรู้จักกันทราบฐานะของผู้ดูแลว่าเป็นอย่างไร จึงปล่อยให้กู้ ก่อนการปล่อยให้กู้คณะกรรมการจะพิจารณาโดยดูประวัติด้านการเงิน ความเป็นไปได้ของโครงการ

3) หนี้สินธนาคารของผู้ดูแล พบว่า ผู้ดูแลบางส่วนจะเป็นหนี้ ธกส. บางส่วนจะเป็นหนี้กู้ยืมของส่วนราชการที่เรียกว่า เงินแสน ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ดูแลจะเป็นหนี้กันทุกคน

4) หนี้รายชื้อนอกระบบของผู้ดูแล พบว่า ผู้ดูแลบางส่วนที่จะเป็นหนี้นอกระบบ ซึ่งเสียอัตราดอกเบี้ยเงินกู้แตกต่างกันไป เช่น ร้อยละ 3 ร้อยละ 5 ร้อยละ 10 ค่อเดือนผู้ดูแลบางรายต้องตัดดอกเบี้ยทุกเดือนเพราะถ้าไม่นำเงินไปตัดดอกเบี้ยเงินที่จ่ายก็ต้องเพิ่มขึ้น

5) อาชีพหลักของผู้ดูแล พบว่า ผู้ดูแลมีอาชีพที่แตกต่างกันไป เช่น รับราชการ อาชีพรับจ้าง อาชีพค้าขาย อาชีพทำนาปลูกผัก อาชีพเลี้ยงสัตว์ ลูกจ้างตามร้านค้า ผู้ดูแลส่วนใหญ่มีอาชีพทำนาและค้าขายซึ่งเป็นจำนวนมาก

6) รายได้ของครอบครัว พบว่า แต่ละอาชีพมีรายได้แตกต่างกัน ผู้ที่มีอาชีพรับราชการมีรายได้ที่แน่นอน ส่วนอาชีพค้าขายก็ไม่แน่นอนบางวันมีกำไรมาก บางวันมีกำไรน้อย บางครั้งก็ขาดทุน ซึ่งเป็นรายได้ในครอบครัว อาชีพทำนาปลูกผักนั้นจะมีรายได้เป็นช่วงเวลา บางเดือนไม่มีรายได้แต่เมื่อผลผลิตสามารถขายได้ก็จะมีรายได้ถ้าคนในครอบครัวไม่มีอาชีพอื่นทำรายได้ในครอบครัวก็มีน้อยลงรายจ่ายก็มีมากขึ้น

7) ความรู้ความสามารถของผู้ดูแล พบว่า ผู้ดูแลส่วนใหญ่ดำเนินการเหล่านั้นมาก่อนแล้ว ได้แก่ การค้าขาย การทำนา การเลี้ยงสัตว์ เงินที่กู้ยืมอาศัยเป็นทุนหมุนเวียนในการดำเนินงาน

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B

1) จำนวนเงินที่ได้จากการกู้กองทุน พบว่า ผู้ดูแลส่วนใหญ่กู้จำนวน 20,000 บาท บางคนต้องการกู้มากกว่านั้นแต่ระเบียบกำหนดไว้ไม่เกินรายละ 20,000 บาท เมื่อสอบถามคนที่กู้เงิน 20,000 บาท ที่กู้ไปพอหรือไม่ กลุ่มที่ทำนาบอกว่าไม่พอเพราะการทำนามีค่าใช้จ่ายมาก สำหรับกลุ่มค้าขายก็อาศัยเป็นทุนหมุนเวียนนำเงินไปซื้อสินค้ามาขายให้ได้กำไร ซึ่งก็มีกำไรที่สามารถเลี้ยงครอบครัวได้

2) เงินอื่น ๆ พบว่า นอกจากเงินที่กู้ยืมจากกองทุนแล้วชาวบ้านยังกู้เงินจากส่วนอื่น ๆ อีกเพื่อใช้จ่าย เนื่องจากเงินที่กู้ยืมกองทุนไม่พอใช้จ่ายเพราะมีค่าใช้จ่ายอื่น ๆ อีกมาก บางคนก็นำรายได้ในครอบครัวมาใช้จ่ายในการดำเนินกิจการ

3) สถานที่และวัตถุดิบ พบว่า ผู้กู้ยืมมีสถานที่อยู่แล้ว วัตถุดิบบางรายต้องซื้อ เช่น กลุ่มค้าขายต้องซื้อสินค้ามาขายเรื่อย ๆ เมื่อขายได้ก็ต้องซื้อเพิ่มเพื่อให้เกิดการหมุนเวียน ส่วนกลุ่มทำนาจะมีสถานที่ประจำอยู่แล้ว เช่น ที่นาของตนเอง บางรายต้องเช่าที่นาทำนาโดยเสียค่าเช่าเป็นเงินหรือเป็นข้าวเปลือกซึ่งแล้วแต่จะตกลงกับเจ้าของที่นา

4) เทคนิควิธีทำงาน พบว่า ผู้กู้แต่ละรายจะมีเทคนิควิธีทำงานที่ต่างกันไปบ้าง เหมือนกันบ้างซึ่งขึ้นอยู่กับวิธีของแต่ละคนซึ่งส่วนมากกลุ่มเดียวกันจะทำเหมือนกัน เช่น การทำไส้กรอกอีสานต้องมีเครื่องบดหมู เครื่องยัดไส้กรอกเพื่อความสะดวก และไม่เสียเวลาอีกทั้งได้จำนวนไส้กรอกเพิ่มมากขึ้น

5) กำลังทำงาน พบว่า กลุ่มที่ต้องใช้กำลังทำงาน คือ กลุ่มทำนาเพราะปัจจุบันคนในครอบครัวจะทำอาชีพอื่นทำให้ภายในครอบครัวมีคนทำนายน้อยจึงต้องจ้างแรงงานมาช่วยทำงาน กิจกรรมการที่ต้องจ้างแรงงาน ได้แก่ การไถนา การปักดำ การเกี่ยวข้าว การขนส่ง เนื่องจากว่าผู้ที่ทำนาไม่มีอุปกรณ์ในการทำนาครบจึงต้องจ้างแรงงานในส่วนที่ขาดไป ถ้าไม่จ้างจะได้รับความเสียหายมากโดยเฉพาะช่วงเกี่ยวข้าวถ้าไม่จ้างแรงงานจะเก็บเกี่ยวช้าไม่ทันทำให้เมล็ดข้าวร่วง ส่วนกลุ่มค้าขายไม่มีการจ้างแรงงานเพราะเป็นกิจการส่วนตัวให้คนในครอบครัวช่วยได้

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B

1) การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้กู้แต่ละรายพบว่า ผู้กู้ส่วนมากมีประสบการณ์ในการทำกิจกรรมที่ขอกู้มาก่อน เคยทำอย่างไรก็ทำอย่างนั้นแต่ก็มีผู้กู้บางรายคิดแปลงวิธีการใหม่แต่ผลที่ได้เหมือนเดิม

2) การหาตลาดที่ดี พบว่า ผู้กู้เงินที่นำเงินมาใช้ในการค้าขายจะมีตลาดอยู่แล้ว การค้าขายในหมู่บ้านแบ่งเป็นค้าขายของชำ ค้าขายของสด ค้าขายไส้กรอกอีสาน ค้าขายพริกแกง ค้าขายขนมหวาน มีตลาดสำหรับขายสินค้าที่อยู่แล้วและมีลูกค้าประจำทำให้ไม่ต้องหาลูกค้าใหม่ ส่วนผู้กู้เงินที่นำเงินมาใช้ในการปลูกผักนั้น เมื่อผักสามารถขายได้ก็ให้แม่ค้าในหมู่บ้านขายให้ไม่ต้องไปขายเองส่วนผู้กู้เงินที่นำเงินมาใช้ในการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ เลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ เลี้ยงหมู ผู้เลี้ยงไก่พันธุ์ไข่นั้นจะมีลูกค้าประจำที่ซื้อไข่ไก่ได้แก่ ร้านขายของชำ ร้านอาหารตามสั่ง โดยจะส่งไข่ทุกวันซึ่งไข่ไก่ที่เก็บได้ก็พอเพียงกับความต้องการของลูกค้า

3) การหาวัตถุประสงค์ที่ดี พบว่า กลุ่มที่ค้าขายจะเลือกซื้อสินค้าด้วยตัวเองสามารถเลือกได้ เพื่อให้ได้ของที่มีคุณภาพและให้ขายได้มีกำไร ส่วนกลุ่มที่ทำนาก็ไม่ได้เลือกวัตถุประสงค์ เพราะเมื่อเก็บเกี่ยวข้าวแล้วจะแบ่งข้าวไว้ทำพันธุ์ส่วนหนึ่ง บางส่วนเอาไว้ขายและไว้สำหรับกินให้ตลอดปี

4) การทำบัญชี พบว่า ผู้กู้เงินส่วนมากไม่ได้มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย จากการสอบถามพบว่ากลุ่มค้าขายก็ไม่ได้ทำบัญชีคิดเพียงว่าซื้อมาเท่าไร ขายได้เท่าไร เมื่อขายไปแล้วก็ให้มีเงินหมุนเวียนซื้อของมาขายเรื่อย ๆ เช่น กลุ่มค้าขายผักสดคิดว่าซื้อมาเท่าไร ขายได้เท่าไร มีกำไรเท่าไร ซึ่งคิดเป็นวันต่อวัน ส่วนกลุ่มทำนาก็จากการสอบถามพบว่า มีรายได้ให้พอใช้จ่ายกับกิจการที่ทำก็พอเมื่อขายผลผลิตข้าวได้ก็มาคิดว่าลงทุนไปทั้งหมดเท่าไร ได้ข้าวก็กระสอบ ขายข้าวแล้วได้เงินเท่าไร แต่ไม่มีการลงบัญชีรายรับรายจ่าย

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B

1) ผลโดยตรง ได้แก่

(1) รายได้เป็นเงิน พบว่า กลุ่มอาชีพค้าขายจะมีรายได้ดีกว่ากลุ่มอื่น ๆ เพราะเป็นรายได้ที่เห็นเป็นวันต่อวัน วันนี้ซื้อเท่าไร ขายได้เท่าไร มีกำไรเท่าไร จะทราบทันทีบางวันมีกำไร 200 - 500 บาท บางวันก็ไม่มีกำไร ซึ่งผู้กู้เงินกลุ่มนี้ คือ กลุ่มอาชีพค้าขายผักสด ค้าขายใส่กรอกอีสาน ค้าขายพริกแกง ส่วนกลุ่มอาชีพทำนาจะมีรายได้เฉพาะช่วงที่ขายผลผลิตข้าวเท่านั้น ช่วงการปักดำ การเกี่ยวข้าว การสีข้าวจะไม่มีรายได้เลยจะมีแต่รายจ่าย รายได้ของผู้ที่ทำนานั้นไม่มีความแน่นอนขึ้นอยู่กับปริมาณที่ทำนากับผลผลิตที่ได้รับ บางคนเมื่อขายข้าวเปลือกแล้วหักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ใช้น้ำที่สูบน้ำเกลือเงินสุทธิประมาณ 5,000 บาท ถ้าต้องการใช้เงินก็ขายข้าวเปลือกอีกซึ่งอยู่กับปริมาณที่ขาย ส่วนคนที่ปลูกผักหลังจากทำนาเสร็จแล้วก็ปลูกผักเมื่อผักสามารถขายได้ถ้าเป็นช่วงผักราคาแพงก็จะที่กำไรประมาณ 5,000 - 10,000 บาท แต่ถ้าผักราคาถูกจะขาดทุนเพราะลงทุนมากกว่า

(2) ผู้ที่ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ พบว่า ผู้กู้บางรายเมื่อทำกิจการได้กำไรก็จะซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกไว้ใช้ในครอบครัว เช่น พัดลม รถจักรยาน เป็นต้น แต่ก็เพียงส่วนน้อยเท่านั้นเพราะถ้าไม่จำเป็นก็จะไม่ซื้อ

2) ผลกระทบโดยตรง ได้แก่

(1) ผู้กู้ได้ขยายกิจการ พบว่า ผู้กู้ที่ประกอบกิจการเหล็กคัด อลูมิเนียม เริ่มขยายกิจการด้วยการขายของชำเสริมเพื่อให้มีรายได้หมุนเวียน ผู้ที่ประกอบอาชีพทำหม่าหมูขายมีตัวแทนจากห้างบิ๊กซีติดต่อให้นำสินค้าส่งที่ห้างบิ๊กซี ซึ่งขณะนี้กำลังดำเนินการติดตามอยู่

(2) ผู้กู้ได้ทำกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้นอันเนื่องมาจากการได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ได้แก่ ผู้ที่กู้เงินมาเลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ ซึ่งศึกษาการเลี้ยงไก่ด้วยตนเองจากการอ่านหนังสือ แล้วนำมาทดลองเลี้ยง เช่น ถ้าไก่กินน้ำมากไข่จะใบใหญ่ ไก่จะตกใจง่ายแล้วไม่ไข่ เป็นต้น

3) ผลกระทบโดยอ้อม ได้แก่

ผู้ที่มีการพึ่งตนเอง พบว่า ผู้ที่มีการพึ่งพาตนเองโดยดูแลกิจการที่ทำได้ด้วยตัวเองมีการบริหารจัดการกิจการของตนเอง เช่น กิจการทำไส้กรอกอีสานส่งตามร้านค้า และขายที่ตลาด กิจการทำเหล็กคัตมั่งลวด การค้าขายซึ่งทำให้ผู้ที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ถ้าตัวเองทำดีก็จะมีผลต่อกิจการที่ทำ

4) ผู้ที่มีศักยภาพ และมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน พบว่า ผู้ในกลุ่มค้าขายมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองเพราะมีประสบการณ์ในการค้าขายมาก่อนเห็นช่องทางทางการตลาดว่าควรจะขายอะไร ขายที่ไหน ผู้ในกลุ่มค้าขายจะขายสินค้ามีกำไรมีรายได้มากกว่ากลุ่มทำนา กลุ่มทำนานั้นไม่มีความเข้มแข็งในกิจการของตนเอง เพราะทำนาต้องจ้างแรงงานมีค่าใช้จ่ายมากเคยทำอะไรก็ทำอย่างนั้น ไม่มีวิธีการใหม่ ๆ ปรับปรุงให้ดีขึ้น

3. ผลการทดลองวิธีการใหม่

3.1 ผลการทดลองวิธีการใหม่ในหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการ และแนะนำส่งเสริมผู้

3.1.1 แหล่งความรู้แห่งใหม่ของหมู่บ้าน พบว่า ผู้กู้เงินกองทุนรายนี้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านไปทำนาโดยอาศัยเป็นทุนหมุนเวียน เพราะถ้ากู้เงินจากที่อื่นจะเสียดอกเบี้ยแพงจึงกู้เงินกองทุนหมู่บ้านไปทำนาปี เมื่อเสร็จจากนาปี จึงทดลองทำนาปรังเพราะมีผู้แนะนำให้ทำเนื่องจากเห็นความพร้อมทางด้านสถานที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำผู้รายนี้จึงทดลองทำโดยการดูตัวอย่างหมู่บ้านอื่นที่ทำมาก่อน โดยผู้แนะนำจะหาเมล็ดพันธุ์มาให้ หลังจากนั้นก็เริ่มจากการไถนา เมื่อไถนาเสร็จก็หว่านข้าวเมื่อข้าวเจริญได้ระยะหนึ่งก็เริ่มใส่ปุ๋ย โดยใส่ 2 ครั้ง เมื่อข้าวออกรวงพร้อมเกี่ยวได้ใช้เวลาประมาณ 4 - 5 เดือน ซึ่งแล้วแต่พันธุ์ข้าวเมื่อข้าวสามารถเก็บเกี่ยวได้ต้องจ้างรถเกี่ยวข้าวซึ่งข้าวเปลือกจะใส่ถุงปุ๋ยพร้อมนำไปขาย โดยขายที่โรงสีซึ่งรับซื้อข้าวนาปรัง ในหมู่บ้านมีผู้สนใจต้องการทำนาปรังแต่ไม่มีความพร้อมทางด้านสถานที่ และแหล่งน้ำจึงไม่สามารถทำได้

3.1.2 การหาตลาดใหม่ให้กับธุรกิจ พบว่า ข้าวนาปรังนั้นในระดับตำบลยังไม่มีใครทำนาปรังมาก่อน ผู้ทำนาปรังจะนำข้าวไปขายที่โรงสีที่รับซื้อข้าวนาปรัง ซึ่งราคาข้าวนาปรังจะขายได้กิโลละ 4.70 บาท แต่ข้าวนาปีจะขายได้กิโลละ 4.20 บาท ซึ่งจากการสอบถามผู้ทำให้ทราบว่าราคาข้าวนาปรังจะดีกว่าไม่ต้องใช้แรงงานมาก ระยะเวลาเกี่ยวสั้นกว่าข้าวนาปี จึงทำให้ผู้เห็นช่องทางทางการตลาดสำหรับนำข้าวไปขาย

3.1.3 ชื่อเสียงของหมู่บ้าน พบว่า ในหมู่บ้านยังไม่มีผู้ทำนาปรัง หมู่บ้านที่อยู่ใกล้กันก็ไม่มีผู้ทำนาปรังทำให้ผู้รายนี้เป็นรายแรกที่ริเริ่ม มีผู้สนใจว่าทำกันอย่างไรต้องการสอบถามว่าผลเป็นอย่างไร ทำให้หมู่บ้านมีชื่อเสียง

3.2 ผลการทดลองวิธีการใหม่ในหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย

3.2.1 วิธีการทำนาแบบใหม่ในหมู่บ้าน ผลการทดลองพบว่า การทำนาปรังนั้นผู้ก็ยังไม่มีประสบการณ์มาก่อนทำให้มีค่าใช้จ่ายมากเพราะ ใช้เครื่องมือหรือการจ้างแรงงานเป็นส่วนมาก ผลผลิตที่ได้ให้ผลผลิตพอประมาณ ข้อดีของการทำนาปรัง ราคาขายก็ดีกว่าข้าวนาปี ไม่ต้องใช้แรงงานมาก ระยะการทำนาสั้นกว่าการทำนาปี ข้อเสียของการทำนาปรัง มีค่าใช้จ่ายมาก เมล็ดข้าวที่สีออกมาจะแข็งกว่าเมล็ดข้าวนาปี

3.2.2 รายได้ที่เป็นเงิน ผลการทดลองพบว่า เมื่อผู้ขายข้าวเปลือก และหักค่าใช้จ่ายแล้วผู้ขาดทุน เนื่องจากว่ามีค่าใช้จ่ายมากตั้งแต่เริ่มทำนาปรัง โดยแบ่งเป็นค่าไถ 5,400 บาท ค่าเมล็ดพันธุ์ 8,625 บาท ค่าปุ๋ย 6,555 บาท ค่าเกี่ยว 10,500 บาท ค่าขนส่ง 1,800 บาท จากการสอบถามผู้ทำให้ทราบว่าค่าใช้จ่ายในการดำเนินการนั้นมากอีกทั้งยังไม่มีประสบการณ์ในการทำนาปรัง จึงยังไม่สามารถคิดแปลงวิธีการทำนาปรังเพื่อลดค่าใช้จ่ายได้

3.2.3 สถานที่และวัตถุดิบ ผลการทดลองพบว่า มีความพร้อมในเรื่องของสถานที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำ ส่วนเรื่องวัตถุดิบนั้นมีผู้จัดหาเมล็ดพันธุ์มาให้พร้อมให้คำแนะนำในเรื่องการทำนาปรัง

4. ผลการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้อาชีพทำนา - ปลุกผัก อาชีพค้าขาย อาชีพทำไร่กรอกอีสาน อาชีพเลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ อาชีพเพาะเห็ด ในหมู่บ้านสรุปได้ดังนี้

4.1 อาชีพทำนา - ปลุกผัก

- 1) ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ เงินที่กู้มาได้และเงินอื่น ๆ สถานที่และวัตถุดิบมีความพร้อม
- 2) กระบวนการที่ดี ได้แก่ การทำกิจการธุรกิจ การหาวัตถุดิบที่ดี
- 3) ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ รายได้เป็นเงิน ผู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ ผู้มีการพึ่งพาตนเอง ผู้มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเอง

4.2 อาชีพค้าขาย

- 1) ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ เงินที่กู้มาได้และเงินอื่น ๆ สถานที่และวัตถุดิบ กำลังทำงาน
- 2) กระบวนการที่ดี ได้แก่ การทำกิจการธุรกิจ การหาตลาดที่ดี การวัตถุดิบที่ดี การคิดบัญชีรายรับรายจ่าย
- 3) ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพ และปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ รายได้ที่เป็นเงิน ผู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ ผู้มีการพึ่งพาตนเอง ผู้มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน

4.3 อาชีพทำให้กรอกอีสาน

- 1) ปังจัญนำเข้าที่ตี ได้แก่ เงินที่กู้มาได้และเงินอื่น ๆ สถานที่และวัตถุดิบ กำลังทำงาน
- 2) กระบวนการที่ดี ได้แก่ การทำกิจการถูกวิธี การหาตลาดที่ดี การวัตถุดิบที่ดี การคิดบัญชีรายรับรายจ่าย
- 3) ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ รายได้ที่เป็นเงิน ผู้กู้ได้ขยายกิจการ ผู้กู้มีการพึ่งพาตนเอง ผู้กู้มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน

4.4 อาชีพเลี้ยงไก่พันธุ์ไข่

- 1) ปังจัญนำเข้าที่ตี ได้แก่ เงินที่กู้มาได้และเงินอื่น ๆ สถานที่และวัตถุดิบ เทคนิควิธีทำงาน กำลังทำงาน
- 2) กระบวนการที่ดี ได้แก่ การทำกิจการถูกวิธี การหาตลาดที่ดี การวัตถุดิบที่ดี การคิดบัญชีรายรับรายจ่าย
- 3) ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ รายได้ที่เป็นเงิน ผู้กู้ได้ทำการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้น อันเนื่องจากการได้ศึกษากันกว่าด้วยตนเอง ผู้กู้มีการพึ่งพาตนเอง ผู้กู้มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน

4.5 อาชีพเพาะเห็ด

- 1) ปังจัญนำเข้าที่ตี ได้แก่ เงินที่กู้มาได้และเงินอื่น ๆ สถานที่และวัตถุดิบ กำลังทำงาน
- 2) กระบวนการที่ดี ได้แก่ การทำกิจการถูกวิธี การหาตลาดที่ดี การหาวัตถุดิบที่ดี
- 3) ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ รายได้ที่เป็นเงิน ผู้กู้มีการพึ่งพาตนเอง

(รูปภาพกิจกรรมของสมาชิกกองทุนอยู่ในภาคผนวก)

5. ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

5.1 ผลที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกในหมู่บ้าน พบว่า กองทุนหมู่บ้านสามารถจัดตั้งขึ้นได้ เพราะสมาชิกในหมู่บ้านเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม

5.2 ผลที่เกิดจากสมาชิกในหมู่บ้านรู้หนังสือทำให้สมาชิกเข้าใจว่า การกู้ยืมเงินกองทุนนั้นต้องเขียนคำขอกู้ ต้องมีเอกสารต่าง ๆ ในการกู้ยืมทำให้ตระหนักถึงการรู้หนังสือ การอ่านออก เขียนได้

5.3 ผลที่เกิดจากการจัดเวทีประชาคมในหมู่บ้าน ทำให้ทราบว่าสมาชิกส่วนใหญ่มีความเห็นอย่างไร มีข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะอย่างไรที่จะต้องการพัฒนาปรับปรุงกองทุนหมู่บ้านให้ดียิ่งขึ้น

5.4 ผลที่เกิดจากการประชุมสัมพันธ์ ทำให้สมาชิกในหมู่บ้านทราบว่าสารต่าง ๆ เกี่ยวกับกองทุน เช่น การเรียกประชุม การประชุมคณะกรรมการกองทุน เป็นต้น

5.6 ผลที่เกิดจากเครือข่ายกลุ่มอาชีพเดียวกันในหมู่บ้าน ทำให้เกิดการพูดคุยแลกเปลี่ยนกัน ว่าแต่ละคนเจอปัญหาอะไรบ้าง แล้วมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร แล้วนำมาประยุกต์ใช้กับตนเอง

5.7 ผลที่เกิดจากการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน ทำให้ทราบว่าคนที่จะมาเป็นกรรมการ กองทุนนั้นต้องเป็นคนดี มีความรู้ เห็นแก่ประโยชน์ของกองทุน ต้องอ่านออกเขียนได้ เพราะมี เอกสารต่าง ๆ มากมาย

5.8 ผลที่เกิดจากการกู้ยืมเงินกองทุนทำให้ชาวบ้านมีแหล่งกู้ยืมเงินที่ดอกเบี้ยถูก ดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นนำกลับมาพัฒนาหมู่บ้านต่อไป

6. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการสาธิต

6.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ทั้ง 5 ข้อพบว่า

6.1.1 การเกิดกองทุน จะวิเคราะห์ตามตัวแปรการเกิดกองทุน ดังนี้

1) การมีกองทุนหมู่บ้าน พบว่า ในหมู่บ้านมีกองทุน และกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้านถึง 10 กองทุน ได้แก่ กองทุนหมู่บ้านหนองนาถุ่ม กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มเกษตรเฉลิมพระเกียรติ กองทุนฌาปนกิจ ธกส. กลุ่มคอกไม้ประดิษฐ์ กองทุนยาประจำหมู่บ้าน(ศ.ส.ม.ช.) กลุ่มสตรีแม่บ้าน ศูนย์ส่งเสริมราษฎรประจำหมู่บ้าน กลุ่มส่งเสริมอาชีพเกษตรผสมผสาน กองทุนฌาปนกิจหมู่บ้าน ซึ่งกลุ่มหรือกองทุนเหล่านี้แยกกลุ่มต่างหากจากกองทุน 1 ด้านบาท กองทุนที่ดึงขึ้นมาใหม่จากเงินกองทุน 1 ด้านบาทนั้นและ ไม่มีการรวมเงิน 1 ด้านบาทสมทบกับกองทุนหรือกลุ่มใด

2) การมีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน พบว่า จากการสอบถามสมาชิกในหมู่บ้านที่เข้าประชุมจะเข้าใจ แต่คนที่เข้าประชุมแต่ไม่เข้าใจก็มี คนที่ไม่เข้าประชุมจะไม่เข้าใจและไม่สนใจกองทุนหมู่บ้านเพราะไม่ได้กู้เงินกองทุน การประชุมสมาชิกในหมู่บ้านเรื่องกองทุนหมู่บ้านนั้นผู้ใหญ่บ้านจะชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเรียกประชุมการจัดตั้งโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้สมาชิกในหมู่บ้านได้รับทราบว่าต้องประกอบไปด้วยอะไรบ้าง ซึ่งส่วนใหญ่สมาชิกที่เข้าประชุมเกิน 50 % จะเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน

3) ทักษะคลีที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน พบว่า จากการสัมภาษณ์สมาชิกในหมู่บ้านบอกว่า เป็นโครงการที่ดีให้ประชาชนได้กู้ยืมไปสร้างงาน สร้างรายได้ บรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน เสียดอกเบี้ยในอัตราที่เกิดขึ้นกลับมาพัฒนาหมู่บ้านและเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านให้สมาชิกในหมู่บ้านได้กู้ยืม

4) การมีวัตถุประสงค์ของกองทุน พบว่า ทำให้สมาชิกในหมู่บ้านเข้าใจวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านได้ดีขึ้น เช่น เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้าน เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์แก่สมาชิกโดยวิธีการถือหุ้น เพื่อพัฒนาความเจริญในหมู่บ้าน เป็นต้น

5) แนวโน้มความเข้มแข็ง และอยู่รอดของกองทุน พบว่า ในหมู่บ้านมีความสามัคคี มีการร่วมมือกันการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านจึงสำเร็จได้ มีการสมัครเป็นสมาชิกกองทุนจำนวนมาก โดยวิธีการถือหุ้น เมื่อสมาชิกกู้ยืมแล้วต้องมีความซื่อสัตย์ต่อเงินที่กู้ยืมต้องมีความรับผิดชอบกองทุน จึงจะสามารถอยู่รอดได้

6) ยอดเงินในปัจจุบันของกองทุนหมู่บ้าน พบว่า มีสมาชิกกองทุนทั้งหมด 117 คน มีการกู้ยืมจำนวน 845,000 บาท จำนวนผู้กู้ยืม 44 ราย คงเหลือเงินสด 155,000 บาท มีเงินถือหุ้นจำนวนทั้งสิ้น 18,670 บาท แต่นำเงินไปสำรองจ่ายค่าดำเนินการกองทุนจำนวน 10,136 บาท คงเหลือเงินหุ้นสุทธิ 8,534 บาท เงินที่สำรองจ่ายไปก่อนนั้นเมื่อครบกำหนดการชำระหนี้จะนำดอกผลที่เกิดขึ้นจากการกู้ยืมมาใช้คืนเงินถือหุ้น

6.1.2 ระบบบริหารกองทุนจะวิเคราะห์ตามตัวแปร การมีระบบบริหารกองทุนดังนี้

1) คณะกรรมการบริหารกองทุน พบว่า คณะกรรมการบริหารกองทุนนั้นได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกในที่ประชุมโดยการเสนอชื่อ และรับรองจากเสียงที่ประชุมโดยพิจารณาจากเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเป็นคนดี ซึ่งยึดจากระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ในเรื่องคุณสมบัติกรรมการกองทุนมีจำนวนคณะกรรมการทั้งหมด 15 คน เป็นชาย 8 คน หญิง 7 คน

2) ระเบียบการบริหารกองทุน พบว่า มีระเบียบการบริหารกองทุน เช่น การกำหนดการกู้ยืม ประเภทของการกู้ยืม การกำหนดระยะเวลาการชำระหนี้ การควบคุมและติดตามการชำระหนี้ มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้ ซึ่งคณะกรรมการจะร่วมกันร่างระเบียบกองทุนหมู่บ้านขึ้นแล้วนำมาเสนอให้สมาชิกในหมู่บ้านได้รับทราบข้อใดที่ยังไม่ดีก็ให้สมาชิกในหมู่บ้านแสดงความคิดเห็น เพื่อหาข้อสรุปและเกิดความพึงพอใจกับทุกคน

3) การดำเนินงานของคณะกรรมการบริหาร พบว่า มีการรับสมัครสมาชิกโดยวิธีการถือหุ้น มีการประชุมคณะกรรมการกองทุนก่อนการปล่อยให้กู้ยืมและหลังการกู้ยืมเงินแล้ว มีการจัดทำบัญชีของหมู่บ้านที่ดูง่าย เข้าใจง่ายไม่ซับซ้อนและมีการลงบัญชีของสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (กทบ.) อีกบัญชีหนึ่งซึ่งจะมีรายละเอียดผู้กู้ว่าชื่ออะไร กู้ไปดำเนินการอะไร กู้ไปทำอะไร ตามแบบการลงบัญชีของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (กทบ.)

4) การตัดสินใจเงินกู้ พบว่า จะยึดตามระเบียบกองทุนหมู่บ้านว่าอยู่ในประเภทของการกู้ยืม ผู้กู้ต้องจัดเตรียมเอกสารยื่นเสนอต่อคณะกรรมการกองทุน มีระเบียบการคิดดอกเบี้ยร้อยละ 6 บาทต่อปี กรณีคณัดชำระหนี้เงินเกิน 10,000 บาท ขึ้นดอกเบี้ยร้อยละ 12 บาทต่อปี มีจำนวนผู้กู้ที่ได้รับการพิจารณาเงินกู้จำนวน 44 ราย ส่วนคนที่ต้องการกู้แต่ไม่สามารถกู้ได้เพราะไม่มีกลุ่มเข้าจะรู้ตัวเองว่าไม่มีผู้ค้ำประกัน ทุกคนที่กู้เงินได้จะมีความพอใจกับเงินกู้เพราะมีการชี้แจงทำความเข้าใจแล้วในที่ประชุม

5) มีการจัดสรรผลประโยชน์ พบว่า เมื่อผู้กู้ชำระคืนจะมีการนำดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นมาจัดสรรได้แก่ ป็นผลให้กับสมาชิก ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการกองทุน เป็นเงินประกันความเสี่ยง เป็นทุนเพื่อจัดสวัสดิการแก่สมาชิก ซึ่งขณะนี้ยังไม่มีการจัดสรรเพราะผู้กู้ชำระเป็นรายปีและยังไม่ถึงกำหนดการชำระหนี้

6.1.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งพาตนเอง จะวิเคราะห์ตามตัวแปรการมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง ดังนี้

1) มีความเข้าใจในเรื่องการพึ่งตนเอง พบว่า การดำเนินงานนั้นต้องพึ่งตนเองให้มากที่สุดจะหวังพึ่งคนอื่นอย่างเดียวยังไม่ได้ เพราะต่างคนก็ต่างทำมาหากินต้องรู้จักคิดแปลงกิจการของเราโดยให้ผลออกมาดีที่สุด เช่น ผู้กู้นำเงินไปทำไร่กรอกอีสานขายส่งตามร้านค้าตอนแรกรสชาติของไร่กรอกยังไม่ดีก็จะต้องคิดแปลงๆ ให้ได้รสชาติที่ดีถูกปากลูกค้า ซึ่งก็ต้องมีการพึ่งพาตนเอง

2) มีความเข้าใจเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ในหมู่บ้านรู้จักวิธีการรักษาแบบโบราณนั้นคือ การรักษากระดูกโดยใช้น้ำมันงา พร้อมการเป่าคาถารักษาควบคู่กันไป ซึ่งมีหมอรักษากระดูกภายในหมู่บ้านเมื่อชาวบ้านแขนหัก ขาหัก ปวดเมื่อยขา เป็นต้นก็จะมาหาหมอรักษากระดูกขอเข็มน้ำมัน ไปทาเพื่อให้อาการเหล่านั้นทุเลาลงและหายจากอาการดังกล่าว ซึ่งมีผู้คนมากมายมาหาหมอรักษากระดูกเพื่อทำการรักษาและเมื่ออาการดังกล่าวหายแล้วบางคนก็มาสมนาคุณให้หมอรักษากระดูก

3) มีการปฏิบัติในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า มีการนำหลักการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการดำเนินกิจการของผู้กู้ เช่น กลุ่มที่ทำงานจะมีการเรียกขวัญข้าวหลังจากคักบาครเทโวโดยนำข้าวมรูปายาท (ข้าวทิพย์) หมากพลู อาหารคาวหวานไปทำพิธีเรียกขวัญข้าวเพื่อให้ข้าวเจริญงอกงามดีและให้ได้ผลผลิตข้าวดี ซึ่งเป็นประเพณีที่ทำมาจนปัจจุบัน

6.1.4 การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ จะวิเคราะห์ตามตัวแปรการสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ดังนี้

1) การกระตุ้นให้มีภูมิคุ้มกันระดับของกองทุนโดยรวม พบว่า มีการชี้แนะเรื่องกองทุนหมู่บ้านให้สมาชิกในหมู่บ้านเข้าใจหลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านว่าเป็นของสมาชิกทุกคนให้สมาชิกได้กู้ยืมไปพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ บรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วนให้คนในหมู่บ้านบริหารจัดการกันเองซึ่งมีการชี้แจงในวันจัดทำประชามครั้งแรกให้สมาชิกได้รับทราบ

2) ภูมิคุ้มกันระดับกิจการของผู้ดูแลคน พบว่า ผู้ดูแลแต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพโดยใช้หลักการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี เช่น ผู้ทำอาชีพค้าขายพริกแกงต้องใช้เครื่องบดพริกช่วยเพราะถ้าใช้แรงงานก็จะได้ปริมาณพริกแกงที่จะนำไปขายน้อย และเสียเวลามากในการทำพริกแกง ผู้ทำอาชีพใส่กรอกอีสานขายก็ต้องมีเครื่องช่วย ได้แก่ เครื่องบดหมู เครื่องยัดใส่กรอก เป็นต้น จากสองอาชีพดังกล่าวต้องมีเครื่องทุ่นแรงทำให้ลดค่าใช้จ่ายทางด้านแรงงานลงและลดเวลาการทำงานให้น้อยลงแต่ผลผลิตเท่าเดิมหรือเพิ่มขึ้น ผู้ดูแลในกลุ่มค้าขายมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพโดยคำนึงถึงการบริโภคและมีตลาดที่แน่นอน ผู้ดูแลในกลุ่มค้าขายผักสดนั้นทราบว่าช่วงไหนผักราคาถูกลง ผักราคาแพงก็จะประมาณการซื้อผักว่าวันนี้ควรจะซื้อมากหรือซื้อน้อยดีหรือไม่ ในเรื่องของตลาดนั้นกลุ่มค้าขายผักสดจะมีลูกค้าประจำอยู่แล้ว

6.1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งจะวิเคราะห์ตามตัวแปรการมีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง ดังนี้

1) ศักยภาพเดิมของบริษัท พบว่า หมู่บ้านหนองนาถุ่มเป็นหมู่บ้านเก่าแก่ลักษณะสถานสัมพันธะจะเป็นแบบเครือญาติมีอะไรก็ช่วยเหลือตามสมควร มีสภาพการใช้ที่ดินเป็นที่อยู่อาศัย 35 ไร่ เป็นที่ทำกิน 700 ไร่ แต่ปัจจุบันมีการขายที่ทำกินในหมู่บ้านไปหลายรายเพราะมีผู้มาติดต่อซื้อเนื่องจากเห็นว่าอยู่ใกล้ทางเลี่ยงเมือง ทำให้ที่ทำกินลดน้อยลงกว่าเดิม ในหมู่บ้านมีคลองน้ำ 1 แห่ง มีฝายกั้นน้ำ 1 แห่ง ซึ่งสามารถใช้ได้ตลอดปีมีจำนวนประชากรแบ่งตามครัวเรือน 145 ครัวเรือน มีประชากร 716 คน แบ่งเป็นเพศชาย 377 คน เพศหญิง 339 คน อาชีพครั้งแรกของประชากรนั้น คือ การทำนาทำสวน แต่ปัจจุบันอาชีพทำสวนนั้นเลิกทำไปแล้ว เนื่องจากมีประชากรในหมู่บ้านมากและใช้เป็นที่อยู่อาศัยทำให้พื้นที่ทำสวนลดลง แต่อาชีพทำนานั้นยังคงมีอยู่แต่ไม่มากเหมือนเดิมเพราะคนในหมู่บ้านหันไปทำอาชีพอื่น เช่น อาชีพรับเหมาก่อสร้าง อาชีพรับจ้างทั่วไป อาชีพค้าขาย ลูกจ้างตามร้านค้าต่าง ๆ ในตัวเมือง ลูกจ้างบริษัทต่าง ๆ มีถนนลาดคอนกรีตเชื่อมถนนในหมู่บ้านทำให้ในหมู่บ้านมีการคมนาคมที่สะดวกสบายมีไฟฟ้าน้ำประปาใช้ทุกหลังคาเรือน

2) การดำเนินงานเท่าที่ผ่านมามีศักยภาพในด้านต่าง ๆ ได้แก่

(1) ทุนด้านการเงิน ในหมู่บ้านมีจำนวนกองทุนและกลุ่มภายในหมู่บ้านถึง 10 กองทุน ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีเงินทุนสะสม กลุ่มเหล่านี้ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์สังจะ มีจำนวนเงิน 145,230 บาท กองทุนฌาปนกิจ ธกส. มีจำนวนเงิน 84,582 บาท กลุ่มออมทรัพย์แม่บ้าน มีจำนวนเงิน 33,111 บาท กองทุนหมู่บ้านหนองนาถุ่ม มีจำนวนเงิน 72,710 บาท กลุ่มเกษตรเฉลิมพระเกียรติ มีจำนวนเงิน 104,038 บาท กองทุนยาประจำหมู่บ้าน (ศ.ส.ม.ช.) มีจำนวนเงิน 1,480 บาท กองทุนฌาปนกิจหมู่บ้าน ไม่มีเงินทุนจะเก็บเมื่อมีผู้เสียชีวิตครอบครัวละ 20 บาท กลุ่มศูนย์ส่งเสริมราษฎรประจำหมู่บ้าน มีจำนวนเงิน 13,215 บาท กลุ่มส่งเสริมอาชีพเกษตรผสมผสานมีจำนวนเงิน 103,000 บาท ชกเว้นกลุ่มคอกไม้ประดิษฐ์ไม่มีเงินทุน

(2) ทุนด้านทรัพยากรทางกายภาพ สภาพของที่ดินเหมาะสมแก่การทำการเกษตร เช่น ทำนา ปลูกผัก ทำให้ประชากรในหมู่บ้านยึดอาชีพทำนา ปลูกผักแต่ก็เป็นบางส่วนไม่ทั้งหมด เพราะปัจจุบันประชากรในหมู่บ้านหันไปทำอาชีพอื่น เช่น อาชีพรับจ้าง อาชีพค้าขาย ถูกจ้างร้านค้า ถูกจ้างบริษัท เป็นต้น ส่วนมากจะอยู่ติดกับถิ่นที่อยู่ไม่ออกไปหางานต่างจังหวัด

(3) ทุนทางวัฒนธรรมประเพณี มีวัด 1 แห่ง ซึ่งมีชาวบ้าน 2 หมู่บ้านที่เข้ามาทำบุญ คือ บ้านหมื่นไวย และบ้านหนองนาถุ่ม ชาวบ้านยังคงสืบทอดการพูดภาษาโคราชและยังคงรักษาประเพณีดั้งเดิมในหมู่บ้านไว้ เช่น การบวชนาค งานแต่งงาน การทำบุญในวันเข้าพรรษา วันออกพรรษา การดักบาตรเทโว เป็นต้น

(4) ทุนทางปัญญา มีโรงเรียน 1 แห่ง ซึ่งใช้ร่วมกับหมู่บ้านหมื่นไวย ในหมู่บ้านมีผู้จบการศึกษาระดับต่าง ๆ ในหมู่บ้านมากขึ้น ส่วนใหญ่ จบม.3และจบม.6 ซึ่งจากการสอบถามมีผู้ได้รับการศึกษาต่อในหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้นอย่างน้อยก็จบม.3. ในหมู่บ้านมีภูมิปัญญาชาวบ้านด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการแพทย์แผนไทย เชี่ยวชาญด้านการรักษากระดูกโดยใช้น้ำมันงาควนคู่กับการเป่าคาถา ด้านศิลปกรรมมีจำนวน 2 คน เชี่ยวชาญด้านการศึกษาศิลปะและดนตรีกลองยาว ด้านศาสนาและประเพณี มีจำนวน 2 คน เชี่ยวชาญด้านการเป็นผู้นำทำพิธีทางศาสนา เป็นต้น

3) มีความเข้มแข็งในการทำกิจการของผู้ได้แก่

(1) การเกษตร มีจำนวนผู้ได้ 22 ราย แบ่งเป็น การทำนา ปลูกผัก เพาะเห็ด ซึ่งจากการมองภาพรวมมีเพียงไม่กี่รายที่มีความเข้มแข็งในการทำกิจการ ถ้าไม่มีรายได้จากส่วนอื่นมาช่วยก็จะดำเนินการ ไม่คล่องตัวอีกทั้งมีปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมทำให้กิจการที่ทำไม่มีความเข้มแข็ง เช่น อุณหภูมิ ปริมาณน้ำ เป็นต้น

(2) ค้าขาย มีจำนวนผู้ได้ 21 ราย แบ่งเป็นค้าขายผักสด ค้าขายของชำ ค้าขายใส่กรอกอีสาน ค้าขายพริกแกง ซึ่งจากการมองภาพรวมกลุ่มค้าขายจะมีความเข้มแข็งในการทำกิจการเพราะว่ามีรายได้มีเงินทุนหมุนเวียนที่นำมาใช้ในการค้าขาย และใช้จ่ายตลอด

(3) เลี้ยงสัตว์ มีจำนวนผู้ได้ 1 ราย ซึ่งมีความเข้มแข็งในการทำกิจการ เพราะมีเงินทุนหมุนเวียน มีผลผลิตที่สามารถขายได้ตลอดซึ่งผู้รายนี้เลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ จะขายไข่ไก่ได้ทุกวันส่วนไก่ที่หมดไข่แล้วก็จะขายเป็นตัวมีรายได้หมุนเวียนตลอด ไข่ไก่ก็สามารถขายได้โดยขายให้กลุ่มที่ปลูกผักในหมู่บ้าน

6.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์ 5 ข้อ พบว่า

6.2.1 ปัจจัยด้านบวก พบดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน มีคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้าน คณะอนุกรรมการระดับตำบล อาจารย์จากสถานศึกษาโรงเรียน มีสมาชิก 3 ใน 4 ของสมาชิกในหมู่บ้านที่เข้าร่วมประชุม

2) มีกองทุนเดิมในหมู่บ้าน มีกองทุนในหมู่บ้านถึง 10 กองทุน ซึ่งแต่ละกองทุนนั้นมีเงินสะสมจำนวนมาก

3) มีกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในหมู่บ้าน มีหลายกลุ่มองค์กร เช่น กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มอสม.กองทุนฌาปนกิจ ชกส. กองทุนฌาปนกิจหมู่บ้าน กองทุนฌาปนกิจ อสม. กองทุนชา เป็นต้น

4) การคัดเลือกคณะกรรมการ โดยคนในหมู่บ้านทำให้มั่นใจได้ว่าได้คนดี มีความรู้ มาเป็นคณะกรรมการกองทุน

5) การมีผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นข้าราชการครู ทหาร มาช่วยเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำในเรื่องกองทุนหมู่บ้าน

6.2.2 ปัจจัยด้านลบ

1) เกิดความไม่พึงพอใจในอัตราดอกเบี้ยเนื่องจาก ผู้กู้ต้องการดอกเบี้ยถูกแต่คณะกรรมการต้องการให้มีดอกเบี้ยที่แพงขึ้น เพื่อนำมาพัฒนากองทุน

2) ผู้กู้เงินบางรายจะหาเงินมาชำระหนี้ไม่ทันกำหนดเวลา เพราะไม่มีรายได้ในช่วงเริ่มต้นเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวทำให้ต้องกู้ยืมจากส่วนอื่นมาใช้หนี้กองทุน

3) ผู้ที่ต้องการกู้แต่ไม่สามารถกู้เงินได้ เพราะคุณสมบัติไม่ครบ หรือไม่มีผู้ค้ำประกันทำให้เกิดอคติต่อกองทุนหมู่บ้านจึงไม่เข้าร่วมประชุม

6.3 การเกิดองค์กรเครือข่ายของการเรียนรู้ พบว่า

6.3.1 มีเครือข่ายขององค์กรย่อยภายในชุมชน พบว่ามีองค์กรผู้ประกอบการอาชีพเสริมกัน คือ กลุ่มที่ปลูกผักจะส่งผักให้กลุ่มค้าขายนำไปขายให้ โดยไม่ต้องไปขายเองซึ่งเป็นการทำอาชีพเสริมกัน

6.3.2 มีองค์กรภายนอกชุมชนที่เชื่อมโยงกับองค์กรภายในชุมชน คือ การจัดตั้งโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในระดับตำบล โดยมีการประชุมร่วมกันมีตัวแทนในหมู่บ้านเข้าร่วมประชุม

6.4 ความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า

6.4.1 ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด พบว่า

1) มีความสามัคคี ซึ่งดูจากการร่วมมือกันภายในหมู่บ้าน

2) มีความซื่อสัตย์ดูจากไม่มีการลักขโมยภายในหมู่บ้าน

3) ยกย่องคนทำความดีปานกลาง ใครทำดีก็ชมว่าดี

4) มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามสมควร โดยดูจากการช่วยงานบุญภายในหมู่บ้านใครมีงานก็ไปช่วยบอกกล่าวกันอย่างทั่วถึง

5) มีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม สมาชิกในหมู่บ้านได้ศึกษาต่อเพิ่มขึ้น

6) มีอาชีพสามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้ส่วนมากในหมู่บ้านจะมีอาชีพกันทุกคน เช่น ทำนา ปลูกผัก ค้าขาย เลี้ยงสัตว์ รับจ้าง ถูกจ้างร้านค้า เป็นต้น มีรายได้แค่พออยู่พอกินไม่ค่อยมีเหลือเก็บมาก

7) มีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กรภายในหมู่บ้าน ซึ่งมีถึง 10 กลุ่ม แต่ละกลุ่มจะตั้งขึ้นมา เพื่อการพัฒนาหมู่บ้าน เช่น กองทุนหมู่บ้านหนองนาถุ่ม เป็นกองทุนที่ตั้งขึ้นมาจากงบการเงินของสมาชิกในหมู่บ้าน ซึ่งจะนำเงินมาพัฒนาหมู่บ้านเช่น ถ้าไฟสาธารณะในหมู่บ้านเสียก็จะนำเงินจากกองทุนนี้มาซ่อมแซม เป็นต้น

8) มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก ว่าสมาชิกในหมู่บ้านต้องการอะไร จะได้พัฒนาให้ถูกต้องโดยมีการปรึกษากับคณะกรรมการหมู่บ้านอีกครั้งหนึ่ง

9) มีการช่วยเหลือสตรี เด็ก และกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้าน เช่น มีการแจกสิ่งของให้แก่ผู้ชราโดยการกระจายให้ทั่วถึงทั้งหมู่บ้าน มีการรณรงค์ให้เด็กได้รับวัคซีน รณรงค์ให้มีการตรวจสุขภาพประจำปีในหมู่บ้าน เป็นต้น

10) มีผู้นำที่มีคุณธรรมยุติธรรม พบว่า มีผู้นำที่เป็นทางการ และผู้นำที่ไม่เป็นทางการซึ่งสมาชิกในหมู่บ้านให้ความเคารพนับถือ

11) มีแผนงานชุมชน โดยสมาชิก คณะกรรมการหมู่บ้านร่วมประชุมหารือจัดทำแผนแม่บทชุมชน

12) ครอบคลุมในชุมชนมีความอบอุ่น พบว่าไม่มีการหย่าร้างกันของสมาชิกในชุมชน

6.4.2 ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในท้องถิ่น พบว่า ชาวบ้านให้ความเห็นว่า ในหมู่บ้านต้องมีความสามัคคี ต้องมีการช่วยเหลือกันและกัน ต้องมีการรวมกลุ่มกันในหมู่บ้าน ต้องมีเงินกองทุนในหมู่บ้านกรณีฉุกเฉินสามารถนำมาใช้จ่ายได้ ต้องมีการช่วยเหลือเด็ก คนชรา ผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้าน การสาธารณสุขในหมู่บ้านต้องดี ต้องมีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม ชาวบ้านต้องมีรายได้มีอาชีพ คนในหมู่บ้านต้องมีความซื่อสัตย์ ต้องมีการประชุมร่วมกันเพื่อรับทราบปัญหาต่าง ๆ ในหมู่บ้านเพื่อการพิจารณาที่ดีขึ้น ต้องมีการประชุมร่วมกันมีการประชาสัมพันธ์ที่ดี เพื่อให้คนในหมู่บ้านทราบข่าวสารต่าง ๆ สมาชิกในหมู่บ้านต้องมีโอกาสหาความรู้เพิ่ม ต้องมีศูนย์รวมจิตใจนั่นคือวัด

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนหมู่บ้านหนองนาถุ่มได้รับการจัดสรรเงิน 1 ล้านบาท และปล่อยให้กู้มาแล้ว มีการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อให้ทราบแนวทางในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการกองทุน
2. เพื่อให้ทราบว่าเงินกองทุน 1 ล้านบาท ช่วยสร้างงานสร้างรายได้ ลดรายจ่ายและบรรเทาเหตุฉุกเฉิน ได้จริง
3. เพื่อให้ทราบตัวชี้วัดที่ทำให้หมู่บ้านมีความเข้มแข็ง
4. เพื่อให้ทราบปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน
5. เพื่อประเมินกองทุนหมู่บ้านหนองนาถุ่ม ว่าบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดไว้

2. วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนหมู่บ้านหนองนาถุ่มมีการดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาบริบทชุมชนของหมู่บ้าน โดยศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง จากการสอบถาม การสังเกต การสัมภาษณ์
2. ศึกษาการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน ได้แก่ การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน การจัดทำระเบียบกองทุน บทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการของคณะกรรมการกองทุน
3. ใช้รูปแบบการประเมินแบบซิฟท์โมเดล ในการกำหนดตัวชี้วัด และตัวแปรที่จะศึกษา
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้
 - 4.1 กำหนดข้อมูลและตัวชี้วัดว่า เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ หรือข้อมูลเชิงปริมาณและใช้อะไรเป็นตัวชี้วัดจึงจะสอดคล้องกับข้อมูลที่ต้องการ
 - 4.2 กำหนดแหล่งข้อมูลว่ามาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ หรือแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ
 - 4.3 การเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากรที่ศึกษา
 - 4.4 เลือกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การสอบถาม การศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง
 - 4.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบ บร.ต่าง ๆ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง
5. การวิเคราะห์ข้อมูลตามตัวแปรที่ศึกษา พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เพื่อการพัฒนากองทุนหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น

3. ผลการดำเนินการ

มีผลการดำเนินการอยู่ 2 หน่วยระบบ คือ

1. ผลการดำเนินการหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

1.1 ผลการดำเนินการปัจจัยนำเข้าหน่วยระบบ A พบว่า

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น ผู้ที่เข้าร่วมประชุมจะเข้าใจเรื่องกองทุนหมู่บ้าน ผู้ไม่เข้าร่วมประชุมจะไม่เข้าใจเพราะไม่สนใจ และไม่ได้อ่านเงินกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งเกินกว่าร้อยละ 50 ของผู้เข้าร่วมประชุมจะเข้าใจ

2) เงิน 1 ล้านบาท ได้รับการโอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านเมื่อวันที่ 24 กันยายน 2544 และปล่อยให้กู้ในเดือน พฤศจิกายน มีผู้ยื่นคำขอกู้สองรอบ รอบแรกเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2544 จำนวน 28 ราย เป็นเงิน 525,000 บาท รอบสองเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2544 จำนวน 16 ราย เป็นเงิน 320,000 บาท รวมเงินกู้ยืม 845,000 บาท โดยการกู้ยืมจะผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการกองทุน

3) คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการไม่ได้มีส่วนร่วมกับเงิน 1 ล้านบาท เพราะมีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน คณะกรรมการกองทุนจะเป็นผู้บริหารจัดการกองทุน คณะกรรมการหมู่บ้านจะเป็นผู้คอยสังเกตการณ์ เป็นที่ปรึกษา เข้าร่วมประชุม ให้คำแนะนำกับคณะกรรมการกองทุนและชาวบ้าน

4) เงินที่ผู้กู้ชำระคืน เงินที่ผู้กู้ชำระคืนพร้อมดอกเบี้ยนั้นจะนำมาจัดสรรในด้านต่าง ๆ เช่น นำมาเป็นผลให้กับสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน เข้ากองทุนหมู่บ้าน เป็นเงินประกันความเสี่ยง ค่าดำเนินการการบริหารกองทุน เป็นต้น แต่ขณะนี้ยังไม่มีการจัดสรรเพราะผู้กู้ชำระเงินเป็นรายปี และยังไม่ถึงกำหนดการชำระหนี้ จะชำระหนี้ในเดือนพฤศจิกายน 2545

5) มีผู้ยื่นคำขอกู้เงินกองทุน 44 ราย ได้กู้ครบทั้ง 44 ราย ซึ่งผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการกองทุน

6) ระเบียบกองทุนหมู่บ้านมีผลต่อการกู้ยืมเงินกองทุนเพราะ ระเบียบค่อนข้างมากมีความซับซ้อนทั้งเรื่องเอกสารการกู้ยืม ประเภทการกู้ยืม การกำหนดคุณสมบัติสมาชิก เกิดความยุ่งยากในการกู้ยืมจึงไม่กู้ยืมเงินกองทุน

1.2 ผลการดำเนินการกระบวนการหน่วยระบบ A พบว่า

1) การคัดเลือกผู้กู้ ผู้กู้ต้องยื่นคำขอกู้ต่อคณะกรรมการกองทุน กรรมการกองทุนจะพิจารณาประวัติด้านการเงิน ความสามารถในการชำระหนี้ ความเป็นไปได้ของโครงการ การจับกลุ่มค่าประกันกันเองภายในกลุ่มก็จะเป็นกระบวนการคัดเลือกผู้กู้วิธีหนึ่ง เพราะการจับกลุ่มก็ต้องผ่านการพิจารณาจากคนในกลุ่ม

2) การรับชำระหนี้ ในมติที่ประชุมให้ชำระหนี้เป็นรายปี แต่ขณะนี้ยังไม่มีการชำระหนี้เพราะยังไม่ถึงกำหนดเวลา จะชำระหนี้ในเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2545

3) การทำบัญชีของกองทุน จะทำบัญชีกองทุนหมู่บ้านที่เข้าใจง่ายไม่มีความซับซ้อน และทำบัญชีของสำนักกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (กทบ.) อีกบัญชีหนึ่ง กรรมการที่ทำหน้าที่มีความรู้ในการทำบัญชีเพราะเป็นเจ้าของบ้านที่งบประมาณของส่วนราชการ

4) การประชุมสมาชิกกองทุน พบว่า สมาชิกกองทุนเข้าร่วมประชุมถึงร้อยละ 75 ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบกองทุน

1.3 ผลการดำเนินการผลผลิตหน่วยระบบ A พบว่า

1) ผลโดยตรง พบว่า มีจำนวนผู้กู้ 44 ราย และกู้ได้ทั้งหมดมีการกู้ยืมถึง 2 รอบ รอบแรก 28 ราย เป็นจำนวนเงิน 525,000 บาท รอบสอง 16 ราย เป็นเงิน 320,000 บาท รวมยอดเงินให้กู้ 845,000 บาท คงเหลือเงิน 155,000 บาท

2) ผลกระทบโดยตรง พบว่า มีจำนวนผู้กู้ 44 ราย มีเงินทุนสะสมโดยการถือหุ้นของสมาชิก 18,670 บาท เป็นค่าธรรมนิยม 1,170 บาท เป็นเงินเข้าหุ้น 17,500 บาท เงินในส่วนนี้ นำมาสำรองจ่ายในการดำเนินกิจการกองทุน คงเหลือเงินสุทธิ 8,534 บาท เมื่อครบกำหนดชำระหนี้ จะนำเงินที่จัดสรรจากดอกเบี้ยมาคืนให้กับทุนสะสมของหมู่บ้าน การขยายกิจการของผู้กู้นั้นกลุ่มค้าขายจะนำเงินไปซื้อสินค้าเพิ่มแล้วนำไปขาย ส่วนผู้กู้เงินเลี้ยงโคนำเงินไปซื้อโคพันธุ์เพิ่มเพื่อให้ได้ไข่โคมากขึ้น ส่วนกลุ่มทำนา ปลูกผัก ไม่ได้ขยายกิจการแต่อย่างใด แต่มีผู้กู้บางรายหันมาทำกิจการใหม่ในหมู่บ้าน คือ การทำไส้กรอกอีสานส่งตามร้านค้าและนำไปขายที่ตลาด

3) ผลกระทบทางอ้อม พบว่า กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็งซึ่งดูจากความสามัคคีในหมู่บ้าน การร่วมมือกัน การมีส่วนร่วมของคนในหมู่บ้าน คณะกรรมการคัดเลือกโดยสมาชิกในหมู่บ้าน มีผู้ทรงคุณวุฒิให้คำแนะนำ ในท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้ คือ ในระดับตำบลมีการประชุมกองทุนหมู่บ้าน มีคณะกรรมการหมู่บ้านต่าง ๆ พுகคุยแลกเปลี่ยนเพื่อที่จะได้รับทราบปัญหาและพัฒนากองทุนหมู่บ้านให้ดียิ่งขึ้น มีการจัดตั้งโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยมีตัวแทนในหมู่บ้านเป็นคณะกรรมการร่วมโครงการ ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ มีการชี้แจงให้สมาชิกหมู่บ้านเข้าใจหลักการของกองทุนหมู่บ้านว่าเป็นของทุกคนให้กู้ยืมไปสร้างงาน สร้างรายได้ พัฒนาอาชีพ บรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน ผู้กู้ยืมต้องเสียดอกเบี้ยที่กู้ยืมซึ่งทุกคนก็เข้าใจ กลุ่มค้าขายมีความเข้มแข็งทางด้านอาชีพ และรายได้ ส่วนกลุ่มทำนาไม่มีความเข้มแข็งเพราะมีรายได้เฉพาะหลังการเก็บเกี่ยวข้าวเท่านั้น

2. ผลการดำเนินการหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

2.1 ผลการดำเนินการบริบทเฉพาะตัวหน่วยระบบ B

1) ประสิทธิภาพในการดำเนินกิจการของผู้กู้ ผู้กู้เงินกองทุนมีประสบการณ์ในการดำเนินกิจการมาก่อน เงินที่กู้ยืมอาศัยเป็นทุนหมุนเวียนมีผู้กู้บางรายไม่มีประสบการณ์นำเงินมาดำเนินการแล้วไม่ประสบผลสำเร็จ แต่ผู้กู้บางรายมีประสบการณ์แต่ดำเนินการไม่ได้ตามที่คาดหวัง

2) ทรัพย์สินของผู้กู้ คณะกรรมการกองทุน และผู้กู้เป็นสมาชิกในหมู่บ้านรู้จักกันทราบฐานะของผู้กู้จึงปล่อยให้กู้ กรรมการกองทุนจะพิจารณาจากประวัติด้านการเงินของผู้กู้

3) หนี้สินธนาคารของผู้กู้ ผู้กู้เงินกองทุนเป็นหนี้ ธกส. เป็นหนี้กู้ยืมของส่วนราชการที่เรียกว่า เงินแสน ซึ่งมีจำนวนหลายคน

4) หนี้ยูนิตนอกระบบ ผู้กู้เงินบางส่วนจะเป็นหนี้นอกระบบ ซึ่งเสียดัชนีดอกเบี้ยต่างกัน เช่น ร้อยละ 3 ร้อยละ 5 ร้อยละ 10 ต่อเดือน

5) อาชีพหลักของผู้กู้ พบว่า ผู้กู้มีอาชีพทำนา ปลูกผัก อาชีพค้าขาย อาชีพเลี้ยงสัตว์ อาชีพรับราชการ อาชีพลูกจ้าง ลูกจ้างตามร้านค้า ซึ่งผู้กู้ส่วนใหญ่มีอาชีพทำนาและค้าขาย

6) รายได้ในครอบครัว พบว่า ผู้กู้แต่ละคนจะมีรายได้แตกต่างกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับรายได้ในครอบครัวด้วย ผู้กู้ที่มีอาชีพค้าขายจะมีรายได้ไม่แน่นอนในแต่ละวัน บางวันได้กำไรมาก บางวันได้กำไรน้อย แต่ก็ถือว่ามียาได้ที่เลี้ยงครอบครัวได้ คนในครอบครัวมีอาชีพอื่นทำก็จะช่วยให้มีรายได้ในครอบครัวเพิ่มขึ้น ส่วนผู้กู้ที่มีอาชีพทำนาจะมีรายได้เฉพาะหลังการเก็บเกี่ยวข้าวแล้วเท่านั้นเพราะขายข้าวเปลือก แต่ก็มียาได้ในครอบครัวเพราะคนในครอบครัวประกอบอาชีพอื่น แต่ก็เป็นรายได้ที่ไม่มาก

7) ความรู้ความสามารถ พบว่า ผู้กู้ส่วนใหญ่ดำเนินกิจการเหล่านี้มาก่อน ได้แก่ การค้าขาย การทำนา การเลี้ยงสัตว์ เงินที่กู้ยืมอาศัยเป็นทุนหมุนเวียนในการดำเนินกิจการเกิดความคล่องตัวในการดำเนินการ

2.2 ผลการดำเนินการปัจจัยนำเข้าหน่วยระบบ B

1) จำนวนเงินกู้ที่ได้จากการกู้กองทุน พบว่า ผู้กู้ส่วนใหญ่กู้ได้คนละ 20,000 บาท บางคนต้องการกู้มากกว่านั้นแต่ไม่สามารถกู้ได้เพราะในระเบียบกองทุนกำหนดไว้

2) เงินอื่น ๆ พบว่า นอกจากที่ชาวบ้านกู้เงินกองทุนแล้ว ชาวบ้านยังกู้เงินจากที่อื่นเพื่อใช้จ่าย เนื่องจากเงินที่กู้ยืมกองทุนไม่พอใช้จ่าย

3) สถานที่และวัตถุดิบ พบว่า ผู้ผู้มีสถานที่ในการดำเนินกิจการอยู่แล้ว วัตถุดิบบางรายต้องซื้อทุกวัน โคนเฉพาะกลุ่มค้าขายต้องซื้อวัตถุดิบเพื่อนำมาขายทุกวัน ส่วนกลุ่มทำนาจะมีขนาดที่อยู่แล้วสำหรับทำนาแต่ผู้ผู้บางรายต้องเช่าที่นาทำโดยเสียเป็นเงิน หรือเป็นข้าวเปลือก

4) เทคนิควิธีการทำงาน พบว่า จะมีวิธีทำงานที่เหมือนกันบ้างต่างกันบ้าง แต่ให้ผลตอบแทนเหมือนกัน เช่น การทำไส้กรอกอีสานขายต้องมีเครื่องบดหมู เครื่องยัดไส้กรอกเพื่อไม่ให้เสียเวลา ส่วนคนที่ทำพริกแกงขายก็ต้องมีเครื่องบดพริกเพื่อช่วยให้ได้ปริมาณที่มากขึ้น ส่วนคนที่ทำนาไม่มีเทคนิควิธีการทำงานอะไรเพราะเคยทำอย่างไรก็ทำอย่างนั้น

5) กำลังทำงาน พบว่า กลุ่มที่ต้องใช้กำลังทำงานมาก คือ กลุ่มทำนาเพราะคนในครอบครัวประกอบอาชีพอื่นจะเหลือคนที่ทำนาในครอบครัวไม่กี่คน จึงต้องจ้างแรงงาน แต่กลุ่มอาชีพค้าขายไม่จำเป็นที่ต้องใช้กำลังทำงานมากเพราะเป็นกิจการส่วนตัว

2.3 ผลการดำเนินการกระบวนการหน่วยระบบ B

1) การทำกิจการถุกวิธี พบว่า ผู้ผู้ส่วนมากมีประสบการณ์ในการทำกิจการที่ขอกู้มาก่อนเคยทำอย่างไรก็ทำอย่างนั้น

2) การหาตลาดที่ดี พบว่า ผู้ผู้เงินที่นำเงินไปค้าขายจะมีตลาดอยู่แล้ว เช่น การค้าขายผักสด ค้าขายไส้กรอกอีสาน ค้าขายพริกแกง จะมีตลาดสำหรับขายประจำไม่ต้องหาลูกค้าใหม่ ส่วนกลุ่มที่ปลูกผักนั้นเมื่อผักสามารถขายได้ก็จะให้แม่ค้าในหมู่บ้านไปขายให้ ส่วนผู้ผู้เงินที่นำเงินไปเลี้ยงไก่จะมีร้านที่ส่งไข่ไก่ประจำโดยเป็นร้านอาหารตามสั่ง ส่งไข่ทุกวัน ส่วนกลุ่มที่ทำนาจะไม่มิตลาดเพราะเมื่อต้องการขายข้าวเปลือกก็จะไปขายที่โรงสีโดยตรง

3) การหาวัตถุดิบที่ดี พบว่า กลุ่มที่ค้าขายจะเลือกซื้อสินค้าด้วยตนเอง เพื่อให้ได้ของที่มีคุณภาพและขายได้มีกำไร ส่วนกลุ่มทำนาก็ไม่ได้เลือกวัตถุดิบเพราะเมื่อเก็บเกี่ยวข้าวแล้วแบ่งข้าวไว้ทำพันธุ์ส่วนหนึ่ง บางส่วนเอาไว้ขาย และสำหรับไว้กินตลอดปี

4) การทำบัญชี ผู้ผู้เงินส่วนมากไม่ได้มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย คิดเพียงว่าลงทุนไปเท่าไร แล้วได้มาเท่าไร มีกำไรหรือไม่

2.4 ผลการดำเนินการผลผลิตหน่วยระบบ B

1) ผลโดยตรง พบว่า รายได้เป็นเงินกลุ่มค้าขายจะมีรายได้ดีกว่ากลุ่มอื่น เพราะเป็นรายได้ที่เห็นวันต่อวัน ซื้อมาเท่าไร ขายได้เท่าไร มีกำไรเท่าไร จะทราบทันทีส่วนกลุ่มทำนาจะมีรายได้เฉพาะช่วงที่ขายผลผลิตข้าวเท่านั้น ถ้าไม่ทำอาชีพอื่นเสริมจะไม่มีรายได้ ส่วนผู้ที่ผู้เงินไปเลี้ยงไก่พันธุ์ไข่จะมีรายได้จากการขายไข่ไก่ และไก่เรื่อย ๆ มีเงินทุนหมุนเวียน ผู้ผู้ที่ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ เช่น พืชผล รถจักรยาน เป็นต้น มีส่วนน้อยเพราะถ้าไม่จำเป็นก็จะไม่ซื้อ

2) ผลกระทบโดยตรง พบว่า กลุ่มอาชีพค้าขายมีผู้รู้ที่ประกอบกิจการเหล็กตัด อลูมิเนียมเริ่มขยายกิจการด้วยการขายของชำเสริม เพื่อให้มีรายได้หมุนเวียน ผู้รู้ที่ประกอบอาชีพทำ หม่าหมูขายมีตัวแทนจากห้างบิ๊กซีติดต่อให้นำสินค้าส่งที่ห้างบิ๊กซีซึ่งขณะนี้กำลังดำเนินการติดต่อ อยู่ ซึ่งผู้รู้ได้ทำกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองและผู้รู้อีกรายหนึ่งคือ ผู้เลี้ยงไก่พันธุ์ ไช้ซึ่งศึกษาการเลี้ยงไก่ด้วยตนเองจากการอ่านหนังสือแล้วนำมาทดลองเลี้ยงไก่ เช่น ถ้าไก่กินน้ำมาก ไช้จะใบใหญ่ ไก่จะตกใจง่ายแล้วไม่ไข่ ช่วงเวลาเก็บไข่ไก่ของผู้รู้ คือ เวลา 16.00 น. ของทุกวัน และสามารถตรวจสอบได้ว่าไก่ตัวไหนไข่ หรือไม่ไข่ ถ้าไก่ไม่ไข่เพราะอะไรจะได้หาทางแก้ไขได้ ถูกต้อง

3) ผลกระทบโดยอ้อม พบว่า ผู้รู้มีการพึ่งตนเองโดยดูแลกิจการของตนเองมี การบริหารจัดการกิจการของตนเอง เช่น กิจการทำไส้กรอก กิจการทำหม่าหมู โดยส่งตามร้านค้า และขายที่ตลาด การเลี้ยงไก่พันธุ์ไช้ ซึ่งผู้รู้รู้จักคิดหาวิธีในการปรับปรุงและแก้ไขในกิจการของตนเอง ได้ดีขึ้น ผู้รู้ในกลุ่มค้าขายจะมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองเพราะมีประสบการณ์มาก่อน เห็นช่องทางทางการตลาด ส่วนกลุ่มทำน่านนั้นไม่มีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองเพราะเคยทำ อย่างไรก็ตามอย่างนั้น

3. ผลการดำเนินการการทดลองวิธีการใหม่

3.1 ผลทดลองวิธีการใหม่ในหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้รู้

1) แหล่งความรู้แห่งใหม่ในหมู่บ้าน พบว่า ปกติในหมู่บ้านจะทำนาปีแต่ผู้รู้ราย นี้หลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวนาปีแล้วมีผู้แนะนำให้ลองทำข้าวนาปรัง เพราะเห็นตัวอย่างที่หมู่บ้านอื่น และเห็นความพร้อมของสถานที่อีกทั้งอยู่ใกล้แหล่งน้ำ ผู้แนะนำจะหาพันธุ์ข้าวมาให้จึงตัดสินใจ ทดลองดู โดยจ้างไถนา เมื่อไถนาเสร็จก็หว่านข้าวเมื่อข้าวเจริญได้ระยะหนึ่งก็ใส่ปุ๋ย ข้าวจะออกรวง พร้อมเก็บเกี่ยวได้ใช้เวลา 4-5 เดือน เมื่อข้าวเกี่ยวได้ก็ต้องจ้างรถเกี่ยวข้าว ข้าวที่เกี่ยวได้สามารถนำไปขายได้เลยโดยขายที่โรงสีซึ่งรับซื้อข้าวนาปรัง ในหมู่บ้านมีผู้สนใจต้องการทำนาปรังแต่ไม่มีความพร้อมด้านสถานที่ และแหล่งน้ำจึงไม่สามารถทำได้

2) การหาตลาดใหม่ให้กับธุรกิจ พบว่า ในระดับตำบลยังไม่มีใครทำนาปรังมาก่อนผู้ทำนาปรังจะนำข้าวไปขายที่โรงสีที่รับซื้อข้าวนาปรัง ราคาของข้าวนาปรังจะขายกิโลละ 4.70 บาท แต่ข้าวนาปีจะขายได้กิโลละ 4.20 บาท ซึ่งจากการสอบถามทำให้ทราบว่าราคาข้าวนาปรังจะดีกว่าไม่ต้องใช้แรงงานมากระยะการเก็บเกี่ยวสั้นกว่าข้าวนาปี จึงทำให้เห็นช่องทางตลาดสำหรับขายข้าว

3) ชื่อเสียงของหมู่บ้าน พบว่า ในหมู่บ้านยังไม่มีผู้ทำนาปรัง และหมู่บ้านใกล้เคียงก็ไม่มีผู้ทำนาปรัง ผู้รู้รายนี้เป็นรายแรกที่ริเริ่มจึงมีผู้สนใจว่าทำกันอย่างไร ผลที่ได้รับเป็นอย่างดี จึงทำให้หมู่บ้านมีชื่อเสียง

3.2 ผลการทดลองวิธีการใหม่ในหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย

1) วิธีการทำนาแบบใหม่ในหมู่บ้าน พบว่า ยังไม่มีใครในหมู่บ้านทำนาปรังมาก่อนเพราะปกติจะทำนาปี การทำนาปรังผู้ก็ยังไม่มีประสบการณ์มาก่อนทำให้มีค่าใช้จ่ายมาก ต้องจ้างไถนาและใช้เครื่องมือ ผู้ก็ยังไม่รู้จักรัดคดแปลงการทำนาเพื่อลดค่าใช้จ่าย ข้อดีการทำนาปรัง ราคาจะดีกว่าข้าวนาปี ระยะเวลาเก็บเกี่ยวสั้นกว่าข้าวนาปี ข้อเสียการทำนาปรังมีค่าใช้จ่ายมาก เมล็ดข้าวที่สีจากโรงสีจะแข็งกว่าเมล็ดข้าวนาปี สถานที่ต้องอยู่ใกล้แหล่งน้ำ

2) รายได้ที่เป็นเงิน พบว่า เมื่อผู้ขายข้าวเปลือก และหักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ แล้วผู้ขาดทุนเนื่องจากมีค่าใช้จ่ายมากตั้งแต่เริ่มทำนาปรัง ผู้ก็ยังไม่รู้จักรัดคดค่าใช้จ่ายจากการทำนาปรัง

3) สถานที่และวัตถุดิบ พบว่า มีความพร้อมในเรื่องสถานที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำ ส่วนเรื่องเมล็ดพันธุ์ข้าวนี้มีผู้จัดหาเมล็ดพันธุ์มาให้ ให้คำแนะนำในเรื่องการทำนาปรัง

4. อภิปรายผล

1. การบรรจุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านหนองนาถุ่ม บรรลุทั้ง 5 ข้อ ได้แก่

วัตถุประสงค์ข้อ 1 การเกิดกองทุน กองทุนหมู่บ้านหนองนาถุ่มเกิดจากความสามัคคีของคนในหมู่บ้าน การร่วมมือกัน การเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม และมีผู้ต้องการกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านจำนวนมาก

วัตถุประสงค์ข้อ 2 การมีระบบบริหารกองทุน กองทุนหมู่บ้านหนองนาถุ่มมีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน โดยใช้สมาชิกในหมู่บ้านเสนอชื่อแล้วยกมือสนับสนุนจึงไม่มีปัญหาในเรื่องการคัดเลือกกรรมการกองทุน มีการแบ่งหน้าที่ให้กับคณะกรรมการอย่างชัดเจน

วัตถุประสงค์ข้อ 3 การมีการเรียนรู้ เพื่อการพึ่งตนเอง กองทุนหมู่บ้านหนองนาถุ่ม เปิดโอกาสให้สมาชิกในหมู่บ้านแสดงความคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะในการจัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาปรับปรุงพัฒนากองทุนหมู่บ้านให้ดีขึ้น แต่ก็ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนภายนอกอยู่

วัตถุประสงค์ข้อ 4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม คนในหมู่บ้านกองทุนหมู่บ้านหนองนาถุ่ม มีการรวมกลุ่มต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนฌาปนกิจหมู่บ้าน เป็นต้น แต่ไม่มีการรวมตัวเป็นกลุ่มในการประกอบอาชีพ แต่จะเป็นลักษณะการส่งเสริมซึ่งกันและกัน เช่น คนที่ปลูกผักในหมู่บ้านจะส่งผักให้แม่ค้าที่กู้เงินกองทุนนำไปขายให้แล้วหักเอากำไรผู้ที่ปลูกผักก็ไม่ต้องไปขายเอง คนที่ทำไร่กรอกอีสาน หม่าหมูก็ส่งตามร้านค้าในหมู่บ้านหมู่บ้านใกล้เคียงและนำไปขายที่ตลาด ซึ่งเป็นการเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน

วัตถุประสงค์ข้อ 5 การมีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น สมาชิกในหมู่บ้านกองทุนหมู่บ้านหนองนาถุ่มมีความสามัคคี มีการร่วมมือกัน มีการช่วยเหลือกัน มีความซื่อสัตย์ จึงทำให้หมู่บ้านมีความเข้มแข็ง

2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

2.1 ปัจจัยด้านบวก

2.1.1 การมีส่วนร่วมของคนในหมู่บ้านช่วยให้กองทุนหมู่บ้านสามารถจัดตั้งขึ้นได้

2.1.2 การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน โดยคนในหมู่บ้านเป็นผู้เลือกเองทำให้ได้คนดี มีความรู้ มาเป็นคณะกรรมการกองทุน

2.1.3 การประชาสัมพันธ์ที่ดีช่วยให้คนในหมู่บ้านได้รับทราบข่าวสารต่าง ๆ อย่างทั่วถึง

2.1.4 การมีกลุ่มกองทุนในหมู่บ้านถึง 10 กลุ่ม ช่วยให้คนในหมู่บ้านรวมตัวกันมีความสามัคคีกัน ทำให้มีเงินสะสมจากกองทุนในหมู่บ้านมากขึ้น

2.1.5 การมีประสบการณ์ในการดำเนินงานกองทุนต่าง ๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มแม่บ้าน สามารถนำประสบการณ์เหล่านี้มาดำเนินการบริหารกองทุนหมู่บ้านได้

2.2 ปัจจัยด้านลบ

2.2.1 คนในหมู่บ้านยังเป็นลูกหนี้ธนาคารและเป็นหนี้ในระบบ ซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างสูง ทำให้ต้องกู้ยืมจากส่วนอื่นมาชำระหนี้ธนาคารและหนี้ในระบบเรื่อย ๆ

2.2.2 การไม่เข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน ทำให้มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อกองทุน จึงไม่ให้ความร่วมมือ

2.2.3 ผู้ที่ต้องการกู้เงินความยุ่งยากของการกู้ยืมเงินกองทุนจึงไม่กู้เงินกองทุน

2.2.4 การไม่มีความเข้มแข็งในกิจการ ที่ทำให้ไม่มีรายได้ที่จะนำมาชำระหนี้ได้ทันตามกำหนดเวลา

2.2.5 การกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน โดยชำระหนี้เป็นรายปี ทำให้ไม่ทราบว่าผู้กู้จะสามารถชำระหนี้ได้ทันตามกำหนดเวลาหรือไม่

3. การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้

จากการปฏิบัติงานในพื้นที่ของผู้วิจัยพบว่าองค์กรผู้ประกอบการเสริมกัน คือ กลุ่มที่ปลูกผักจะส่งผักให้กลุ่มอาชีพค้าขายนำไปขายได้ในระดับตำบล มีองค์กรภายนอกชุมชนที่เชื่อมโยงกับองค์กรภายในตำบล คือ การจัดตั้งโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ มีสถาบันวิจัยแห่งชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งจะให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำการทำขนมจีนอบแห้ง มีการประชุมร่วมกันและการอบรม ซึ่งมีตัวแทนในหมู่บ้านเข้าร่วมโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์อีกด้วย

4. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย

ความเข้มแข็งของชุมชนต้องประกอบไปด้วย สมาชิกในหมู่บ้านมีความสามัคคี มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การรวมกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน มีเงินกองทุนสะสมในหมู่บ้าน กรณีฉุกเฉินสามารถกู้ยืมนำมาใช้จ่ายได้ มีการช่วยเหลือเด็ก คนชรา คนพิการ ผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้าน การสาธารณสุขในหมู่บ้านดี ผู้นำมีคุณธรรม ยุติธรรม สมาชิกมีอาชีพมีรายได้ มีการประชาสัมพันธ์ให้รับทราบข่าวสารต่าง ๆ อย่างทั่วถึง มีกิจกรรมที่ให้ทุกคนมีส่วนร่วม

5. ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ คือ

5.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) สมาชิกที่กู้เงินนำเงินมาใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการดำเนินกิจการเกิดความคล่องตัวในการดำเนินงาน และสามารถก่อให้เกิดรายได้สามารถชำระหนี้กองทุนได้ตามกำหนดเวลา

5.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) สมาชิกที่กู้เงินไปดำเนินโครงการมีความเข้มแข็งในกิจการที่ทำและทำให้สามารถชำระหนี้ในระบบและหนี้ธนาคารได้

5.3 ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) สมาชิกในหมู่บ้านมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นเนื่องจากมีอาชีพมีรายได้ และมีเงินหมุนเวียนในการดำเนินการ

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ควรเพิ่มประเภทของการกู้ยืมในระเบียบกองทุนหมู่บ้าน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 ควรมีการแก้ไขระเบียบกองทุนหมู่บ้านในเรื่อง การกำหนดระยะเวลาการชำระหนี้ของผู้ที่มีกิจการที่ให้ผลตอบแทนเข้าเป็นกรณีพิเศษ เช่น กลุ่มทำนา โดยมีการยืดระยะเวลาการชำระหนี้ออกไปอีกระยะหนึ่ง

ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 คณะกรรมการควรมีเงินเตรียมไว้สำหรับการกู้ฉุกเฉินในหมู่บ้าน โดยไม่ต้องเบิกจ่ายผ่านธนาคาร และผู้กู้สามารถกู้โดยไม่ยุ่งยาก

ข้อเสนอแนะข้อที่ 4 การกู้เงินที่ชำระเป็นรายปีควรแบ่งการชำระหนี้เป็น 2 งวด เพื่อให้ผู้ที่ต้องการกู้สามารถกู้ยืมได้

2.2 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนต้องเลือกคนดี มีความรู้ ความน่าเชื่อถือมาเป็นคณะกรรมการกองทุน โดยใช้สมาชิกในหมู่บ้านเป็นผู้เลือกเอง

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 การชำระเงินกู้ของผู้ที่ชำระเป็นรายปี ควรมีการเรียกประชุมเพื่อรายงานผลความก้าวหน้าของกิจการให้คณะกรรมการกองทุนทราบ

ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 คณะกรรมการกองทุนควรจัดทำตัวอย่างการเขียนคำขอผู้ที่ต้องการกู้ดูเป็นตัวอย่าง พร้อมทั้งบอกรายละเอียดการกู้เงินกองทุนและการจัดเตรียมเอกสารที่ใช้ในการกู้ยืมอย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 4 ควรมีการติดตามการดำเนินการของผู้กู้ตามกิจกรรมที่เสนอขอผู้เป็นระยะ ๆ เพื่อประเมินกองทุนหมู่บ้านโดยภาพรวม

2.3 ข้อเสนอแนะนำเงินกู้ไปพัฒนากิจการอาชีพของสมาชิกกองทุน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 สมาชิกที่กู้เงินกองทุนควรจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายในกิจการที่ทำ

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 ผู้ที่ประกอบอาชีพทำนา ควรหาอาชีพอื่นทำเสริม เพื่อให้มีรายได้สำหรับไว้ใช้จ่ายในครอบครัว และมีทุนหมุนเวียนสำหรับการดำเนินกิจการต่อไป

ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 ผู้กู้ควรจะคิดแปลงวิธีการในการดำเนินงานเพื่อลดค่าใช้จ่าย

ข้อเสนอแนะข้อที่ 4 ควรมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มในการประกอบอาชีพในหมู่บ้าน

2.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการค้นคว้าวิจัยต่อไป

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 เนื่องจากระยะเวลา 10 เดือนในการปฏิบัติงานในพื้นที่ทำให้อาจจะขาดความสมบูรณ์ของข้อมูล เพราะผู้ชำระหนี้กองทุนเป็นรายปี ซึ่งยังไม่ถึงกำหนดเวลาการชำระหนี้

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 ให้มีการติดตามการบริหารงานของคณะกรรมการกองทุน หลังจากที่ผู้ชำระเงินคืน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 ให้มีการติดตามประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่อไป เพื่อเปรียบเทียบกันว่าหลังจากมีประสบการณ์เรื่องกองทุนหมู่บ้านแล้ว จะสามารถดำเนินงานต่อไปได้อย่างยั่งยืนหรือไม่

ข้อเสนอแนะข้อที่ 4 ให้มีการรายงานผลกระทบที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้าน 1 ตำบลบาท ว่ามีการจัดสรรผลประโยชน์และพัฒนาความเจริญในหมู่บ้านอย่างไร

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักมาตรฐานการศึกษา. 2545. ชุดวิชาการจัดการธุรกิจชุมชน.
ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง.กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักมาตรฐานการศึกษา. 2545. ชุดวิชาการจัดการและการวางแผนธุรกิจ.
ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง.กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักมาตรฐานการศึกษา. 2545. ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา.
ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง.กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักมาตรฐานการศึกษา. 2545. ชุดวิชาการวิจัยชุมชน.
ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง.กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักมาตรฐานการศึกษา. 2545. ชุดวิชาสารนิพนธ์.
ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง.กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข. 2545. เอกสารประกอบการสอนวิชาการจัดการและการวางแผนธุรกิจ
ปัญหาที่เกิดขึ้นกับประเทศไทยอย่างรวดเร็ว.มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. คู่มือการดำเนินงาน
สำหรับคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับ
จังหวัด และอำเภอเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. คู่มือสำหรับประชาชน
เพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
ครุสภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. 2544. ทะเบียนคุมลูกหนี้เงินกู้บ้านหนองนาถุ่ม.
นครราชสีมา.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองนาถุ่ม. 2544. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อม
กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. นครราชสีมา.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. 2544. แบบฟอร์มการจัดทำบัญชีบ้านหนองนาถุ่ม.
นครราชสีมา.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. 2544. ใบสำคัญจ่ายเงินบ้านหนองนาถุ่ม.
นครราชสีมา

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. 2544. ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองนาถุ่ม. นครราชสีมา.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544.
กรุงเทพฯ : บริษัท สหพัฒนการพิมพ์ จำกัด.

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,สำนักงาน. รายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน. 6 มิถุนายน 2544 ณ ดิگตันดีไมตรี ทำเนียบรัฐบาล กรุงเทพฯ.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองนาถุ่ม. 2544. รายชื่อสมาชิกที่กู้เงินกองทุนหมู่บ้านหนองนาถุ่ม. นครราชสีมา.

เทคโนโลยีสุรนารี. มหาวิทยาลัย. 2544. คู่มือนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ. นครราชสีมา.

ไทย ทิพย์สุวรรณกุล. 2545. เอกสารประกอบการสอนวิชาการประเมินเพื่อพัฒนาเรื่องแบบจำลองการประเมิน. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

นงลักษณ์ เจริญพิพงษ์. ม.ป.ป. จุดเด่น จุดด้อย กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. วารสารการศึกษา นอกโรงเรียน, 32-33.

นพดล ดุกขุนทดและคณะ. 2543. รายงานการศึกษาชุมชนบ้านหนองนาถุ่ม. นครราชสีมา : สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.

เพื่อสุขภาพคนไทย สปรส. ม.ป.ป. "กองทุนหมู่บ้าน" ต้องมากกว่า "กองเงิน". มติชนสุดสัปดาห์. หน้า 25.

..... 2545. เอกสารเพิ่มเติมประกอบชุดวิชาสารนิพนธ์ ประกอบชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. กัณฑ์จากเอลนีโญ. 2545. ไทยรัฐ. 10 มีนาคม 2545, หน้า 18.

ลม เปลี่ยนทิศ. 2545. "เงินกองทุนหมู่บ้าน 7 หมื่นล้าน ไม่หมุน ไปอย่างที่ฝัน". ไทยรัฐ. 23 มกราคม 2545, หน้า 5.

วรางคณา หมวกหมื่นไวย. 2545. รายงานการศึกษาชุมชนเรื่อง ศักยภาพของชุมชนกับอนาคตของกองทุนเงินด้านกรณีศึกษาหมู่บ้านหนองนาถุ่ม. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.